

Hallituksen esitys Eduskunnalle televisio- ja radiotoimintaa koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki televisio- ja radiotoiminnasta ja laki valtion televisio- ja radorahastosta, joilla korvattaisiin radiolaitteista ja kaapelilähetystoiminnasta annetut lait ja niiden nojalla annetut säännökset. Lisäksi Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin tehtäisiin uudesta lainsäädännöstä johtuvat muutokset ja eräitä muita tarkistuksia sekä telehallinnosta annettuun lakiin ja tekijänoikeuslakiin eräitä luonteeltaan teknisiä muutoksia.

Televisio ja radiotoiminnasta annettavan lain lähtökohtana ovat televisioimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta vuonna 1989 annettu neuvoston direktiivi ja sen muuttamisesta vuonna 1997 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi. Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön pääosa mainittujen direktiivien artikloista. Lakia sovellettaisiin Suomeen sijoitautuneiden televisioiminnan harjoittajien toimintaan kaikissa Euroopan talousalueeseen kuuluvissa ja Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen ratifioineissa maissa.

Hallitusmuodon mukaan sananvapaudesta säädetään lailla. Televisio- ja radiotoiminnassa on kysymys sananvapauden käyttämisestä. Tämän johdosta lakiin televisio- ja radiotoiminnasta ehdotetaan sisällytettäväksi yksityiskohtaiset säännökset vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tapahtuvan televisio- ja radiotoiminnan toimilupien myöntämismenettelystä. Esityksen mukaan televisio- ja radiotoiminta kaapeliverkoissa muuttuisi luvanvaraisesta ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi. Toiminnasta, jossa välitetään pelkästään ulkomaisia satelliittiohjelmiä, ei tarvitsisi tehdä edes ilmoitusta. Esi-

tyksessä on pyritty ottamaan huomioon myös televisio- ja radiotoiminnassa käytettävien jakeluverkkojen digitalisointi.

Esityksessä pidetään tärkeänä, että Suomessa toimii Yleisradio Oy:n kaltainen julkisen palvelun viestintäyhtiö. Koska Yleisradio Oy ei ole kaupallinen yritys, sen toiminnan rahoitus tulee järjestää muuten. Esityksen mukaan Yleisradio Oy:n rahoituksesta säädettäisiin laissa valtion televisio- ja radorahastosta.

Yhtiön päärahoituslähteenä säilyisivät television käyttäjiltä perittävät televisiomaksut. Nykyinen televisiolupamaksu ehdotetaan muutettavaksi televisiomaksuksi. Myös perintäjärjestelmään ehdotetaan eräitä muutoksia. Kaikki television käyttäjät olisivat maksuvelvollisia. Luvattomasta television katse- lusta määrättäisiin sakkorangaistuksen sijasta tarkastusmaksu. Toinen rahoituslähde muodostuisi toimilupamaksuista, joita perittäisiin toimiluvan nojalla toimivilta televisio- ja radiotoiminnan harjoittajilta, joiden liikevaihto ylittää 20 miljoonaa markkaa. Toimilupamaksu vastaisi televisioiminnan harjoittajien nykyisin maksamaa niin sanottua julkisen palvelun maksua.

Esityksen mukaan televisiomaksut ja toimilupamaksut kerättäisiin valtion talousarvion ulkopuoliseen rahastoon. Valtioneuvosto päättäisi rahaston varojen käytöstä. Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin esitetään eräitä teknisiä, edellä mainituista laeista johtuvia muutoksia. Lisäksi lakia esitetään muutettavaksi yhtiön hallituksen nimittämistä koskevalta osalta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1999.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	5
1. Johdanto	5
2. Nykytila	6
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	6
Hallitusmuoto	6
Laki radiolaitteista ja sen nojalla annetut säännökset	7
Laki radiolaitteista	7
Asetus radiolaitteista	7
Valtioneuvoston päätös televisio-lupamaksuista	7
Valtion radorahasto	7
Laki Yleisradio Oy:stä	7
Laki kaapelilähetystoiminnasta ja sen nojalla annetut säännökset	8
Kaapelilähetystoiminnasta annettu laki	8
Asetus kaapelilähetystoiminnasta	8
Liikenneministeriön päätökset	9
Sähköistä viestintää koskeva muu lainsäädäntö	9
Televisiodirektiivi	9
Televisio-, radio- ja kaapelilähetystoiminta Suomessa	10
Televisiotoiminta	10
Kaapelilähetystoiminta	10
Radiotoiminta	10
Uusi teknologia	11
Joukkoviestinnän talous	11
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomainen lainsäädäntö	12
Suomea sitovat kansainväliset sopimukset	12
Yleisradiotoiminnan ja viestinnän sääntely eräissä muissa maissa	13
Yleistä	13
Iso-Britannia	13
Ruotsi	14
2.3. Nykytilan arviointi	15
Televisio- ja radiotoimintaa koskevan lainsäädännön uudistamistarve	15
Yleisradio Oy:stä annetun lain uudistamistarve	17
2.4. Uudet joukkoviestintäpalvelut	17
3. Yleisradio Oy:n rahoitus	18
3.1. Nykytila	18
Yleisradio Oy	18
Televisiolupamaksu	19
Julkisen palvelun maksu	19
MTV Oy	19
Oy Ruutunelonen Ab	19
3.2. Valtion talousarvion ulkopuolinen radio- ja televisiorahasto	19
3.3. Julkisen palvelun yleisradio-yhtiöiden rahoitusjärjestelmät Euroopassa	21
3.4. Euroopan unioni ja julkisen palvelun yleisradioyhtiöiden rahoitus	21
4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	22
4.1. Tavoitteet	22
4.2. Keskeiset ehdotukset	22
Televisio- ja radiotoiminnan harjoittaminen	22

Yleistä	22
Toimilupa ja ilmoitus	22
Ohjelmatoiminta, mainonta ja teleostoslähetykset	22
Yleisradio Oy:n rahoitus	23
Yleistä	23
Televisiomaksu	23
Toimilupamaksu	24
Yleisradio Oy:stä annettua lakia koskevat muutosehdotukset	25
5. Esityksen vaikutukset	25
6. Asian valmistelu	26
7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	26
7.1. Riippuvuus muista esityksistä	26
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	27
1. Lakiehdotusten perustelut	27
1.1. Laki televisio- ja radiotoiminnasta	27
1 luku. Yleisiä säännöksiä	29
2 luku. Televisio- ja radiotoiminnan harjoittaminen	31
3 luku. Ohjelmisto	33
4 luku. Mainonta, teleostoslähetykset ja sponsorointi	34
5 luku. Ohjaus ja valvonta	37
6 luku. Pakkokeinot, seuraamukset ja muutoksenhaku	37
7 luku. Erinäiset säännökset	38
1.2. Laki valtion televisio- ja radiorahastosta	39
1 luku. Yleisiä säännöksiä	39
2 luku. Valtion televisio- ja radiorahasto	39
3 luku. Televisiomaksun määrääminen ja maksuvelvollisuus	41
4 luku. Television käyttäjärekisterin pitäminen	44
5 luku. Toimilupamaksu	46
6 luku. Pakkokeinot, seuraamukset, muutoksenhaku	48
7 luku. Erinäiset säännökset	49
8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	49
1.3. Laki Yleisradio Oy:stä	49
1.4. Laki telehallinnosta	50
1.5. Tekijänoikeuslaki	50
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	50
3. Voimaantulo	51
4. Säättämisjärjestys	51
LAKIEHDOTUKSET	
1. Laki televisio- ja radiotoiminnasta	52
2. Laki valtion televisio- ja radiorahastosta	61
3. Laki Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta	69
4. Laki telehallinnosta annetun lain muuttamisesta	70

5. Laki tekijänoikeuslain 25 i §:n muuttamisesta	71
--	----

LIITE

Rinnakkaistekstit

Laki Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta	72
Laki telehallinnosta annetun lain muuttamisesta	75
Laki tekijänoikeuslain 25 i §:n muuttamisesta	76

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Laki radiolaitteista (8/1927) on annettu vuonna 1927. Vuosisadan alkupuolen viestintäolojen tarpeisiin säädetty laki on kokonaisuutena vanhentunut. Laki ei vastaa televisio- ja radiotoimintaa koskevalle lainsäädännölle asetettuja vaatimuksia sen enempää asiallisesti kuin lainsäädäntöteknisestikään. Myös laki kaapelilähetystoiminnasta (307/1987) on vanhentunut ja sisältää lisäksi eräitä yhteisöläinsäädännön vastaisia säännöksiä.

Joukkoviestinnässä on viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia. Televisio- ja radiokanavien lukumäärä on moninkertaistunut ja perinteisen toiminnan rinnalle on kehittynyt uusia viestinnän muotoja. Televerkkoa käytetään kohdeviestinnän ohella myös joukkoviestintään ja tietoverkot ovat tietokoneiden yleistyessä muodostuneet monimediaksi, jonka avulla yleisön saataville voidaan toimittaa tekstin, äänen, kuvallisen esityksen ja liikkuvan kuvan tai näiden yhdistelmien muodossa esitettyjä viestejä. Periaatteessa mikä tahansa radio- tai televisio-ohjelma, nykyisin tunnettu painotuote, äänitai kuvatalenne voidaan toimittaa tietoverkon avulla yleisön saataville.

Neuvoston direktiivi televisio- ja radiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 89/552/ETY, jäljempänä televisiodirektiivi, tuli Suomea sitovaksi säännöksi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) voimaantulon myötä vuoden 1994 alusta lukien. Direktiivillä harmonisoidaan muun muassa televisio-ohjelmistojen alkuperää, mainontaa, sponsointia ja alaikäisten suojelua koskevia säännöksiä. Televisiodirektiiviä on täsmennetty ja ajanmukaistettu vuonna 1997 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 97/36/EY.

Yleisradiolainsäädännön uudistamisen tarpeesta on huomautettu eri yhteyksissä. Yleisradio Oy:tä koskevan lakiehdotuksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi yleisradiotoiminnan alueella vallitsevasta oikeustilasta lausunnossaan (PeVL 23/1993 vp), että lainsäädäntö on vanhentunut ja edellyttää kokonaisuudistusta. Valtioneuvoston oikeuskans-

leri katsoi sananvapaustoimikunnan väli-mietinnöstä antamassaan lausunnossa sähköistä joukkoviestintää koskevan lainsäädännön valmistelun kiireelliseksi tehtäväksi.

Euroopan yhteisöjen komissio on lähettänyt Suomelle 22 syyskuuta 1997 virallisen huomautuksen, jossa se muun muassa katsoo, että direktiivin soveltamisalaa koskeva Suomen lainsäädäntö ei ole täysin yhdenmukainen televisiodirektiivin kanssa.

Televisio- ja radiotoiminnasta, valtion televisio- ja radorahastosta ja Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta annettavilla laeilla korvattaisiin radiolaitteista annettu laki ja kaapelilähetystoiminnasta annettu laki sekä näiden nojalla annetut säännökset ja määräykset. Uusien lakien valmistelussa on otettu huomioon televisiodirektiivin huolellisen täytäntöönpanon vaatimukset sekä viestintämarkkinoiden ja viestintätekniikan kehitys, siltä osin kuin niitä voidaan tässä vaiheessa ennustaa.

Televisio- ja radiotoimintaa ohjaava säännöstö koostuu nykyisin useista eri laeista, asetuksista, liikenneministeriön päätöksistä ja toimilupaehtoista. Ehdotuksen mukaan keskeiset säännökset koottaisiin televisio- ja radiotoiminnasta annettavaan lakiin. Keskeiset säännökset tulisivat näin lain tasoisiksi säännöksiksi. Tältä osin lainsäädännön uudistamisen takana on hallitusmuodon 10 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lainsäädännön yhteydessä myös kumottaisiin tarpeettomiksi osoittautuneita tai yhteisöläinsäädännön kanssa ristiriidassa olevia, lähinnä kaapelitelevisiotoimintaa koskevia säännöksiä.

Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus perustuu nykyisin televisiovastaanottimien haltijoilta perittäviin televisiolupamaksuihin ja kaupallisten televisioyhtiöiden maksamiin niin sanottuihin julkisen palvelun maksuihin. Ehdotuksella laiksi valtion televisio- ja radorahastosta televisiolupamaksuja — maksun nimi muuttuisi televisiomaksuksi — koskevat määräykset ajanmukaistettaisiin ja julkisen palvelun maksujärjestelmästä tehtäisiin lakiin perustuva järjestelmä. Lain tavoitteena on Yleisradio Oy:n toiminnan rahoituksen turvaaminen ja yleinen oikeusvarmuuden parantaminen.

Ehdotus Yleisradio Oy:stä annetun lain

muuttamiseksi sisältää pääasiassa teknisluonteisia muutoksia. Ehdotukseen sisältyvällä hallintoneuvoston tehtäviä muuttavalla esityksellä pyritään Yleisradio Oy:n hallinnon kehittämiseen.

Telehallinnosta annetun lain muutosehdotuksessa on pelkästään edellämainituista lakiesityksistä seuraavia, luonteeltaan teknisiä muutoksia.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Hallitusmuoto

Hallitusmuodon 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Siihen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää myös kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Sananvapaus on 1 päivänä elokuuta 1995 voimaantulleella hallitusmuodon säännöksellä turvattu jokaiselle Suomen oikeudenkäytöpiirissä olevalle henkilölle hänen kansalaisuuteensa katsomatta. Soveltamisaltaan sananvapaussäännös kattaa kaikki viestintätekniset menetelmät ja ilmaisumuodot sekä kaikenlaiset tiedot, mielipiteet ja muut viestit niiden sisällöstä riippumatta (ks HE 309/1993 vp, s. 56 - 57). Hallituksen esityksessä korostetaan, ettei sananvapauden ulottuvuuksia tulisi tulkita liian ahtaasti, vaan se tulisi ymmärtää huomattavan laaja-alaiseksi samaan tapaan kuin kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on tehty.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan katsonut, että hallitusmuodon 10 §:ssä turvattuun sananvapauteen sisältyy oikeus ajatusten lausumiseen puhein, kirjoituksin ja kuvallisin esityksin sekä oikeus kirjoituksen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen, puheen kuuntelemiseen, vapaus kirjoituksen ja painotuotteen lukemiseen ja kuvallisen esityksen katsomiseen sekä oikeus kirjoitusten ja painotuotteiden levittämiseen. Edelleen sananvapauteen kuuluu oikeus näytelmän ja elokuvien esittämiseen. Perustuslakivaliokunta on ulottanut hallitusmuodon sananvapaussäännöksessä

turvatut oikeudet koskemaan myös yleisradio- ja kaapelilähetystoimintaa (ks. PeVL 8/1961 vp, 2/1986 vp, 14/1993 vp, 23/1993 vp).

Säännös turvaa sananvapauteen sisältyvien oikeuksien käyttämisen "kenenkään ennakolta estämättä". Näiltä osin säännös kieltää viestin sisällön ennakkotarkastuksen ja muuta ennakkollista estettä merkitsevät puuttumiset sananvapauteen. Myös sananvapauden käytön luvanvaraistaminen on lähtökohtaisesti kielletty. Mutta sananvapaussäännöstö ei estä ylläpitämästä toimilupajärjestelmää yleisradio- ja kaapelilähetystoiminnassa, mikäli järjestelmän tarpeellisuus voidaan perustella sananvapauden käytön kannalta hyväksyttävällä tavalla (ks HE 309/1993 vp, s. 57 - 58).

Perusoikeusuudistuksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä sananvapaussäännökseen liitettiin sääntelyvaraus, jonka mukaan "tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla" (ks PeVM 25/1994 vp., s. 9). Säännökseen on kirjattu peruslähdekohta, jonka mukaisesti kaikki sananvapauden käyttämisen kannalta olennaiset säännökset tulee antaa lain tasolla (ks. HE 309/1993 vp, s. 57). Toisaalta sääntelyvaraus merkitsee lainsäätäjälle myös velvollisuutta antaa perusoikeutta tämentäviä säännöksiä (ks. PeVM 25/1994 vp, s. 6).

Muun muassa edellä esitetyistä syistä oikeusministeriössä on vireillä lainsäädäntöhanke, jossa valmistellaan ehdotusta laiksi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä. Tällä lailla on tarkoitus kumota painovapauslaki (1/1919), radiovastuulaki (219/1971) ja kaapelilähetystoiminnasta annetun lain (307/1987) vastaavat säännökset.

Sananvapaussäännös sisältää myös erityisen rajoituslausekkeen (kvalifioitun lakivapauksen), joka valtuuttaa säätämään lailla lasten suojelemiseksi välttämättömistä kuvaohjelmia koskevista rajoituksista. Tällä on merkitystä elokuvien ja muiden kuvaohjelmien ennakkotarkastusta koskevalle voimassaolevalle lainsäädännölle. Säännös ei edellytä, että kuvaohjelmien valvonnan tulisi perustua nimenomaan ennakkotarkastukseen, mutta jättää siihen rajoitetut mahdollisuudet. Rajoitusvaltuus on kuitenkin elokuva- ja videotarkastuksen nykyistä alaa kapeampi, koska se sallii välttämättömät kuvaohjelmiä koskevat rajoitukset vain lasten suojelemiseksi (ks. HE 309/1993 vp, s. 57). Opetusministeriö on asettanut elokuussa 1996 toi-

mikunnan, jonka tehtävänä oli 31 päivään elokuuta 1997 mennessä laatia hallituksen esityksen muotoon esitykset elokuvien ja muiden kuvaohjelmien ennakkotarkastusta koskevan lainsäädännön kokonaisuudistamiseksi erityisesti lastensuojelun kannalta. Työ on kuitenkin vielä kesken.

Laki radiolaitteista ja sen nojalla annetut säännökset

Laki radiolaitteista. Laki radiolaitteista on hyvin suppea sisältäen nykyisessä muodossaan vain yhdeksän pykälää.

Lain 1 §:n 1 momentin mukaan sähkölaitteita, langatonta sähköttämistä, puhelemista, kuuntelemista tai näkemistä varten alkoon ilman asianmukaista lupaa rakennettako tai käytettäkö. Alunperin radiolaitelaki koski kaikkia radiolaitteita, mutta uuden radiolain (517/1988) voimaan tulon jälkeen vanha laki on säädellyt vain yleisradiolähetystoiminnan harjoittamista sekä yleisradiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitettujen vastaanottimien käyttämistä (1 § 3 mom.).

Lain 2 §:n mukaan radiolaitteen rakentamiseen ja käyttämiseen vaaditaan lupa, joka on määräaikainen (enintään kymmenen vuotta) ja joka annetaan niillä ehdoilla, jotka katsotaan tarpeelliseksi määrätä. Siten lähetystoiminnan harjoittamisessa noudatettavat yksityiskohtaisemmat määräykset annetaan 2 §:n nojalla myönnettävien toimilupien ehdoissa.

Lain 4 §:n nojalla valtioneuvosto voi määrätä radiolaitteen rakentamisesta ja käyttämisestä sekä valtion viranomaisen tämän lain perusteella toimittamasta tarkastuksesta suoritettavaksi maksuja. Saman pykälän 3 momentin nojalla yleisradiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitettujen radiolaitteiden käyttämiseen tarvittavista luvista kannettavat maksut kerätään erikoiseen rahastoon, jonka varoja voidaan valtioneuvoston harkinnan mukaan käyttää yleisradiotoiminnan edistämiseen. Laki sisältää myös rangaistussäännöksen (5 §) ja asetuksenantovaltuuden. Lakiin on tehty joitain pienehköjä muutoksia vuosina 1977, 1988 ja 1995.

Asetus radiolaitteista. Alkuperäinen asetus radiolaitteista oli myös vuodelta 1927. Voimassa oleva asetus (859/1992) on vuodelta 1992. Siinä säädetään, että oikeuden yleisradiolähetystoiminnan harjoittamiseen antaa valtioneuvosto, mutta oikeuden paikallisen ääni yleisradiotoiminnan harjoittamiseen kol-

meksi kuukaudeksi tai sitä lyhyemmäksi ajaksi myöntää kuitenkin liikenneministeriö (3 §). Asetus sisältää myös säännökset televisioluovasta (4 - 10 §) ja valtuuden antaa tarkempia määräyksiä asetuksen soveltamisesta.

Valtioneuvoston päätös televisioluovamaksuista. Tähän lainsäädäntökokonaisuuteen kuuluu myös valtioneuvoston päätös televisioluovamaksuista (861/1992), jossa valtioneuvosto määrää televisioluovamaksun suuruuden sekä antaa säännökset muun muassa televisioluovamaksun maksamisesta ja palauttamisesta sekä television luovattomasta käytämisestä perittävistä maksuista. Telehallintokeskus on lisäksi 18 päivänä marraskuuta 1992 antanut radiolaitteista annetun asetuksen 11 §:n nojalla määräyksen radiolaitteista annetun asetuksen soveltamisesta.

Valtion radiorahasto. Kuten edellä radiolaitteista annettua lakia koskevasta kohdasta käy ilmi, valtion radiorahasto perustuu vuonna 1927 radiolaitteista säädetyn lain 4 §:n 3 momenttiin. Tarkemmat valtion radiorahastoa koskevat säännökset ovat asetus valtion radiorahastosta (1000/1980) ja valtioneuvoston päätös valtion radiorahaston varojen käytöstä (1090/1980). Säätelyn kokonaisuuteen kuuluvat myös edellä mainitut asetus radiolaitteista ja valtioneuvoston päätös televisioluovamaksuista. Radiorahastosta on säännöksiä myös Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 4 luvussa.

Laki Yleisradio Oy:stä

Laki Yleisradio Oy:stä tuli voimaan vuoden 1994 alusta. Siinä on säännelty Yleisradio Oy - nimisen yhtiön asema ja sen oikeus harjoittaa yleisradiotoimintaa suoraan lain nojalla (1 §). Yleisissä säännöksissä ovat myös yhtiön omistussuhteita ja yhtiön toimintaedellytyksiä koskevat pykälät (2—3 §). Lain 2 luku käsittelee yhtiön hallintoa ja 3 luku yhtiön tehtäviä. Yhtiön tehtäväksi annettu julkinen palvelu on määritelty lain 7 §:ssä. Yhtiöllä on myös oikeus harjoittaa muuta toimintaa lain 8 §:n edellytysten täytyessä. Lain 4 luku käsittelee yhtiön rahoitusta. Säännökset nojautuvat radiolaitteista annetun lain nojalla voimassaoleviin säännöksiin televisioluovamaksujen keräämisestä valtion radiorahastoon ja radiorahaston varojen käyttämisestä edelleen julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoittamiseen ja yleisradiotoiminnan edistämiseen. Lain 11 §:n

mukaan valtioneuvosto voi päättää myös muiden yleisradiotoimintaan liittyvien tulojen keräämisestä radorahastoon. Yhtiö ei saa lähettää liike- tai siihen verrattavaa mainontaa kanavillaan, ellei valtioneuvosto ole myöntänyt siihen poikkeusta ohjelmakohtaisesti erityisestä syystä (12 §). Valtioneuvosto on viime vuosina myöntänyt tällaisen poikkeuksen vuosittain keskimäärin viiteen urheilutapahtumaan, olympialaisiin ja maailmanmestaruustason kilpailuihin.

Yleisradio Oy:lle on asetuksella annettu tehtäväksi välittää viranomaistiedotuksia, milloin tämä on tarpeen ihmisten pelastamiseksi tai suojaamiseksi tai milloin huomattavat omaisuus- tai ympäristövahingot ovat uhkaamassa. Poikkeusoloja koskevasta viranomaistiedotuksesta on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai määrätään.

Laki kaapelilähetystoiminnasta ja sen nojalla annetut säännökset

Kaapelilähetystoiminnasta annettu laki. Lain soveltamisala on määritelty 1 §:ssä. Se koskee kaapelilähetystoimintaa lukuunottamatta yleisten televerkkojen välityksellä tapahtuvaa puhelinpalvelutoimintaa; kuva-, piirros- ja tekstiesitysten lähettämistä tiedonhakujärjestelmissä; yksinomaan musiikkilähetyksiä; yleisradiolähetysten jakelua yhteisantennijärjestelmissä; toimintaa, jossa lähetykset on mahdollista vastaanottaa vain jonkun toiminnan piiriin kuuluvan laitoksen, hotellin tms toiminnan käsittävässä rakennuksessa tai lähipiirissä ja vähäistä kaapelilähetystoimintaa.

Oikeus toiminnan harjoittamiseen on suomalaisella yhteisöllä tai ulkomaisen elinkeinonharjoittajan Suomessa kaupparekisteriin merkityllä sivuliikkeellä, joille on myönnetty toimilupa (3 §). Toimiluvan myöntää valtioneuvosto ja se on oikeusharkintainen. Ennen toimiluvan myöntämistä on hankittava lausunto niiltä kunnilta, joiden alueella kaapelilähetystoimintaa aiotaan harjoittaa (3 § ja 4 §).

Lain 3 luvussa on säädökset televerkon ja ohjelmakanavan käytöstä. Televerkon omistaja on velvollinen luovuttamaan vapaata kapasiteettia jokaiselle kaapelilähetystoimintaan oikeutetulle (6 §). Toiminnan harjoittajan on varattava yksi ohjelmakanava tai ohjelma-aikaa paikalliseen ohjelmatoimintaan. Vapaa kapasiteetti myös ohjelmakanavan ja -ajan suhteen on luovutettava muiden ohjel-

matoiminnan harjoittajien käyttöön (7 §). Luovutusehdot on säännelty 8 §:ssä.

Lain 4 lukuun on koottu ohjelmistoa koskevat säännökset. Yleisperiaatteiden lisäksi on säännös kotimaisuudesta (10 §), jonka mukaan ohjelmistosta riittävän osan on oltava suomalaista alkuperää. Tämä osuus tulee määrätä toimiluvassa 15 - 50 prosentin suuruiseksi laskettuna kuuden kuukauden jaksolta. Mainonnan osalta on määrätty rajaksi enintään 11 prosenttia kuukauden jaksolla kunkin kaapelilähetystoiminnan harjoittajan ohjelma-ajasta (11 §). Satelliittiohjelmien osalta on säädetty poikkeus edellä sanottuun, mikäli ulkomaisen lähetystoiminnan harjoittajan ulkomainen ohjelma lähetetään edelleen samanaikaisesti ja muuttamattomana erikseen sitä varten varatulla ohjelmakanavalla. Suomesta satelliitin avulla lähetettävien ohjelmien ja mainosten tulee olla EY:n televisiodirektiivin mukaisia (12 §). Ohjelma ei saa sisältää raakaa väkivaltaa eikä olla mielenterveyttä vaarantava eikä epäsiiveellinen (13 §). Kaapelilähetystoiminnan harjoittaja on myös velvollinen lähettämään viranomaisten tiedotuksia sen mukaisesti kuin pykälässä 14 tarkemmin säädetään.

Lain 5 luku sisältää yleisradiolähetysten jakelua koskevat säännökset. Kaapelilähetystoiminnan harjoittaja on velvollinen jakamaan 1) koko maassa vastaanotettaviksi tarkoitetut yleisradiolähetykset; ja 2) kaapelilähetystoiminnan harjoittajan toimilupa-alueella vastaanotettaviksi tarkoitetut Yleisradio Oy:n muut yleisradiolähetykset (16 §) (must carry- säännös).

Rikosoikeudellisesta vastuusta, vahingonkorvausvastuusta ja vastuusta jakelun suhteen on säädetty lain 6 luvussa. Samaan lukuun on sisällytetty myös säännös virheellisen tiedon oikaisemisesta (20 §).

Jokaisesta Suomessa kaapelitse lähetetystä ohjelmassa on oltava tallennus, jota on säilytettävä kolme kuukautta ohjelman lähettämisestä (21 §).

Liikenneministeriö on korkein vastuuviranomaislain valvonnan suhteen. Lain 7 luku sisältää rangaistussäännökset, mahdollisuuden toimiluvan peruuttamiseen ja jakelun kieltämiseen.

Asetus kaapelilähetystoiminnasta. Kaapelilähetystoiminnasta annetussa asetuksessa (526/1987) on tarkempia säännöksiä toimilupahakemuksesta, televerkon, ohjelmakanavan ja ohjelma-ajan käytöstä ja luovutusehdoista,

satelliittiohjelmista, yleisradiolähetysten jakelusta, valvonnasta ja seurannasta, vastaavasta ohjelmatoimittajasta, luetteloon tehtävistä merkinnöistä ja tietojen antamisesta siitä sekä tallennettujen ohjelmien seuraamisesta.

Liikenneministeriön päätökset. Lisäksi liikenneministeriö on antanut päätöksen vähäisestä kaapelilähetystoiminnasta (1408/1992), jonka mukaisesti sanottua lakia ei sovelleta, jos

1) kaapelilähetystoimintaa harjoittaa omistamassaan rakennuksessa asunto- tai kiinteistöosakeyhtiö eikä toiminnan tarkoituksena ole voiton tuottaminen;

2) kaapelilähetystoimintaa harjoitetaan televerkossa, johon on liitetty enintään 200 kotitaloutta tai vastaavan kokonaisuuden muodostamaa yksikköä; ja

3) muukin kaapelilähetystoiminta, jossa liike- tai muun sellaisen toiminnan harjoittaja lähettää tähän toimintaansa liittyviä tiedotuksia ja ilmoituksia omiin toimipisteisiinsä, milloin lähetykset ovat yksinomaan toiminnan harjoittajan palveluksessa olevien henkilöiden vastaanotettavissa.

Liikenneministeriö on antanut myös päätökset kaapelilähetystoiminnan seurannasta (1407/1992), mainonnasta kaapelilähetystoiminnasta (560/1989) ja kaapelilähetystoiminnan teknisestä varustuksesta (561/1987).

Sähköistä viestintää koskeva muu lainsäädäntö

Joukkoviestinnän sisältöä koskevista rajoituksista säädetään rikoslaissa ja muussa rikoslainsäädännössä, kuten lailla epäsiiveellisten julkaisujen levittämisen ehkäisemisestä (23/1927).

Elokuvien ja muiden kuvaohjelmien tarkastamista koskevat säännökset on annettu lailla elokuvien tarkastuksesta (299/1965) sekä lailla video- ja muiden kuvaohjelmien tarkastamisesta (697/1987). Valtion elokuva-tarkastamosta on säädetty lailla elokuvien tarkastuksen toimittamisesta (300/1965).

Mainonnan ja markkinoinnin rajoituksista on säädetty lähinnä kuluttajansuojalaissa (38/1978), laissa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa (1061/1978), arvopaperimarkkinalaissa (495/1989), alkoholilaissa (1143/1994), laissa toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976) sekä lääkelaisissa (395/1987).

Sähköisen viestinnän kokonaisuuteen kuu-

luu myös telemarkkinalaki (396/1997). Radiolaitteiden hallussapidosta ja käytöstä sekä radioviestinnän suojaamisesta häiriöiltä on säädetty radiolailla. Radio- ja telehallintoa koskevat perussäännökset on annettu lailla telehallinnosta (518/1988) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Tekijänoikeudesta säädetään tekijänoikeuslailla (404/1961).

Vireillä on lisäksi lainsäädäntöhanke, jonka tarkoituksena on laatia ehdotus laiksi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä. Laki tulisi koskemaan myös sähköistä joukkoviestintää.

Televisiodirektiivi

EY:n televisiodirektiivin, ja siihen vuonna 1997 tehtyjen muutosten tarkoituksena on edistää eurooppalaisten televisio-ohjelmien leviämistä ja yhtenäisen eurooppalaisen televisio-ohjelmajärjestelmän markkina-alueen syntymistä. Tässä tarkoituksessa direktiivi harmonisoi muun muassa televisiolähetysten mainontaa ja ohjelmistoa koskevia säännöksiä.

Televisiodirektiivi on luonteeltaan niin sanottu minimidirektiivi. Jäsenmaat voivat asettaa lainkäyttövaltaansa kuuluville televisioyhtiöille tiukempia ohjelmatoimintaa ja mainontaa koskevia säännöksiä. Direktiivi rakentuu lähettäjämääräperiaatteella. Sen mukaan ohjelmiston edelleenlähettämiseksi ja vastaanottamiseksi ei toisessa jäsenvaltiossa voida erikseen säädettyjä poikkeustapauksia lukuunottamatta asettaa esteitä, mikäli lähetettävä ohjelmisto täyttää kyseessä olevan televisio-toimintaa harjoittavan yhtiön kotimaan ja televisiodirektiivin säännökset.

Televisiodirektiivistä tuli Suomea sitova normisto ETA-sopimuksen voimaantulon myötä vuoden 1994 alusta. Direktiivin keskeiset artiklat on Suomessa pantu täytäntöön seuraaviin säädöksiin ja päätöksiin sisältyvillä säännöksillä ja määräyksillä:

Laki radiolaitteista (8/1927)

Laki kaapelilähetystoiminnasta (307/1987) muutoksineen (1213/1992)

Radiovastuulaki (219/1971) muutoksineen (1148/1992)

Liikenneministeriön päätös mainonnasta kaapelilähetystoiminnassa (89/560)

Alkoholilaki (1145/1994) 5 luku

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976)

Lääkelaki (395/1987)

Lääkelaitoksen määräys lääkkeiden markkinoinnista nr 8/1993

Laki epäsideellisten julkaisujen levittämisen ehkäisemisestä (23/1927)

Rikoslaki (578/1995) 11 luku 8-9 §§

Liikenneministeriön vahvistamat MTV Oy:n ja Oy Ruutunelonen Ab:n ohjelmatoiminnan säännöt

MTV Oy:n 2 päivänä syyskuuta 1993 myönnettyyn, sittemmin uudelleen perustetulle MTV Oy:lle 21 päivänä elokuuta 1997 siirrettyyn toimilupaan ja Oy Ruutunelonen Ab:n 26 päivänä syyskuuta 1996 myönnettyyn toimilupaan sisältyy ehto, jonka mukaan molemmat yhtiöt ovat velvollisia noudattamaan ohjelmatoiminnassaan televisiodirektiivin määräyksiä.

Yleisradio Oy:n hallintoneuvosto on liikenneministeriön asiaa koskevan kirjeen johdosta velvoittanut yhtiön ohjelmatoiminnassaan noudattamaan kyseistä direktiiviä.

Euroopan yhteisöjen komissio on lähettänyt Suomelle 22 päivänä syyskuuta 1997 huomautuksen, jossa komissio katsoo, että televisiodirektiivin soveltamisalaa koskeva Suomen lainsäädäntö ei ole täysin yhdenmukainen direktiivin kanssa eikä joitakin määräyksiä ole saatettu asianmukaisella tavalla osaksi Suomen lainsäädäntöä.

Televisio-, radio- ja kaapelilähetystoiminta Suomessa

Televisiotoiminta. Valtakunnallista televisiotoimintaa harjoitetaan Suomessa neljällä televisiokanavalla. Näiden lisäksi on Etelä-Suomen alueen Ruotsin television ykkös- ja kakkoskanavien ohjelmista koottu ohjelma-kanava (TV 4). Yleisradio Oy vastaa TV 1:n, TV 2:n toiminnasta yhtiöstä annetun lain nojalla ja TV 4:n toiminnasta yhtiölle 21 päivänä huhtikuuta 1994 ja 21 päivänä huhtikuuta 2002 väliseksi ajaksi myönnetyn toimiluvan nojalla. MTV 3:n toiminnasta vastaa MTV Oy, sille 2 syyskuuta 1993 ja 14 joulukuuta 1999 väliseksi ajaksi myönnetyn ja 21 elokuuta 1997 uudelle samannimiselle yhtiölle myönnetyn toimiluvan nojalla. Neljännen valtakunnallisen televisiokanavan toiminnasta vastaa Oy Ruutunelonen Ab, jolle on myönnetty toimilupa 1 päivänä lokakuuta 1996 ja 30 syyskuuta 2001 väliseksi ajaksi.

Paikallinen, vapaasti etenevien radioaalto-

jen välityksellä tapahtuva televisiotoiminta on Suomessa vähäistä. Närpiössä ja Kristiinankaupungissa toimintaa on harjoitettu vuodesta 1993 lähtien ja Tampereella vuodesta 1995 lähtien.

Suomalaiset katsoivat vuonna 1997 televisiota videon katselu mukaan lukien keskimäärin kaksi tuntia 38 minuuttia päivässä. Oy Ruutunelonen Ab:n toiminnan aikana Yleisradio Oy:n kahden kanavan osuus television katselusta on ollut noin 48 prosenttia ja MTV Oy:n osuus 39 prosenttia. Oy Ruutunelonen Ab:n katseluosuus on ollut noin 4 prosenttia ja satelliittikanavien samoin noin 4 prosenttia. Videon katseluosuus oli 5 prosenttia.

Televisio-ohjelmistojen kotimaisuusaste on Suomessa suhteellisen korkea. Se oli vuonna 1996 Yleisradion osalta 52 prosenttia. EY:n televisiodirektiivin mukainen eurooppalaisuusaste oli 78 prosenttia ja riippumattomilta tuottajilta ostettujen ohjelmistojen osuus 13 prosenttia. MTV Oy:n ohjelmiston kotimaisuusaste vuonna 1996 oli 58 prosenttia, eurooppalaisuusaste 57,4 prosenttia ja riippumattomilta tuottajilta ostettujen ohjelmien osuus 20,7 prosenttia.

Kaapelilähetystoiminta. Valtioneuvosto on myöntänyt kaapelilähetystoimintaa varten noin 190 toimilupaa. Kaapelitelevioliittymä on tällä hetkellä noin 910 000:ssa kotitaloudessa. Näin ollen noin kolmannes kotitalouksista on liitetty kaapelitelevisionverkkoon.

Kaapelitelevisionverkoissa tarjottava ohjelmisto koostuu edellä mainittujen valtakunnallisten kanavien lisäksi pääasiassa ulkomaisista satelliittikanavista. Vuonna 1996 kaapeliteleviioyhtiöt jakoivat edelleen 43 ulkomaista kanavaa, joista muutama oli niin sanottu ilmaiskanava pääosan ollessa maksullisia. Suosituinta satelliittikanavaa voi seurata noin 890 000 kaapelitaloutta.

Suora satelliittivastaanotto on yleistynyt 1990-luvun alkuvuosina. Lautasantennin kautta lähettyksiä seuraa noin kahdeksan prosenttia kotitalouksista eli noin 190 000 taloutta. Satelliittivälitteinen suomenkielinen tai suomeksi tekstitetty ohjelmatarjonta on lisääntymässä.

Radiotoiminta. Yleisradio Oy:n tarjoama suomenkielinen radio-ohjelmisto koostuu kolmesta suomenkielisestä eri tavoin profiloituneesta radiokanavasta, joita ovat klassisen musiikin ja kulttuuriohjelmien kanava Ylen Ykkönen, populaarikulttuurin kanava

nuorille aikuisille Radio Mafia ja uutis-, ajankohtais- ja aluelähetysten kanava Radio Suomi. Suomenkieliset valtakunnalliset kanavat lähettävät ohjelmaa 24 tuntia vuorokaudessa. Maakunnallista ohjelmaa lähetetään 20 maakunnassa Radio Suomen kanavilla. Ruotsinkielistä ohjelmistoa Yleisradio Oy tarjoaa kahdella kanavalla, joista Radio Vega keskittyy uutis- ja ajankohtaisohjelmiin ja Radio Extrem nuorille ja nuorille aikuisille suunnattuun ohjelmistoon. Lisäksi Saamen Radio lähettää ohjelmaa kolmella saamen kielellä Lapissa.

Paikallisradiotoiminta Suomessa alkoi vuonna 1985. Tällä hetkellä toimintaa harjoittaa 58 paikallisradiota. Näiden lisäksi valtioneuvosto on myöntänyt niin sanotut erikoisradiotoimiluvat Helsingin, Turun, Tampereen ja Oulun seudulla toimivalle nuorisomusiikkiradiolle ja kymmenellä eri alueella kuuluvalla klassisen musiikin erikoisradiolle. Paikallisradioiden ja erikoisradioiden lähettykset tavoittavat noin neljä miljoonaa suomalaista.

Vuonna 1997 toimintansa aloitti myös ensimmäinen valtakunnallinen, kaupallinen radioasema Radio Nova. Radio käyttää lähetysissään Yleisradio Oy:n jakeluverkkoa ja sen lähettykset kattavat tällä hetkellä noin 85 prosenttia Suomen pinta-alasta.

Radion kuunteluun käytetty aika oli vuoden 1997 keskimääräisenä päivänä kolme tuntia 25 minuuttia. Radio tavoitti keskimääräisenä päivänä 82 prosenttia yhdeksän vuotta täytäneestä väestöstä. Radion viikottainen tavoitavuus oli 96 prosenttia. Yleisradio Oy:n ja kaupallisten radioasemien osuudet kuuntelusta ovat viime vuosina pysyneet melko vakaana. Yleisradio Oy:n osuus keskimääräisestä päivittäisestä kuunteluajasta vuonna 1996 oli 67 prosenttia ja kaupallisten 33 prosenttia. Radio Novan tulo viestinnän markkinoille muuttaa todennäköisesti - ehkä huomattavastikin - paitsi Yleisradio Oy:n ja kaupallisten asemien välisiä myös kaupallisten asemien keskinäisiä kuunteluai-kausuuksia.

Uusi teknologia. Eureka 147-projektissa kehitetty, radio-ohjelmistojen lähettämiseen ja vastaanottoon tarkoitettu DAB-järjestelmä on valmis käyttöönotettavaksi. Yleisradio Oy:n tarkoituksena on rakentaa vuonna 1998 ja 1999 entisen Uudenmaan läänin kattava alueellinen verkko ja mainitun alueen lisäksi Tampereen ja Lahden seudut kattava valtakunnallisen verkon osa. Säännöllinen lähe-

tystoiminta voitaneen käynnistää vuoden 1998 lopussa.

Myös televisiotoiminnassa on aloitettu siirtyminen digitaaliseen lähetystekniikkaan. Yleisradio Oy on jo aloittanut asiaan liittyvät tekniset kokeilut ja varsinaiset koelähettykset saataneen yhdessä MTV Oy:n ja Oy Ruutunelonen Ab:n kanssa käyntiin vuoden 1999 alussa.

Digitaalisen tekniikan avulla taajuuksia voidaan käyttää tehokkaammin, mikä mahdollistaa ohjelmanpalvelujen lisäämisen ja monipuolistumisen. Perinteisten ohjelmanpalvelujen lisäksi digitaalisissa jakeluverkoissa voidaan lähettää myös niin sanottu datapalveluja, kuten esimerkiksi internet-sivuja.

Joukkoviestinnän talous

Joukkoviestinnän kokonaisliikevaihto Suomessa kasvoi 1980-luvulla reaalisesti noin puolitoistakertaiseksi. 1990-luvun alussa kokonaisliikevaihto laman johdosta supistui selvästi. Vuodesta 1994 lähtien kasvu on jatkunut voimakkaana. Vuonna 1996 joukkoviestinnän kokonaisliikevaihto oli noin 17,6 miljardia markkaa, mikä on noin 5 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Vuonna 1997 kokonaisliikevaihto on ennakotietojen mukaan noin 18,6 miljardia markkaa, mikä vastaa lamaa edeltänyttä vuoden 1990 tasoa.

Bruttokansantuotteeseen suhteutettuna joukkoviestinnän osuus vuonna 1996 oli 3,1 prosenttia.

Eurooppalaisesta kehityksestä poiketen graafinen viestintä (lehdet, kirjat, mainospainotuotteet) on säilyttänyt asemassa viestintämarkkinoilla. 12,6 miljardin markan liikevaihdolla vuonna 1996 graafisen viestinnän osuus kokonaisliikevaihdosta oli 71,7 prosenttia vuonna 1996.

Sähköisen joukkoviestinnän (televisio, radio, online-tietopalvelut) suhteellinen osuus kasvoi 1990-alkuvuosina selvästi, mikä johtui lähinnä siitä, että lama vaikutti voimakkaammin sanomalehdistön kuin televisiotoiminnan tuloihin. Vuonna 1996 sähköisen viestinnän osuus kokonaisliikevaihdosta oli 20,4 prosenttia.

Sähköisen viestinnän 3,4 miljardin markan kokonaisliikevaihdossa kolme neljäsosaa muodostuu valtakunnallisen yleisradiotoiminnan, johon vuonna 1996 luettiin Yleisradio Oy:n ja MTV Oy:n toiminta, liikevaihdosta.

Kaapelitelevisioverkot laajentuivat 1980-luvun lopussa noin sadantuhannen liittymän vuosisauhduilla. 1990-luvulla liittymien määrän kasvu hidastui selvästi. Kaapelitelevisio-toimialan liikevaihto vuonna 1996 oli 332 miljoonaa markkaa, mistä 45 prosenttia oli vuosimaksutuloja ja 35 prosenttia maksutelevisiotuloja.

Paikallisradioiden liikevaihto on viime vuosina laskenut. Korkeimmillaan liikevaihto oli vuonna 1990 235 miljoonassa markassa. Vuonna 1996 liikevaihto oli 180 miljoonaa markkaa ja vuonna 1997 ennakkotietojen mukaan samoin noin 180 miljoonaa markkaa.

Tilastokeskuksen joukkoviestintä-luokkaan sijoittamista uusista palveluista on toistaiseksi käytettävissä verraten vähän luotettavia tilastotietoja. Ainoa palvelu, josta on käytettävissä tilastotietoa, ovat online - tietopalvelut, jotka ovat suurimmaksi osaksi yrityksille suunnattuja taloudellisia tietopalveluja. Alan liikevaihto on kasvanut nopeasti. Vuonna 1996 se oli 415 miljoonaa markkaa.

Suomessa oli vuonna 1996 muutamia miljardiluokan joukkoviestintäyrityksiä. Suurin on Yleisradio Oy, jonka liikevaihto vuonna 1996 oli 2037 miljoonaa markkaa. Sanoma Oy:n liikevaihto oli 1824, Aamulehti-yhtymän 1623, WSOY:n 1136, Helsinki Median Company Oy:n 1131 ja MTV Oy:n 975 miljoonaa markkaa.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulko-mainen lainsäädäntö

Suomea sitovat kansainväliset sopimukset

Edellä luvussa 2.1. selostetun EY:n televisiodirektiivin lisäksi Suomi on sitoutunut noudattamaan Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden ja Euroopan kulttuuriyleissopimuksen sopimuspuolina olevien valtioiden kesken tehtyä eurooppalaista yleissopimusta rajat ylittävistä televisiolähetyksistä (SopS 87/1994), jäljempänä Euroopan neuvoston televisioyleissopimus. Televisioyleissopimus vastaa asialliselta sisällöltään EY:n televisiodirektiiviä. Sen tarkoituksena on helpottaa sopimuspuolten keskinäisten rajat ylittävien televisio-ohjelmajalvelujen lähettämistä ja edelleen lähettämistä. EU:n jäsenmaiden keskinäisissä järjestelyissä noudatetaan aina televisiodirektiivin määräyksiä.

Sananvapautta säännellään useassa Suomea

velvoittavassa kansainvälisessä sopimuksessa. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1990), jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus 10 artiklassa turvataan jokaiselle sananvapaus. Radio-, televisio- ja elokuvayhtiöiden tekeminen luvanvaraisiksi on kuitenkin valtioille mahdollista.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen sananvapausartiklalla on ollut vaikutus myös yhteisöoikeuteen. EY-tuomioistuin on käytännössään sitoutunut noudattamaan sopimuksella suojattuja ihmisoikeuksia. Televisiodirektiivin johdanto-osassa viitataan sopimuksen 10 artiklaan.

Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 8/1976), jäljempänä KP-sopimus, 19 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisella on sananvapaus. Artikla sisältää luettelon hyväksyttävistä sananvapauden rajoittamisperusteista, joka kuitenkin on suppeampi kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa.

Euroopan ihmisoikeuselimet eli Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja Euroopan ihmisoikeuskomissio ovat pyrkineet tulkitsemaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen sananvapausartiklaa tavalla, joka on sopusoinnussa KP-sopimuksen vastaavan artiklan kanssa.

Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (SopS 60/1991) 13 artiklassa turvataan jokaisen lapsen sananvapaus.

Radiotaajuudet yleisradioliikenteessä:

Tämän lainsäädännön kannalta erityisen tärkeä merkitys on radiotaajuuksien käytöllä. Suomen radiotaajuuksien käyttöä yleisradioliikenteessä koskevat myös monet kansainväliset sopimukset, joista keskeisimmät mainitaan jäljempänä.

Suomi on liittynyt kansainväliseen teleliikenneyleissopimukseen (SopS 5/1986) vuonna 1986. Yleissopimukseen on vuosina 1992 ja 1994 tehty muutoksia, jotka Suomen osalta ovat astuneet voimaan 28.5.1996. Samalla on saatettu voimaan Kansainvälisen televiestintäliiton (ITU, International Telecommunication Union) peruskirja (SopS 94/1996).

Peruskirjan artiklassa 4 sovitaan, että kaikkia jäseniä sitoo muun muassa radio-ohjesääntö (Radio Regulations), jossa määrätään perusteet taajuuksien käytölle. Sitä voi-

daan muuttaa nykyisin joka toinen vuosi järjestettävissä radioviestintäkonferensseissa. Muutosprosessi on yleensä eri maiden ristikkäisistä intresseistä johtuen raskas ja muutosten aikaansaaminen vaatii pitkän ja huolellisen valmistelun.

Peruskirja ja yleissopimus tekevät mahdolliseksi tarkentavien alueellisten sopimusten (Regional Agreement) tekemisen. Niissä voidaan täsmentää esimerkiksi käytettäviä radioteknisiä parametreja. Suomi on hyväksynyt televisiota (Tukholma 1961), pitkäaaltoja keskiaaltoääniradiota (Geneve 1975) sekä ULA-ääniradiota (Geneve 1984) koskevat sopimukset sekä niihin liittyvät taajuussuunnitelmat, joissa on asemakohtaisesti lueteltu muun muassa sallittavat taajuudet, säteilytehot ja antennikorkeudet. Tehtyihin sopimuksiin sisältyvät oikeudet käyttää niissä lueteltuja taajuuksia yleisradiotoimintaan. Kaikista taajuussuunnitelmiin tehtävistä muutoksista on sovittava niiden maiden kanssa, joiden radioliikenteeseen muutokset voivat vaikuttaa.

Myös lyhytaaltoradiota koskeva sopimus (Geneve 1987) on hyväksytty, mutta siihen ei liity taajuussuunnitelmaa. Siinä sovitaan ainoastaan lyhytaaltotaajuuksien käyttöönottomenetelystä.

Edellisten lisäksi on CEPT:n (Conférence européenne des Administrations des postes et des télécommunications; Euroopan radio-, tele- ja postihallintojen yhteistyökonferenssi) jäsenmaiden radiohallintojen välillä solmittu radio-ohjesäännön antamaan mahdollisuuteen nojaten sopimus digitaalisen ääniradion (DAB) taajuusjärjestelystä (Special Arrangement, Wiesbaden 1995). Heinäkuussa 1997 sovittiin digitaalisen television kanavajärjestelyihin liittyvistä yhteensopivuushdoista (Chester 1997).

CEPT:n puitteissa tehdään myös päätöksiä, joihin hallinnot voivat sitoutua. EU:n komissio on painostanut CEPT-maita yhtenäiseen linjaan. Tavoitteena on, että CEPT:n toimialueeseen kuuluvat päätökset voitaisiin jatkossakin tehdä sen eikä EU:n puitteissa. Tämä puolestaan edellyttää, että CEPT:n jäsenvaltiot ovat valmiit hyväksymään CEPT:n sisällä tehdyt päätökset.

Yleisradiotoiminnan ja viestinnän sääntely eräissä muissa maissa

Yleistä. Radioaaltojen välityksellä tapahtuva televisiotoiminta voidaan nykyisin jakaa

kahteen tyyppiin: julkisen palvelun televisiotoimintaan ja kaupalliseen televisiotoimintaan. Julkisesta palvelusta televisiotoiminnassa on yleensä verraten yksityiskohtaisesti säännelty lailla. Sitä myös harjoittavat eri tyyppiset "julkiset" organisaatiot. Kaupallista televisiotoimintaa säädellään yleensä lakisääteisin toimitusluvin ja toimintaa harjoittavat erilaiset liiketoimintaperiaatteella toimivat yritykset.

Julkisen palvelun televisioyhtymät rahoitetaan pääsääntöisesti lupamaksuvaroin, mutta muitakin rahoitusjärjestelyjä ja eri rahoitustapojen yhdistelmiä esiintyy. Tällaisina rahoituslähteinä käytetään esimerkiksi mainontaa ja valtion tukea. Kaupalliset televisioyhtymät rahoittavat toimintansa lähes poikkeuksetta mainonnalla.

Kaupallisen televisiotoiminnan sääntely eroaa suuresti Länsi-Euroopan eri maissa. Taustalla on historiallisia, yhteiskuntapolittisia ja kulttuuritekijöitä. Voidaan kuitenkin erottaa painopisteiltään kolmentyyppistä sääntelyä, joskin myös yhdistelmiä esiintyy:

- * sääntely, jossa kaupalliselta televisiotoiminnalta edellytetään erityyppisten maksujen suorittamista (Iso-Britannia ja Ruotsi),

- * sääntely, jossa kaupallisen televisiotoiminnan ohjelmistopolitiikalle asetetaan erilaisia yksityiskohtaisia vaatimuksia (useat maat),

- * muuntotyyppistä sääntelyä, jossa kaupallisen televisiotoiminnan harjoittajalta edellytetään laajaa osallistumista esimerkiksi elokuvatuotannon ennakkorahoitukseen ja ulkopuolisen tuotannon käyttöön (erityisesti Ranska).

Kaupallisen televisiotoiminnan sääntely on eräissä maissa niin laajaa, että kyseisissä maissa koko televisiojärjestelmää kuvataan julkisen palvelun järjestelmänä, joka kattaa niin julkisen palvelun yhtiöt kuin säännellyt kaupalliset televisioyhtiötkin. Tällaisia maita ovat esimerkiksi Iso-Britannia, Norja ja Ruotsi. Muun muassa tästä syystä osa Länsi-Euroopan kaupallisista televisioyhtiöistä on mukana jäseninä julkisten yleisradioyhtiöiden eurooppalaisessa liitossa EBU:ssa. Tällainen yhtiö on myös suomalainen MTV Oy. Euroopassa on myös maita, joissa kaupallisen televisiotoiminnan sääntely on varsin vähäistä. Tyypillinen tällainen maa on Italia.

Iso-Britannia. Julkisen palvelun yleisradio-toimintaa harjoittavan British Broadcasting Corporationin, jäljempänä BBC, toiminta perustuu määrääjain uusittavaan kuninkaalli-

seen lupakirjaan (Royal Charter, ensimmäinen vuonna 1926), jonka kuningatar (Queen in Council) hyväksyy. Voimassaoleva lupakirja on vuodelta 1996 ja se on kymmenvuotinen.

Ison-Britannian nykyiset varsinaiset yleisradiolait (Broadcasting Act) ovat vuosilta 1990 ja 1996 ja niiden kohteena on mainosrahoitteinen yleisradiotoiminta (laaja yksityinen radio- ja televisiot toiminta ja julkisen palvelun televisioyhtiö Channel 4). Televisioyhtiö Channel 4 on perustettu säätiömuotoisena (trustee) lailla vuonna 1982 ja sitä koskevat voimassaolevat säädökset sisältyvät vuoden 1990 lakiin.

BBC:n lupakirjassa on määräyksiä BBC:n tehtävistä, autonomisesta asemasta, lupamaksurahoituksesta, yhtiön kaupallisen toiminnan ja digitaalisen lähetystoiminnan edistämistä sekä BBC:n ja sen korkeimman elimen hallintoneuvoston (Board of Governors) velvollisuuksista. BBC ei saa harjoittaa televisiomainontaa. Lisäksi BBC:n ja kulttuuriministeriön välillä solmitaan yksityiskohtaisempi ohjelmatoimintaa koskeva sopimus. Lupamaksuista päättää ministeriö. Vuonna 1996 tehtiin päätökset, jotka koskivat vuosittain tapahtuvia korotuksia seuraavaksi viisivuotiskaudeksi aina vuoteen 2002 saakka.

BBC:n hallintoneuvoston nimittää kuningatar. Hallintoneuvostossa on 12 jäsentä. Hallintoneuvosto nimittää pääjohtajan. Johtajista koostuvat Executive Committee (10 jäsentä) ja laajempi johtajisto (Board of Management, em. 10 jäsentä + 6) päättävät operatiivisesta toiminnasta.

Kulttuuriministeriöllä (Department of Culture, Media and Sports) on vastuu yleisradiotoiminnan yleisen politiikan kehittämisestä. Käytännössä toimiluvat myöntävät yleisradiolainsäädännön pohjalta erilliset hallituksen/ministeriön asettamat viestintäneuvostot, jotka myös valvovat toimintaa ja joilla on valvontaa varten käytössään myös pakkokeinoja. Viestintäneuvostoilla on myös muita tehtäviä, kuten monipuolisuuden ja kilpailun edistäminen yleisradiotoiminnassa.

Radiotoiminnan neuvosto on Radio Authority (RA, perustettu 1992; edeltäjä Independent Broadcasting Authority/radioasiat) ja televisiotoiminnan Independent Television Commission (ITC, perustettu 1992; edeltäjät Independent Broadcasting Authority/tv-asiat ja Cable Authority). ITC:lle kuuluu myös toimilupien myöntäminen satelliittilähetys- ja kaapelilähetystoimintaan.

Toimilupien myöntämisprosessi perustuu television alueella lupaa hakevien niin ohjelmatoimintaa kuin toimilupamaksuja koskeviin tarjouksiin ja tarjouskilpailuun, jotka on lailla määriteltä. Periaatteessa suurimman maksun tarjoava voittaa, mutta tarjouksen on realistisuuden lisäksi ylitettävä ohjelmatoiminnan osalta tietty laatutaso, jonka arvioinnissa ITC:llä on harkintavaltaa. Toimiluvat ovat television alueella kymmenvuotisia. Toimiluvan haltijan on lähtökohtaisesti täytettävä tarjouksensa, jonka sisältö myös muodostaa osan varsin yksityiskohtaisesta toimiluvasta. Toimilupamaksuissa on kiinteä ja vuosittain maksettava televisiomainonnan liikevaihtoon sidottu osa.

Radiotoiminnan toimilupien myöntäminen on yllämainittua yksinkertaisempi prosessi.

Digitaaliseen lähetystoimintaan liittyvistä järjestelyistä ja toimilupien myöntämisen periaatteista säädettiin vuoden 1996 lailla. Järjestelyt asiassa on jo suoritettu ja ITC on myöntänyt toimiluvat television alueella vuonna 1997. ITC valvoo myös BBC:n kaupallista digitaalista lähetystoimintaa ja myöntää sen toimiluvat.

Ruotsi. Ruotsin hajanainen yleisradiolainsäädäntö koottiin pääosin yhdeksi laiksi (Radio- och tv-lagen) vuonna 1996. Lainsäädäntö koskee myös satelliittilähetys- ja kaapelilähetystoimintaa ja sisältää EY:n televisiotoimintaa koskevan direktiivin voimaansattamissäännöksiä.

Radio- ja televisiotoimintaan tarvitaan toimilupa, ei kuitenkaan kaapelilähetystoimintaan. Maanpäällinen lähetystoiminta on jaettu kolmeen sääntelyyn näkökulmasta eri tavalla kohdeltavaan osaan. Valtakunnallisen maanpäällisen lähetystoiminnan toimiluvat myöntää maan hallitus, järjestöjen harjoittamaan lähiradiotoimintaan Radio- ja televisiolaitos (Radio och TV-verket) ja paikallisradiotoimintaan koskevan erillisen lain pohjalta myös Radio- ja televisiolaitos.

Valtakunnallisen televisiotoiminnan toimilupaehdoista on laissa yksityiskohtaiset määräykset, samoin myös mainonnasta, ohjelmatoiminnan periaatteista ja sisällöstä sekä toimiluvan valvonasta. Toimiluvan ehdot on toimiluvan saajan hyväksyttävä. Toimiluvan säännösten rikkomisesta seuraa sakko (särskild avgift), joka on enintään 5 miljoonaa kruunua. Toimilupa voidaan myös peruuttaa.

Ruotsin julkisen palvelun televisiota Sveriges Television (SVT), julkisen palvelun radiota Sveriges Radio (SR) ja opetusradiota

Utbildningsradion (UR) koskevat säännökset sisältyvät radiolakiin ja erilliseen lakiin, jonka eduskunta on hyväksynyt vuonna 1996. Muodoltaan ne ovat osakeyhtiöitä. Varhemmin yhtiöt tekivät valtiovallan kanssa määräaikaiset sopimukset ohjelmatoiminnan periaatteista.

Vuoden 1997 alusta yhtiöt ovat olleet kokonaan radiolain mukaisen toimilupamenettelyn piirissä. SVT:n ja SR:n voimassaolevat viisivuotiset toimitukset kattavat vuodet 1997-2001. Laissa edellytetään vain määräaikaista toimilupaa. UR:n toimilupa on kaksivuotinen (1997-1998), koska opetusradio-toiminnan rooli ja tehtävät ovat selvittävänä osana suurempaa aikuisopetusta koskevaa uudistusta. Toimitukset sisältävät muun muassa yleisiä määräyksiä ohjelmatoiminnan periaatteista.

Erilliset säätiöt omistavat SVT:n, SR:n ja UR:n. Tarkoituksena on koota omistus yhteen säätiöön. Ohjelmayhtiöiden toiminta rahoitetaan lupamaksuilla, jonka perusteet ja suuruus määrätään erillisellä lailla. Yleisradioasiat valmistelee kulttuuriministeriö (Kulturdepartementet) ja lupamaksujen kiinteästä jakosuhteesta SVT:n, SR:n ja UR:n välillä päättää maan hallitus. Säätiöiden hallitukset nimittävät pääosan ohjelmayhtiöiden hallituksen jäsenistä, joiden lukumäärä on yhdeksän. Määrään sisältyvät henkilöstöjärjestöjen edustajat, joita on kaksi. Maan hallitus nimittää puheenjohtajan ja yhden varajäsenen. Hallitukset valitsevat ohjelmayhtiöiden toimitusjohtajat, jotka kuuluvat hallitukseen.

Television alueella on myönnetty vain yksi kaupallinen toimilupa, TV 4-yhtiölle vuonna 1988. Yhtiön voimassaoleva toimilupa on viisivuotinen ja kattaa vuodet 1997 - 2001. Ruotsissa myös mainosrahoitteinen yksityisesti omistettu TV 4-yhtiö katsotaan julkisen palvelun yhtiöksi. Yhtiö maksaa valtiolle toimilupamaksuna indeksiin sidotun vuosittaisen korvauksen ja lisäksi liikevaihdosta osuuden, joka perustuu progressiiviseen taulukkoon.

Digitaalisen yleisradiotoiminnan toimitukset tulevat perustumaan olemassaolevaan lainsäädäntöön. Ruotsin hallitus on tehnyt erillisen päätöksen loppuvuodesta 1997 maanpäällisen digitaalisen lähetystoiminnan pikaisesta aloittamisesta ja toiminnan periaatteista.

2.3. Nykytilan arviointi

Televisio- ja radiotoimintaa koskevan lainsäädännön uudistamistarve

Sähköisen joukkoviestinnän toimintaedellytykset ja toimintaympäristö ovat yhteiskunnan taloudellisen ja viestintätekniikan kehityksen myötä muuttuneet ja muuttumassa. Ohjelmistojen jakelussa on käynnistynyt siirtymävaihe analogisesta lähetys- ja jakelutekniikasta digitaaliseen. Digitaalinen jakelutekniikka antaa mahdollisuuden uusiin kanaviin, mistä syystä uusien palvelujen lisäksi myös televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien määrä oletettavasti kasvaa. Perinteisten jakeluverkkojen lisäksi televisio- ja radio-ohjelmistoja voidaan jo nykyisin toimittaa yleisön saataville erilaisten televerkkojen välityksellä.

Uudessa viestintäympäristössä yleisradio-lainsäädännön kautta säännellyn joukkoviestinnän ja telelainsäädännön kautta säännellyn kohdeviestinnän välinen suhde on muuttumassa hyvin epäselväksi. Tästä syystä on esitetty kysymys, missä määrin joukko- ja kohdeviestinnän erillissäätely on enää tarpeen. Toistaiseksi niin sanottujen uusien viestintäpalvelujen merkitys joukkoviestinnä ei kuitenkaan ole kovin suuri eikä niillä ole ollut sanottavaa vaikutusta perinteisen televisio- ja radiotoiminnan talouteen. Euroopan yhteisöjen komissio on tammikuussa 1998 julkaissut Vihreän kirjan televiestinnän, audiovisuaalisen ja tietotekniikan alan konvergenssin sääntelyvaikutuksista. Kirjan pohjalta käytävän keskustelun perusteella komissio tullee tekemään esityksen jatkotoimista ennen vuoden 1998 loppua.

Vanha radiolaitelaki on sekä asiallisesti että lainsäädäntöteknisesti vanhentunut. Yleisradio Oy:tä koskevan lakiehdotuksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunta totesi yleisradiotoiminnan alueella vallitsevasta oikeustilasta seuraavaa (PeVL 23/1993 vp.): "Vuoden 1927 radiolaitelaki on sananvapauden näkökulmasta auttamattomasti vanhentunut. Se ei yhdessä nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen kanssa muodosta edes lainsäädäntöteknisesti kelvollista pohjaa yleisradiotoiminnan sääntelylle. Valiokunta edellyttää, että hallitus käynnistää pikaisesti lainsäädännön kokonaisuudistuk-

sen valmistelun, jonka tavoitteena on laatia hallitusmuodon sananvapaussäännökset asianmukaisesti huomioon ottava ehdotus yleisradiolainsäädännöksi tai koko sähköistä joukkoviestintää koskevaksi lainsäädännöksi."

Perusoikeusuudistuksen voimaantulo 1 päivänä elokuuta 1995 on entisestään vahvistanut perustuslakivaliokunnan edellä mainitun esittämän vaatimuksen merkitystä. Hallitusmuodon 16 a §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, ja yhdeksi keskeiseksi turvaamiskeinoksi on perusoikeusuudistuksen toteutukseen johtaneessa hallituksen esityksessä mainittu perusoikeuksien käyttöä tämentävän lainsäädännön säätäminen (ks HE 309/1993 vp, s.75). Hallituksen esityksen mukaan uusi sananvapaussäännös puoltaa sähköistä viestintää koskevan lainsäädännön kehittämistä, jotta myös tällaisen viestinnän sääntely perustuisi entistä aukottomammin lakiin (ks HE 309/1993 vp, s. 58). Hallitusmuodon 10 §:n mukaan tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Valtioneuvoston oikeuskansleri katsoi sananvapaustoimikunnan välimietinnöstä (komiteamietintö 1996:2) antamassaan lausunnossa (29.3.1996 Dnro 7/20/96), että sähköistä joukkoviestintää koskevan lainsäädännön valmistelu on kiireellinen tehtävä. Oikeuskanslerin lausunnon mukaan hallitusmuodon sananvapaussäännöksessä edellytetään tältäkin osin lainsäädäntöä.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on äskettäin käsitellyt televisiotoiminnan harjoittajia koskevan lainkäyttövallan määrittelyn perusteita ja päättänyt, että yhteisön alueella sijaitseva televisiotoiminnan harjoittaja kuuluu ainoastaan sen jäsenvaltion lainkäyttövaltaan, johon se on sijoittautunut satelliittilähetysaseman sijainnista huolimatta. Ainoastaan siinä tapauksessa, että televisiotoiminnan harjoittaja ei ole sijoittautunut mihinkään yhteisön jäsenvaltioon, lainkäyttövalta määritellään teknisten perusteiden mukaisesti. Suomen nykyisen televisiotoimintaa koskevan lainsäädännön mukaan Suomen lainkäyttövalta televisiotoiminnan harjoittajiin määräytyy pelkästään teknisten perusteiden mukaan. Satelliittien kautta tapahtuvassa toiminnassa tämä tarkoittaa sitä, että toiminnan harjoittaja kuuluu Suomen lainkäyttövaltaan ainoastaan siinä tapauksessa, että toiminnassa käytettävä maa-asema sijaitsee Suomessa. Näin ollen Suomen nykyinen

lainsäädäntö on tältä osin selvästi ristiriidassa yhteisölainsäädännön kanssa.

Euroopan yhteisöjen komissio on lähettänyt Suomelle 22 päivänä syyskuuta 1997 virallisen huomautuksen, joka koskee televisiodirektiivin täytäntöönpanoa. Edellä mainitun televisioyhtiöiden sijoittautumista koskevan kysymyksen lisäksi komissio katsoo, että joitakin direktiivin säännöksiä ei ole saatettu osaksi Suomen lainsäädäntöä ja että joitakin säännöksiä ei ole saatettu asianmukaisella tavalla osaksi Suomen lainsäädäntöä. Direktiivin täytäntöönpanoon perusongelma Suomen osalta liittyy niin sanottuun viittaustekniikkaan, jota komissio ei pidä asianmukaisena täytäntöönpanotapana.

Kesäkuun 30 päivänä 1997 on annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/36/EY televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 89/552/ETY muuttamisesta, jäljempänä televisiodirektiivin muutosdirektiivi. Direktiivin artiklojen täytäntöönpano on suoritettava 31 päivään joulukuuta 1998 mennessä.

Televisio- ja radiotoiminnan nykyisessä sääntelyssä on monia puutteita ja ongelmia. Tällaisena voitaneen pitää esimerkiksi tarkempien säännösten puuttumista vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tapahtuvan televisio- ja radiotoiminnan toimilupamenettelyn perusteista ja toimilupaharkintaa ohjaavista periaatteista. Lupasääntelyn yleisistä periaatteista tulee, kuten edellä on todettu, säätää lailla, koska lupajärjestelmässä on kysymys sananvapauden käyttämisestä koskevasta järjestelmästä.

Radiolaitelaki ei sisällä asiallisesti ottaen lainkaan säännöksiä yleisradiotoiminnan harjoittamisesta. Nämä sisältyvät nykyisin toimilupaehtoihin. Tämä sääntely ei ole sopusoinnussa hallitusmuodon sananvapaussäännöksen kanssa, joka edellyttää lain tasoista sääntelyä (ks HE 309/1993 vp, s.57 - 58).

Laissa kaapelilähetystoiminnasta edellytetään toiminnan harjoittajalta toimilupaa. Viestintäteknikan ja viestintäympäristön kehityksen valossa toiminnan luvanvaraisuutta ei voida enää millään tavoin pitää perusteltuna. Muun muassa televisiodirektiivin edellyttämistä valvonnallisista syistä toiminta on kuitenkin, siltä osin kuin on kysymys Suomen lainkäyttövaltaan kuuluvien toiminnan harjoittajien toiminnasta, pidettävä

ilmoituksenvaraisena.

Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitusta koskevat kysymykset on syytä käsitellä lainsäädännön kehittämisen yhteydessä uudelleen.

Radiolaitelaissa säännelty lupajärjestelmä koskee myös yleisradiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitettujen vastaanottimien käytämistä. Näiltä osin nykyinen sääntely on ristiriidassa sananvapauteen sisältyvän vastaanottamisen vapauden kanssa. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on huomauttanut tästä vuonna 1961 antamassaan lausunnossaan (PeVL 8/1961 vp) seuraavaa: "(...) säännös, jonka mukaan radiolaitteen eli siis myös yleisradiovastaanottolaitteen hallussapitämiseen on hankittava lupa, on sananvapauden periaatteeseen sisältyvää kuuntelemisen vapautta loukkaava (...). Eri asia on, että samanlaisen radiolaitteen hallussapitäjä voidaan (...) velvoittaa suorittamaan kuuntelumaksu" (ks myös PeVL 23/1993 vp). Julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoituksen järjestäminen siihen liittyvine lupamaksu- ja niin sanottuine julkisen palvelun maksujärjestelmineen on siis eräs niistä keskeisistä asioista, jotka täytyy lainsäädännöllä järjestää nykyolosuhteita vastaavasti.

Yleisradio Oy:n tuloista noin 14 prosenttia muodostuu niin sanotusta julkisen palvelun maksusta. Maksusta ei ole lain tasoisia säännöksiä, vaan se perustuu MTV Oy:n osalta yhtiön ja Yleisradio Oy:n väliseen sopimukseen ja Oy Ruutunelonen Ab:n osalta yhtiölle myönnettyyn toimilupaan liittyvään ehtoon. Viestintäympäristön nopean muutoksen ja yleisen oikeusvarmuuden vuoksi maksujärjestelmää koskevat säännökset on annettava lain tasoisina määräyksinä. Samalla myös radiotoiminta voidaan ottaa järjestelmän piiriin.

Yhteenvedona voidaan todeta, että televisio- ja radiotoiminnan nykyinen sääntelyjärjestelmä on uudistettava kokonaisuudessaan.

Yleisradio Oy:stä annetun lain uudistamistarve

Yleisradio Oy:tä koskeva laki on suhteellisen uusi. Se tuli voimaan vuoden 1994 alusta. Lain voimaantulon jälkeen yhtiön hallitus on valittu toimitusjohtajan esityksestä ja se on koostunut toimialajohtajista. Koska eräs hallituksen keskeisiä tehtäviä on toimitusjohtajan toimien valvominen, toimitusjohtajan esityksestä valittava hallitusmalli ei ole enää

paras mahdollinen. Nykyisessä kiristyneessä kilpailutilanteessa hallituksen asema entisestään korostuu. Uuden sanamuodon mukaan yhtiölle voidaan valita ulkopuolinen hallitus. Muut lakiin kohdistuvat muutostarpeet johtuvat muun lainsäädännön muutoksista ja ovat näin ollen teknisluonteisia.

2.4. Uudet joukkoviestintäpalvelut

Yleisradiotoimintaa tai yleensä viestintää koskevia voimassa olevia lakeja säädettäessä ei ole voitu ottaa huomioon uusia viestimiä eikä uusia joukkoviestinnän muotoja, joita viime aikoina on syntynyt.

Yhteiskunta elää parhaillaan murrosvaihetta, jossa siirrytään tietoyhteiskuntaan. Tämä merkitsee sähköisen tiedonvälityksen ja monenlaisen siihen liittyvän palvelutuotannon voimakasta kasvua. Näiden kehittyminen liittyy olennaisesti siihen, että televerkkoa on ryhdytty yhä enenevässä määrin käyttämään myös yleisölle suunnattuun viestintään. Esimerkkejä on monia, joista voidaan mainita vaikkapa laajalle yleisölle suunnatut puhelinpalvelut, joissa viesti toistetaan äänitallenteelta samansisältöisenä jokaiselle asiakaskäyttäjälle (audio-on-demand). Tämä on joukkoviestintää, joka poikkeaa perinteisestä sikäli, että sitä ei lähetetä kenellekään, mutta sitä pidetään yleisön saatavilla.

Muina esimerkkeinä yhä kehittyvistä palveluista voidaan mainita esimerkiksi kertamaksupalvelut (pay-per-view), jotka tarjoavat katsojille mahdollisuuden valita lähetystarjonnasta haluamansa ja maksaa vain ohjelmista, joita he todella katsovat. Ne luokitellaan yleisradiopalveluiksi, koska palvelun avulla tarjotaan lähetyksiä yleisölle. Tosin yleisö rajoittuu sopivan vastaanottolaitteen haltijoihin. Katsojan valintamahdollisuudet rajoittuvat teknisessä mielessä siihen, että hän päättää, mitkä osat salatuista lähetyksistä hän koodaa auki ja katsoo. Tämä on niin sanottua "point-to-multipoint"-palvelua, mikä tarkoittaa lähetystä yhdestä lähetyspisteestä useampiin vastaanottimiin.

Tilausvideojärjestelmät (video-on-demand) puolestaan tarjoavat kuluttajille valikoiman maksullisia palveluja tilauselokuvista etäpankkitoimintaan ja etäostoksiin. Kuluttajalla on mahdollisuus valita haluamansa aineisto haluamaansa aikaan. Kuten kaikki todella vuorovaikutteiset palvelut, tämäkin on televiestintäpalvelu, jossa katsoja itse käynnistää ohjelman lähetyksen. Tässä on kyseessä

“point-to-point”-palvelu eli lähetykset yhdestä pisteestä yhteen vastaanottopisteeseen.

Kehittyvään tietoyhteiskuntaan kuuluu myös jatkuva tietoverkkojen laajentuminen. Perinteisen joukkoviestinnän raja on hämärtynyt myös tämän myötä. Televerkkoon liittyneiden tietokoneiden ja muiden vastaavien päätelaitteiden käyttäjät voivat hyödyntää tietoverkkoon kytkettyjen palvelinten tietojärjestelmiä ja olla eri tavoin yhteyksissä toisiinsa. Tietoverkot voivat olla suljettuja tai avoimia, lähiverkkoja tai maailmanlaajuisia. Jälkimmäisistä tunnetuin on internet, jonka välityksellä eri puolilla maailmaa olevat tietokoneen käyttäjät voivat käyttää hyväkseen internetiin kytkettyjen tietokoneiden tietojärjestelmiä. Internetissä on kyse maailmanlaajuisesta tietokoneverkosta, jossa tietokoneet voivat viestiä keskenään yhteyskäytäntöjen ansiosta. Alunperin Yhdysvalloissa sotilaallisiin tarkoituksiin syntynyt, sittemmin yliopisto- ja tiedeyhteisöjen käyttämä internet on tullut suuren yleisen maailmanlaajuiseen käyttöön vasta viimeisten viiden vuoden aikana. Arviot käyttäjämäärästä vaihtelevat, arvioita on esitetty 30 - 50 miljoonasta ja kasvu on eksponentiaalista. Tästä johtuen myös internet muuttuu nopeasti. Toistaiseksi sitä käytetään pääasiassa tietojen etsimiseen ja sähköpostin lähettämiseen, mutta siitä voi tulla lukuisten kaupallisten palvelujen väline.

Perinteinen televisio-ohjelma, joka katsotaan alusta loppuun, on luonteeltaan lineaarinen. Uutena elementtinä mukaan tullut vuorovaikutteisuus taas antaa mahdollisuuden poiketa käsikirjoituksesta. Syntyy yhä lisääntyvässä määrin sekamuotoja, joissa yhdistyvät esimerkiksi pelit, mainonta ja tieto. Uudet televisiopalvelut, kuten kertamaksupalvelut (pay-per-view) lisäävät yksilön valinnanvapautta. Ne eroavat niin sanotusta joukkotiedotuksesta, jossa katsoja valitsee, katsooko hän ohjelmaa vai ei, ja ne tulevat lähelle niin sanottua editoijamallia, jossa katsoja valitsee katsottavansa suuresta valikoimasta. Online-palvelut vievät kehitystä vielä pitemmälle kohti yksilöllisen viestinnän mallia.

Uudet joukkoviestintäpalvelut ovat yhä enenevässä määrin tulossa osaksi joukkoviestintäjärjestelmäämme. Sikäli mikäli ne toimivat ohjelmien jakelukanavana (ilmateitse jaettavat ohjelmat, satelliittiohjelmat, kaapeliteitse jaettavat ohjelmat ja televerkoissa tarjolla olevat ohjelmat), niitä kaikkia tulisi

säädellä samojen periaatteiden mukaisesti. Missään niistä ei saisi tarjota “kiellettyjä” ohjelmia, jollaisiksi voidaan luokitella ainakin rikolliset (esimerkiksi rotuvihaan yllyttäminen, lapsipornografia) ja todennäköisesti myös niin sanotut haitalliset ohjelmapalvelut (esimerkiksi lasten väärinkäyttö, huumeiden käytön edistäminen). Näitä koskevat säännöt voitaneen pitkälti säätää samassa laissa.

Tietojärjestelmien ylläpito on myös kallista. Suurta osaa tietokannoista ylläpidetään julkisin varoin osana erilaisten laitosten toimintaa. Jo nyt on tullut esiin tapauksia, joissa rahoitusta hankitaan sijoittamalla tietoaisteiston joukkoon mainoksia maksua vastaan. lienee selvää, että kun tarjonta laajenee varsinaisten ohjelmien suuntaan, tällainen käytäntö laajenee.

Vielä tässä vaiheessa on huomattava, että uusien sähköisten joukkoviestintäpalveluiden taloudellinen merkitys yhteiskunnassa ei toistaiseksi ole saavuttanut suuria mittasuhteita. Yleisradiotoiminnan liikevaihto Suomessa vuonna 1996 oli noin 3,2 miljardia markkaa (1996 valtakunnallinen yleisradiotoiminta 2615 miljoonaa markkaa, paikallisradiot 180 miljoonaa markkaa, kaapelitelevisiot 374 miljoonaa markkaa). Tilastotietojen mukaan uusien viestintäpalveluiden liikevaihdosta ei ole käytettävissä muilta osin kuin yrityksille suunnattujen online-tietopalveluiden osalta, joiden liikevaihto vuonna 1995 oli noin 415 miljoonaa markkaa. Näin ollen vielä tässä vaiheessa toiminnan taloudellinen merkitys ei ole verrattavissa perinteisen yleisradiotoiminnan merkitykseen.

Oletettavissa on, että lähivuosina nämä uudet palvelut kehittyvät ja monipuolistuvat saavuttaen merkittävän aseman joukkoviestinnässä sekä laajan levinneisyytensä että taloudellisen merkityksensä takia. Niiden kehittyminen edellyttää kuitenkin joustavaa ympäristöä eritoten sääntelyn osalta. Hallitus tuleekin seuraamaan uusien sähköisten joukkoviestintäpalveluiden ja niitä koskevien lainsäädäntöhankkeiden yleismaailmallista kehitystä.

3. Yleisradio Oy:n rahoitus

3.1. Nykytila

Yleisradio Oy

Yleisradio Oy:n rahoitus perustuu tällä hetkellä pääosin kuluttajilta perittäviin lupa-

maksuihin (76 prosenttia) ja MTV Oy:n maksamaan niin sanottuun julkisen palvelun maksuun (14 prosenttia). Yleisradio Oy:n liikevaihto vuonna 1996 oli 2.036 miljardia markkaa, josta lupatuotot olivat 1.551 miljardia markkaa ja julkisen palvelun maksu 281 367 markkaa. Yhtiön muut tuotot ovat verraten pienet. Kaupalliset tuotot koostuvat ohjelmatoiminnan ja teknisen toiminnan tuotoista sekä tallenteiden ja julkaisujen myynnistä.

Yhtiön toiminta koostuu televisio- ja radiotoimialoista sekä ruotsinkielisestä toimialasta. Televisiotoiminnan osuus kustannuksista vuonna 1997 on noin 67 prosenttia ja radiotoiminnan noin 33 prosenttia. Ruotsinkielisen ohjelmatoiminnan osuus on noin 16 prosenttia.

Televisiolupamaksu

Televisiolupamaksujen osuus Yleisradio Oy:n kokonaisrahoituksesta on jossain määrin vaihdellut viimeisen 15 vuoden aikana. Se nousi selkeästi lamavuosien aikana. Televisiolupia on noin 1,9 miljoonaa kappaletta. Televisioluvan hinta on nykyisin 882 markkaa kahdeltatoista kuukaudelta. Televisiolupahallinnosta vastaa Telehallintokeskus, joka sekä perii televisiolupamaksut että vastaa televisiolupien tarkastuksesta. Telehallintokeskuksen lupaperinnästä ja tarkastuksesta perimän korvauksen osuus koko lupamaksukertymästä on vuosia pysynyt samalla tasolla eli noin 2,3 prosenttina. Vuodesta 1994 alkaen Yleisradio Oy on suorittanut arvonnäveroä radorahastosta saamistaan tuloista. Arvonnävero on nykyisin 8 prosenttia.

Julkisen palvelun maksu

MTV Oy. Yleisradio Oy:n MTV Oy:ltä saama julkisen palvelun maksu perustuu yhtiöiden väliseen sopimukseen. Nykyisin voimassa oleva sopimus päättyy vuonna 1999. Sopimuksen mukaan MTV Oy maksaa Yleisradio Oy:lle mainostuotoistaan tietyn prosenttiosuuden, joka määritellään vuosittain yhtiöiden välisissä neuvotteluissa. Tämän lisäksi Yleisradio perii MTV Oy:ltä verkkovuokraa, jonka määrä vuonna 1996 oli 116 004 000 markkaa. Vuonna 1996 MTV Oy:n maksaman julkisen palvelun maksun määrä oli 281 367 000 markkaa.

MTV Oy:n maksaman korvauksen osuus Yleisradio Oy:n rahoituksesta supistui sel-

västi 1990-luvun alun lamavuosina. Se on kasvanut jälleen vuodesta 1993 lähtien. Julkisen palvelun maksun taso on kehittynyt viime vuosina seuraavasti:

Vuosi	Julkisen palvelun maksu
1993	27,3 %
1994	29,5 %
1995	31,6 %
1996	29,9 %
1997	27,6 %

Yleisradio Oy:stä annetun lain 12 §:n mukaisesti yhtiö ei saa lähettää hallitsemillaan radio- ja televisiokanavilla liike- tai siihen verrattavaa mainontaa. Valtioneuvostolla on kuitenkin oikeus erityisestä syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtainen oikeus tällaisen mainonnan lähettämiseen. Valtioneuvosto on vuodesta 1994 lähtien myöntänyt Yleisradio Oy:lle vuosittain tällaisen mainosoikeuden keskimäärin viiden suuren kansainvälisen urheilutapahtuman yhteydessä. Yleisradio Oy:n saamat, tästä mainonnasta aiheutuvat tuotot sisältyvät MTV Oy:n maksamaan maksuun, sillä MTV Oy on tähän asti myynyt mainosajan myös Yleisradio Oy:n kanaville. Suuruudeltaan tulot ovat vaihdelleet 16 - 30 miljoonan markan välillä.

Oy Ruutunelonen Ab. Valtioneuvosto myönsi toimiluvan kaupallisen televisiotoiminnan harjoittamiseen Oy Ruutunelonen Ab:lle syyskuussa 1996. Toimilupakausi päättyy syyskuussa 2001. Toimilupaan sisältyy julkisen palvelun maksuvelvollisuus, joka määräytyy prosenttiosuutena yhtiön mainosajan myynnin liikevaihdosta. Toimiluvan mukaisesti yhtiön tulee maksaa vuonna 1998 julkisen palvelun maksua Yleisradio Oy:lle 10 prosenttia, vuonna 1999 20 prosenttia ja sen jälkeen saman prosenttiosuuden mukaan kuin muutkin valtakunnallisen televisiotoiminnan harjoittajat. Oy Ruutunelonen Ab on MTV Oy:n tavoin myös vuokrannut lähetysverkkonsa Yleisradio Oy:ltä.

3. 2. Valtion talousarvion ulkopuolinen radio- ja televisiorahasto

Valtion radorahastoa koskeva nykyinen sääntely on selostettu edellä alajaksossa 2.1. Se on hajanaista ja verraten monimutkaista. Myöskään lakia alemmanasteiset säännökset ja määräykset eivät kaikilta osin ole so-

pusoinnussa rahastosta annettujen laintasoisten säännösten kanssa. Rahaston hallinto ja hoito on järjestetty nykypäivää ajatellen tarpeettoman raskaaksi ja monimutkaiseksi. Sääntelyä joudutaan näin ollen arvioimaan uudelleen alan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä.

Valtion radorahastoa koskevat kysymykset liittyvät oleellisesti Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitukseen ja sen järjestämiseen tulevaisuudessa. Yleisradio Oy:n rahoitus tulisi jatkossakin järjestää siten, että se vahvistaisi yhtiön itsenäistä ja riippumatonta asemaa. Koska valtion radorahasto siihen kerättyine lupamaksuineen on tässä suhteessa toiminut hyvin, sen toimintaa ei sinänsä olisi syytä lopettaa.

Uutta lainsäädäntöä tehtäessä on kuitenkin arvioitava valtion talousarvion ulkopuolisen rahaston asemaa myös valtiosääntöoikeuden kannalta. Perustuslakien valtionaloussäännöksiä vuonna 1991 uudistettaessa hallitusmuodosta poistettiin säännös, jonka mukaan talousarvion ulkopuolelle oli mahdollista perustaa rahastoja lailla muita kuin valtion vuotuisia tarpeita varten. Nykyisin talousarvion ulkopuolinen rahasto voidaan perustaa vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä säädettävällä lailla. Uudistuksen yhteydessä ei kuitenkaan puututtu jo perustettujen rahastojen oikeudelliseen asemaan. Vanhat rahastot jäivät uudistuksen jälkeen edelleen voimaan (ks. HE 262/1990 vp., s. 34 - 35 ja 46). Toisaalta vanhojen rahastojen tehtäviä tai varoja ei voida ainakaan merkittävästi laajentaa tavallisella lailla (PeVM 17/1990 vp.). Vanhojen rahastojen tehtäviä ja varoja koskevien merkittävien laajennusten kieltä on yhteydessä poikkeuslakien muuttamistilanteita varten perustuslakivaliokunnassa kehitettyyn niin sanottuun aukkoteoriaan (ks. PeVL 20/1994 vp.). Valiokunta on vakiintuneessa tulkintakäytännössään lähtenyt siitä, että poikkeuslakia voidaan muuttaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä säädettävällä lailla, jos muutettava laki ei laajenna sitä poikkeusta, joka muutettavalla lailla on perustuslakiin tehty. Lisäksi valiokunta on katsonut, että sellaiset kokonaisuuden kannalta epäolennaiset lisäykset ja muutokset, jotka sinänsä merkitsevät perustuslakipoikkeuksen vähäistä laajentamista, voidaan toteuttaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, jos poikkeuksena aikanaan säädetyn kokonaisjärjestelyn luonnetta ja asiallista merkitystä ei tällä tavoin muuteta toisenlaiseksi (ks. esim. PeVL

24/1994 vp, Pe VL 21/1995). Valiokunnan mukaan näitä periaatteita on myös tapauksessa, jossa poikkeuksena perustuslaista säädettyt säännökset siirretään uuteen lakiin kumoamalla alkuperäinen poikkeuslaki (ks. esim. PeVL 1/1988 vp, PeVL 10/1990 vp., PeVL 1/1994 vp.).

Aukkoteorian periaatteita voidaan käyttää apuna vanhoja rahastoja koskevan laajennuskiellon tulkinnassa, vaikka vanhaa rahastoa ei olisikaan perustettu poikkeuslailla. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan 20/1994 vp. todennut, että vanhojen rahastojen laajennuskiello on liitettävissä poikkeuslakien muuttamista koskevaan tulkintakäytäntöön, mikä tarkoittaa aukkoteoriaa.

Valtion radorahasto on niin sanottu vanha rahasto. Edellä esitetyn mukaisesti sen sääntely voidaan toteuttaa tavallisella lailla edellyttäen, että rahaston tehtäviä tai suuruutta ei merkittävästi laajenneta. Niin ikään radiolaitteista annetun lain ja Yleisradio Oy:stä annetun lain rahastoa koskevat nykyiset tai niitä asiallisesti vastaavat säännökset samoin kuin radorahastosta annetun asetuksen ja valtioneuvoston päätöksen säännökset ja määräykset voidaan siirtää uuteen lakiin. Sääntelyn tällainen siirtäminen tai sääntelytason nostaminen ei merkitse uuden rahaston perustamista, ellei rahaston luonnetta (sen tehtäviä ja käyttötarkoitusta) ja asiallista merkitystä (lähinnä rahaston suuruutta) samalla muuteta toisenlaiseksi.

Kaikki vanhaa rahastoa koskevat tehtävän tai käyttötarkoituksen muutokset eivät kuitenkaan ole ristiriidassa perustuslain kanssa. Rahastoa koskeva laki on rahaston käyttötarkoituksen muuttamiskiellon vuoksi säädettävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä vain, jos rahaston tehtävää muutetaan merkittävästi siten, että rahaston tehtävä on entistä laajempi. Rahaston tehtävän tai käyttötarkoituksen kavennukset samoin kuin vähäiset tehtävän laajennukset voidaan siten toteuttaa tavallisella lailla. Esimerkiksi radorahaston tehtävän täsmentäminen Yleisradio Oy:stä annetun lain 9 §:n 1 momentin säännöksellä voitiin aikanaan toteuttaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyllä lailla (PeVL 23/1993).

Rahaston käyttötarkoitusta koskevan muutoksen olennaisuutta arvioidaan tapaus- ja rahastokohtaisesti. Ehdottomana sääntönä on kuitenkin pidettävä, ettei rahaston tehtävän tai käyttötarkoituksen muutos saa merkitä asiallisesti uuden rahaston perustamista

(PeVL 8/1996 vp) Radiolaitteista annetun lain 4 §:n 3 momentin mukaan radorahaston varoja käytetään "yleisradiotoiminnan edistämiseen" ja Yleisradio Oy:stä annetun lain mukaan myös "julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoittamiseen". Edellä esitetyn mukaisesti radorahaston käyttötarkoitusta voidaan näissä puitteissa tavallisessa laissa tämentää ja vähäisessä määrin ehkä myös laajentaa. Rahaston tehtävän ja tarkoituksen on mahdollisen muutoksen jälkeenkin pysyttävä edellä mainituissa rajoissa.

Vanhan rahaston suuruuttakaan ei saa tavallisella lailla merkittävästi laajentaa. Vähäiset laajennukset ovat siten mahdollisia. Muutoksen olennaisuus tulee luonnollisesti tässäkin suhteessa tapauskohtaisesti arvioitavaksi. Valtion asunorahastoa koskevia säännöksiä vuonna 1996 muutettaessa perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota muun ohella siihen, että valtion asunorahastolaki oli alun perin jättänyt rahaston suuruuden avoimeksi (PeVL 5/1996 vp). Muutos voitiin osittain tämän vuoksi toteuttaa tavallisella lailla. Valtion radorahasto on samaan tapaan avoin, sillä rahaston käytettävissä olevat varat määräytyvät pääasiassa televisiolupamaksun suuruuden ja maksettujen televisiolupien määrän perusteella. Rahaston varat vaihtelevat näin ollen vuosittain. Lisäksi voidaan todeta, että Yleisradio Oy:tä koskevaan lakiehdotukseen antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoi, että radorahastoon voidaan televisiolupamaksujen lisäksi - ainakin jossain määrin - ohjata myös muita yleisradiotoimintaan liittyviä maksuja, jos tällaisista maksuista on asianmukaisesti säädetty (PeVL 23/1993 vp) Tarkoitus on tässä yhteydessä säätää lailla toimilupamaksusta, jonka radio- tai televisiotoiminnan harjoittaja olisi velvollinen maksamaan radorahastoon. Toimilupamaksu jatkaisi asiallisesti nykyisin käytössä olevaa niin sanotun julkisen palvelun maksun perinnettä. Lakiehdotuksessa esitetään progressiivista toimilupamaksuasteikkoa. Rahastoon tätä kautta tulevan summan suuruus jäisi periaatteessa avoimeksi, koska se riippuu toiminnanharjoittajien määrästä ja toimilupamaksun suuruudesta. Tällä perusteella hallitus katsoo, että asiasta voidaan säätää tavallisella lailla.

3.3. Julkisen palvelun yleisradio-yhtiöiden rahoitusjärjestelmät Euroopassa

Eurooppalaiset julkisen palvelun yleisra-

dioyhtiöt ovat pääasiallisten rahoituslähteidensä perusteella jaettavissa viiteen eri ryhmään: lupamaksurahoitus; lupamaksurahoitus ja julkisen palvelun maksu; lupamaksurahoitus ja mainonta; mainonta ja budjettirahoitus. Ryhmittely on toteutettu pääasiallisen rahoituslähteen perusteella. Useissa tapauksissa rahoitus koostuu monista lähteistä.

Yleisimmän käytössä järjestelmä, jossa yleisradioyhtiöiden tuotot koostuvat lupamaksurahoituksesta ja mainonnasta (Saksa, Ranska, Tanska, Itävalta, Italia, Irlanti ja Hollanti). Suomen järjestelmäkkin (lupamaksu ja julkisen palvelun maksu) muistuttaa josain määrin tätä, mutta muissa maissa julkisen palvelun yleisradioyhtiöt hankkivat mainostulonsa itse eivätkä peri sitä suomalaisen järjestelmän tavoin maksuna kaupallisilta televisioyhtiöiltä.

Portugalin ja Espanjan mainosrahoitteiset julkisen palvelun yleisradioyhtiöt toimivat pääosin mainostuottojen varassa, mutta tämän lisäksi ne saavat valtiolta budjettirahotusta, jonka osuus on niiden kokonaisrahoituksesta noin 30 prosenttia.

Lupamaksujärjestelmä on käytössä kahdesatoista Euroopan unionin maassa. Ainoastaan Luxemburgissa, Portugalissa ja Espanjassa lupamaksua ei peritä. Puhdas lupamaksujärjestelmä on käytössä Englannissa (BBC), Norjassa (NRK), Ruotsissa (SVT) ja Tanskassa (DR). Valtion budjettirahoitus on käytössä vain Belgiassa. Belgian rahoitusjärjestelmän erityispiirteenä on, että vaikka belgialaiset kotitaloudet maksavat valtiolle televisiovastaanottimen hallintaan perustuvaa lupamaksua, yleisradioyhtiön saama rahoitus on tästä riippumaton. Televisiolupamaksun peruste on yleisesti televisiovastaanottimen hallinta. Televisiolupamaksujen tasosta päättää yleensä hallitus tai eduskunta.

3.4. Euroopan unioni ja julkisen palvelun yleisradioyhtiöiden rahoitus

EY:n televisiodirektiivi ei sisällä säännöksiä, jotka vaikuttaisivat jäsenvaltioiden eikä sen viranomaisten vastuuseen televisiolähetys- ja ohjelmatoiminnan rahoituksesta.

Euroopan yhteisön hallitusten välinen konferenssi antoi Amsterdamissa kesäkuussa 1997 sopimukseen liittyvän pöytäkirjan, jossa sopijapuolet katsoivat jäsenvaltioiden julkisen yleisradiotoiminnan liittyvän suoraan jokaisen yhteiskunnan demokraattisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin tarpeisiin sa-

moin kuin tarpeeseen turvata viestinnän moniarvoisuus ja sopivat seuraavista tulkitsevista määräyksistä, jotka liitetään Euroopan yhteisön perustamissopimukseen: "Euroopan yhteisön perustamissopimuksen määräykset eivät rajoita jäsenvaltioiden toimivaltaa rahoittaa julkista yleisradiotoimintaa, siinä määrin kuin rahoitus myönnetään yleisradioyrittäjälle kunkin jäsenvaltion antaman, määrittelemän ja järjestämän julkisen palvelun tehtävän täyttämiseksi, ja siinä määrin kuin rahoitus ei vaikuta yhteisön kauppaja kilpailuolosuhteisiin sellaisessa laajuudessa, että se olisi yleisen edun vastaista, kun samalla otetaan huomioon tällaisen julkisen palvelun tehtävän toteuttaminen."

Perustamissopimukseen lisätty pöytäkirja merkitsee sitä, että jäsenmailla säilyy jatkossakin huomattava päätösvalta julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoituksen suhteen.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

4.1. Tavoitteet

Ehdotusten keskeisenä tavoitteena on saat-taa televisio- ja radiotoimintaa koskeva lainsäädäntö hallitusmuodon 10 §:n edellyttämälle tasolle siten, että se myös vastaa nykyajan vaatimuksia. Televisio- ja radiotoimintaa koskevat nykyiset säännökset ovat vanhentuneita ja puutteellisia. Ne ovat myös hajallaan eri laeissa, asetuksissa ja valtioneuvoston päätöksissä, joten lainsäädäntökokonaisuuden hahmottaminen on vaikeaa.

Tavoitteena on televisiodirektiivin ja sen muutosdirektiivin huolellinen täytäntöönpano.

Sähköisen joukkoviestinnän nopeasti kehityessä ja yleisradiotoiminnan siirtyessä digitaaliseen aikakauteen nousee esiin kysymys yleisradiotoiminnan rahoituksen järjestelyistä. Tähän liittyy muun muassa kaupallisen yleisradiotoiminnan ja niin sanotun julkisen palvelun yleisradiotoiminnan taloudellisten suhteiden järjestäminen. Laiksi valtion televisio- ja radiorahastosta tehdyn ehdotuksen tavoitteena on selkeyttää Yleisradio Oy:n rahoituksen järjestäminen sekä ratkaista kysymys mainitusta julkisen palvelun maksusta.

Lisäksi tavoitteena on nykyaikaistaa Yleisradio Oy:stä annettua lakia.

4.2. Keskeiset ehdotukset

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittaminen

Yleistä. Esityksessä ehdotetaan, että televisio- ja radiotoiminnasta säädettäisiin laki, jonka keskeinen sisältö tulisi muodostumaan televisiodirektiivin huolellisen täytäntöönpanon edellyttämistä säännöksistä ja toimilupaprosessia koskevista säännöksistä.

Toimilupa ja ilmoitus. Taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävin televisio- ja radiotoiminta perustuu vapaasti etenevien radioaaltojen hyväksikäyttöön. Esityksen mukaan valtioneuvosto vahvistaisi toimilupamenettelyn pohjaksi radiotaajuuksien yleissuunnitelman. Radiotaajuuksien määrä on rajallinen ja tämän takia joudutaan toimijoiden määrää rajoittamaan. Tämän vuoksi esitetään, että televisio- ja radiotoiminnan harjoittajilta vaadittaisiin toimilupa, jonka myöntäisi pääsääntöisesti valtioneuvosto. Lakiehdotukseen esitetään otettavaksi säännökset toimiluvan hakemismenettelystä, myöntämisestä ja siihen liittyvistä ehdoista. Lainsäädännössä on aiheellista kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tasapuolisuuden ja oikeusvarmuuden vaatimukset toimijoita valittaessa tulevat täytetyiksi.

Televerkoissa ja satelliittien kautta tapahtuvan televisio- ja radiotoiminnan toimilupajärjestelmälle ei ole enää erityisiä perusteita ja se esitetään lakkautettavaksi. Valvonnallisista syistä Suomeen sijoittautuneille toiminnan harjoittajille esitetään kuitenkin ilmoitusvelvollisuutta.

Vapaasti eteneviä radioaaltoja käyttävien jakelujärjestelmien digitalisointi ja sen esiin-nostamat kysymykset on esityksessä huomioitu siten, että valtioneuvostolle annettaisiin oikeus antaa määräyksiä, jotka koskevat digitaalisissa lähetyksissä käytettävää kanavanippua ja sen käyttöön liittyvää yhteistyötä, siirtokapasiteettia ja siirtokapasiteetin muuta käyttöä.

Ohjelmatoiminta, mainonta ja teleostoslähetykset. Esityksen ohjelmatoimintaa, mainontaa ja teleostoslähetyksiä koskevat yleiset säännökset ja aikarajoitukset vastaavat televisiodirektiivin säännöksiä. Nämä säännökset koskisivat kaikkea televisiotoimintaa. Toimiluvanvaraisen toiminnan osalta valtioneuvostolla olisi esityksen mukaan lisäksi oikeus antaa tarkempia ohjelmiston monipuolisuuden turvaamisen kannalta tarpeellisia määräyksiä.

Esityksen mukaan radiotoiminnassa noudatettaisiin pääosin samoja periaatteita kuin televisiotoiminnassa. Aikarajoituksia koskevat säännöt vastaavat nykyisiä toimituspaheja. Ohjelmatoiminnan yksityiskohtaisempi sääntely jäisi toimituksen myöntäjän harkittavaksi.

Esityksessä annetaan myös televisiodirektiivin edellyttämät määräykset yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien - käytännössä suurten urheilutapahtumien - televisiointiin liittyvien yksinoikeuksien käytöstä. Esityksen mukaan valtioneuvosto voisi päättää, mitkä tapahtumat ovat sellaisia yhteiskunnallisesti erittäin merkittäviä tapahtumia Suomessa, että ne on välitettävä yleisölle suorina lähetyksinä.

Kumottavaksi ehdotetussa kaapelilähetystoiminnasta annetussa laissa olevat yleisradiolähetyksen jakeluvuoroita koskevat säännökset (must carry) esitetään siirrettäväksi uuteen lakiin. Samalla kun jakeluvuoroista koskeva säännös otetaan uuteen lakiin, esitetään tekijänoikeuslain 25 i §:n 1 momentissa oleva säännös muutettavaksi.

Yleisradio Oy:n rahoitus

Yleistä. Hallitus esittää, että myös valtion televisio- ja radiorahastosta säädettäisiin erillinen laki. Siihen sisältyisivät yksityiskohtaiset säännökset rahastoon kerättävistä maksuista, rahaston hoidosta ja rahaston varojen käytöstä. Rahoitusta koskevat säännökset on syytä koota erilliseksi kokonaisuudekseen, koska ne sisällöllisesti poikkeavat huomattavasti niistä toimituspolitiikkaa, ohjelmatoimintaa ja mainontaa koskevista säännöksistä, jotka muodostavat televisio- ja radiotoimintaa koskevan lain pääsisällön.

Televisiomaksu. Yleisradio Oy:n rahoituksen perustana ovat nykyisin televisiovastaaottimen hallussapidon perusteella erityisen televisiolupamaksun muodossa kerätyt tulot. Luvanhaltijoita on noin 1 900 000. Kahdentoista kuukauden lupamaksun suuruus on nykyisin 882 markkaa. Lupamaksutulot muodostavat noin 76 prosenttia yhtiön tuloista. Loput tulonsa yhtiö saa niin sanotuna julkisen palvelun maksuna yhtiöiden välisen keskinäisen sopimuksen perusteella MTV Oy:ltä (noin 14 prosenttia yhtiön tuloista), verkkovuokrana (noin 6 prosenttia yhtiön tuloista) ja muina tuloina (noin 4 prosenttia). Oy Ruutunelonen Ab:n toimituksessa on ehto, joka edellyttää tämän yhtiön osal-

listuvan kyseisen maksun maksamiseen vuonna 1998.

Yleisradio Oy:n rahoitukseen on vaihtoehtoisia ratkaisuja. Yhtiön toiminta voitaisiin esimerkiksi rahoittaa verovaroin valtion talousarviosta tai sille voitaisiin antaa mainos-oikeus.

Hallitus katsoo, että maassa on aiheellista ylläpitää Yleisradio Oy:n kaltaista instituutiota, joka palvelee (ei-kaupallisesti) kaikkia kansalaisia vähemmistöryhmät mukaanlukien. Länsimaisen demokratiakäsityksen mukaan ei myöskään olisi asiallista, että merkittävän tiedotuskanavan rahoitus järjestettäisiin valtion talousarvion välityksellä. Näin ollen esitetään, että rahoituksen pääosa muodostuisi edelleen kansalaisilta kerätyistä maksuista. Nykyisin voimassa olevaa televisiolupaa sinänsä voidaan pitää ikäänkuin yleisradiovastaaottimen hallussapitolupa-vaatimuksena sananvapautta loukkaavana. Sananvapauden kannalta ei kuitenkaan ole estettä velvoittaa television käyttäjää suorittamaan tiettyä vastaanottomaksua. Laissa esitetään, että tämä maksu olisi nimeltään televisiomaksu ja sen maksamiseen olisi velvoitettu luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka käyttää televisiovastaanotinta.

Television hallussapidon luvanvaraisuus poistettaisiin ja tilalle esitetään television käytöstä perittävää televisiomaksua. Luvan hakemisen tilalle esitetään käytäntöä, jossa television käyttäjä tekee laitteen käyttöönotosta ilmoituksen Telehallintokeskukselle. Televisiomaksu laskutettaisiin samoin kuin nykyisin laskutetaan televisiolupamaksu. Lopettaessaan television käytön käyttäjä ilmoittaisi siitä Telehallintokeskukselle, jolloin laskutus lopetettaisiin kuten nykyisin televisiolupamaksun osalta tehdään.

Järjestelmän valvontaa varten esitetään periaatteessa samanlaista tarkastusjärjestelmää kuin nykyinen televisiolupatarkastusjärjestelmä. Eräiltä osin järjestelmää kuitenkin esitetään uudistettavaksi. Nykyisin luvattomalta ajalta perittävän takautuvan televisiolupamaksun tilalle esitetään takautuvaa televisiomaksua, joka olisi maksu ajalta, jonka televisio on ollut käytössä. Nykyinen takautuva televisiolupamaksu on ulosottokelpoinen käräjäoikeuden päätöksellä. Käräjäoikeuksissa käsitellään nykyisin vuosittain lähes tuhat television luvattoma käyttöä koskevaa asiaa. Näissä on useimmiten kysymys tapauksista, joissa luvattomasta television käytöstä kiinni jäänyt henkilö ei ole vapaaeh-

toisesti maksanut hänelle lähetettyä takautuvaa televisiolupamaksua. Tätä järjestelmää vastaan on esitetty arvostelua, koska se työlistää tuomioistuinlaitosta kohtuuttomasti ja on raskas menettely asian laatu huomioonottaen. Tämän sijaan esitetään nyt menettelyä, jossa Telehallintokeskus tekisi päätöksen lain mukaisen ilmoituksen laiminlyöneen television käyttäjän maksuvelvollisuudesta ja takautuvasta ajasta, jolta hän on maksuvelvollinen, ja lähettäisi television käyttäjälle päätöksen yhteydessä laskun. Päätökseen tyytymätön voisi vaatia oikaisua Telehallintokeskukselta 30 päivän määräajassa laskun erääntymispäivästä lukien. Oikaisupäätöksestä voisi tarvittaessa valittaa normaalia muutoksenhakujärjestelmää hyväksikäyttäen lääninoikeuteen. Näin ollen takautuvaa televisiomaksua koskevat asiat käsiteltäisiin tarvittaessa lääninoikeudessa nykyisen käräjäoikeuskäsittelyn sijaan. On oletettavaa, että oikaisumenettely johtaisi siihen, että ne myös lukumäärältään jäisivät nykyistä vähäisemmiksi. Takautuva televisiomaksupäätös tulisi ulosottokelpoiseksi ilman tuomiota tai päätöstä kuten esitetään muidenkin lain mukaisien maksujen eli televisiomaksun, viivästysmaksun ja tarkastusmaksun osalta.

Televisiomaksun suuruuden määräisi edelleen valtioneuvosto ja sen keräämisestä siis vastaisi Telehallintokeskus. Rahat menisivät nykyiseen tapaan valtion televisio- ja radiorahastoon, josta ne osoitettaisiin Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitukseen, yleisradio-toiminnan edistämiseen ja maksujen perimiskustannusten kattamiseen.

Toimilupamaksu. Useimmissa teollisuusmaissa on päädytty yleisradiotoiminnan järjestelyyn, joka on kaksijakoinen. Toisaalta on yleisradiotoimintaa, joka nojaa mainoksiin myyntiin ja rahoittaa toimintansa siitä saatavilla tuloilla ja toisaalta yleisradiotoimintaa, jonka sisällön on tarkoitus olla vastapainona kaupalliselle tarjonnalle ja tarjota se osa yleisradiotoiminnasta, joka kaupallisessa toiminnassa jää puuttumaan monipuolisuudesta ja moniarvoisuudesta. Edellistä on pyritty kutsumaan kaupalliseksi toiminnaksi ja jälkimmäistä julkiseksi toiminnaksi.

Myös Suomessa on päädytty samaan yleismalliin. Yleisradiotoiminnan rungon on nähty muodostuvan Yleisradio Oy:n televisio- ja radio-ohjelmista ja sen rinnalle on sallittu syntyvän kaupallista tarjontaa, ensin yhden ja sittemmin yhä lukuisampien yhtiöiden toimesta. Nähtävissä ei ole sellaista tilannet-

ta, jossa yhteiskunnan olisi perusteltua perustaa toinen yleisradioyhtiö nykyisen rinnalle. Näin ollen kaikki tuleva toiminta on välttämättä kaupallisen toiminnan rahoittamaa.

Kun Suomessa aikoinaan keskusteltiin kaupallisen toiminnan aloittamisesta, päädyttiin poliittisessa keskustelussa malliin, jossa kaupallisen televisiotoiminnan harjoittaja maksaa julkisen toiminnan harjoittajalle osan tuloistaan niin sanottuna julkisen palvelun maksuna. Samaa periaatetta on sovellettu myös myöhemmin myönnettyssä toimiluvassa. Lähtökohtana on ollut, että yhtiöt sopivat keskenään maksusta ja sen suorittamisesta.

Vastaavan laatuinen maksu on käytössä hyvin monissa maissa. Joissakin maissa maksu kerätään kerralla ennen varsinaisen toiminnan aloittamista järjestämällä toimiluvasta tarjouskilpailu. Verrattuna suomalaiseen käytäntöön tällainen tarjouskilpailu asettaa toiminnan harjoittajan vaikeampaan asemaan, koska toimiluvan lunastaminen kasvattaa joko toiminnan harjoittamista aloitelevan yhtiön vierasta pääomaa tai pienentää omaa pääomaa. Suomalaisessa käytännössä maksu kerätään liiketoiminnan tuloista sitä mukaa kuin niitä kertyy.

Kaikissa niissä maissa, joissa maksua peritään, perustelu noudatetulle käytännölle on sama. Toiminnassa tarvittavien taajuuksien jaosta sovitaan kansainvälisesti itsenäisten maiden välisessä kansainvälisessä taajuuskonferenssissa, joita täydennetään yksityiskohdissa tarpeen vaatimalla tavalla maiden välisillä kahdenkeskisillä sopimuksilla. Sopimusmekanismista johtuen taajuuksia pidetään kunkin maan osalta valtion hallitsemana luonnonvarana. Kunkin maan omista päätöksistä riippuu, millä tavalla tätä luonnonvaraa käytetään toisaalta julkiseen palveluun ja toisaalta kaupalliseen palveluun. Samaten kunkin maan omista päätöksistä riippuu minkälaisen korvauksen valtio katsoo oikeaksi hallitsemiensa taajuuksien kaupallisesta käytöstä.

Suomessa Yleisradio Oy ja MTV Oy ovat sopineet keskenään julkisen palvelun maksusta, joka muodostaa noin 14 % Yleisradio Oy:n vuosittaisista tuloista. Yleisradio Oy:n tulotason on katsottava olevan parlamentaarisesti hyväksytyn, koska se tarvitsee tuloensa eduskunnan valitseman hallintoneuvoston hyväksymän toiminnan menojen kattamiseen.

On odotettavissa, että kaupallisen tele-

visio- ja radiotoiminnan harjoittajien lukumäärä lisääntyy lähivuosina nykyisestä. Toisaalta ei ole odotettavissa, että Yleisradio Oy:n menot supistuisivat olennaisesti. Sinä aikana kun MTV Oy on yksinään maksanut julkisen palvelun maksua, se on maksettu televisiomainonnan kokonaisuudesta, koska kukaan muu ei ole myynyt televisiomainontaa. Tämän esityksen lähtökohtana on, että yritysten välinen sopimussuhde olisi jatkossa liian heikko ja saattaisi johtaa yrityksiä eriarvoiseen kohteluun, joka olisi EU:n sisämarkkinasäännösten vastaista. Julkisen palvelun maksusta on tarkoitus säätää laissa siten, että se määräytyy kaikille toiminnan harjoittajille yhtäläisten sääntöjen perusteella.

Edelleen lähtökohtana on ollut, että televisiomainonnan nykyisellä myynnillä Yleisradio Oy:n saamien julkisen palvelun maksujen summa olisi sama kuin MTV Oy:n kanssa solmittuun sopimukseen perustuva maksu. Toisaalta pyrkimyksenä on myös televisiomainonnan alueella toimiva kilpailu. Tästä syystä julkisen palvelun maksu ei saisi olla toimintaansa aloittelevilla yrityksillä niin suuri, että se estää toiminnan järkevän kehittämisen. Aloittelevat yritykset joutuvat kuitenkin investoimaan niin toimitiloihinsa, studiotekniikkaansa kuin henkilökuntaansaakin merkittävästi varoja.

Televisiomainonnan myynnin määrän kasvaessa Yleisradio Oy haluaisi saada käytettäväkseen osan kasvusta voidakseen kehittää omaa toimintaansa siten, että se säilyy vertailukelpoisena kaupallisen toiminnan kanssa. Samalla pitäisi kuitenkin säilyttää mahdollisuus mainonnan yksikköhintojen laskuun, joka on suoraa seurausta kilpaillun toiminnan hintojen kehitymisestä kohti kustannusvastaavaa tasoa. Mainosten hinta muodostaa osan kuluttajahintaindeksiä. Näin ollen Yleisradio Oy:n saaman osuuden kasvusta tulisi olla kohtuullisen maltillinen jatkossa.

Edellä mainittujen vaatimusten toteuttamiseksi lakiesitykseen on laadittu julkisen palvelun maksun määräytymisen malli, jossa maksuvelvollisuus alkaisi vasta liiketoiminnan saavutettua kohtuullisen määrän ja kasvaisi sitten progressiivisesti mainonnan myynnin kasvaessa. Mallissa julkisen palvelun maksun osuus myynnistä jäisi todennäköisillä tulevilla myynnin määrillä alle 27 % myynnistä. Vaikka mallia sovelletaankin kuhunkin kaupalliseen toimijaan erikseen, on

muistettava, että Yleisradio Oy:n saama tulo on kaikkien toimijoiden maksamien maksujen yhteismäärä.

Nykytilanteeseen verrattuna malli johtaisi siihen, että MTV Oy:n maksama julkisen palvelun maksu vähenisi suhteellisesti sitä mukaan, kun Oy Ruutunelonen Ab alkaisi maksaa sitä.

Kaupallisen radiotoiminnan osalta kaikki edellä sanottu pätee sillä erolla, että radiomainonnan odotetaan olevan vain noin kymmenesosa televisiomainonnasta. Tätä varten sama malli on sovitettu kaupalliseen radiotoimintaan muuttamalla asteikon arvoja.

Jotta toiminnan harjoittajat eivät pyrkisi kiertämään maksuja, mainonnan myynti on määritelty tavalla, joka ottaa huomioon tunnetut kiertomenetelmät ja saattaa myynnin kokonaismäärän maksun perusteeksi.

Yleisradio Oy:stä annettua lakia koskevat muutokset

Esityksessä ehdotetaan, että Yleisradio Oy:stä annettua lakia kehitettäisiin. Hallinto-neuvostolle halutaan antaa nykyistä vapaammat mahdollisuudet hallitusta valittaessa. Tämä on tärkeää aikana, jolloin viestintäala kehittyi nopeasti ja kilpailutilanne monin tavoin kiristyy.

5. Esityksen vaikutukset

Televisio- ja radiotoiminnasta annettu lakiesitys muodostaa yhtenäisen ja aikaisempaa selkeämmän juridisen kehyksen televisio- ja radiotoiminnalle. Tarpeetonta lupahallintoa esitetään karsittavaksi ja televisio-toimintaan liittyvät säännökset saatettavaksi eurooppalaista säännöstöä vastaavaksi. Esityksellä ei ole välittömiä vaikutuksia televisio- ja radiotoimintaan käytännön tasolla.

Sitä, miten järjestelmän muuttuminen televisioluovasta televisiomaksuksi ja sakkorangaistuksen muuttuminen tarkastusmaksuksi vaikuttaa koko lupamaksukertymään, ei voida täsmällisesti arvioida. Valtion televisio- ja radiorahastoa koskevan lakiesityksen osalta voidaan sensijaan kustannusvaikutuksia arvioida. Vuoden 1997 televisiolutapalveluiden kokonaismenot olivat noin 40 miljoonaa markkaa. Uusi järjestelmä tulisi aiheuttamaan 6–7 henkilötyövuoden lisähenkilöstön tarpeen muun muassa toimitilamaksujen laskutuksessa. Muita lisäkuluja aiheutuisi

esimerkiksi esityksestä eräistä todisteellisista tiedoksiannoista.

Kaikkiaan lisäkustannuksia arvioidaan kertyvän noin 3 000 000 markkaa. Uudessa järjestelmässä sakkorangaistuksen korvauksi rahastoon kerättävä tarkastusmaksu. Rahastoon kerättäisiin myös takautuvat televisiomaksut. Näistä eristä arvioidaan kertyvän noin 3 000 000 markkaa nykyistä enemmän.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vaikka tuloja kertyisi nykyiseen verrattuna noin 3 000 000 miljoonaa markkaa enemmän, myös kulut lisääntyisivät saman verran. Näin ollen saatavat lisätulot kattaisivat lisäkustannukset. Uusi järjestelmä vähentäisi poliisin, syyttäjien ja käräjäoikeuksien työtä, mutta lisäisi jossain määrin lääninoikeuden työmäärää.

6. Asian valmistelu

Liikenneministeriö laati ja toimitti maaliskuussa 1997 sidosryhmille keskustelumuistion yleisradiotoimintaa ja sähköistä joukkoviestintää koskevan lainsäädännön kehittämismavaihtoehtoista, josta pyydettiin lausunnot yli 70 taholta. Toukokuussa 1997 järjestettiin lausunnonantajille ja muille halukkaille laaja julkinen kuulemistilaisuus. Keskustelumuistioista ja kuulemistilaisuudessa saaduista lausunnoista on laadittu yksityiskohtaiset yhteenvedot. Opetusministeriö ja liikenneministeriö ovat järjestäneet televisiodirektiivin urheilulähetyksiä koskevan 3a artiklan johdosta kaksi tiedotus- ja keskustelutilaisuutta

keskeisten urheilujärjestöjen ja televisiotoiminnan harjoittajille. Alan toimijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa on valmisteluvaiheessa käyty jatkuvasti neuvotteluja. Hallituksen piirissä asiaa on valmistellut erillinen ministeriryhmä. Hallituksen esitys on valmisteltu tältä pohjalta virkатыönä liikenneministeriössä. Hallituksen esityksestä kokonaisuudessaan ei hankkeen kiireellisen aikataulun vuoksi ole pyydetty lausuntoja.

Edellä mainituissa lausunnoissa ja kuulemistilaisuuksissa on laajasti kannatettu ehdotuksen tavoitteita. Valmistelun kuluessa saatujen lausuntojen perusteella lakiehdotukseen on tehty muutoksia.

7. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

7.1. Riippuvuus muista esityksistä

Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä on valmisteltavana oikeusministeriössä. Siihen on tarkoitus sisällyttää muun muassa vastineoikeuksia koskevat säännökset. Tästä syystä niitä ei esitetä tässä hallituksen esityksessä muutettavaksi. Niiltä osin on tarkoitus soveltaa radiovastauplain ja -asetuksen (621/1971) säännöksiä.

Henkilörekisterilain kokonaistarkistus on parhaillaan vireillä. Asiaa koskeva hallituksen esitys annettaneen eduskunnalle keväällä 1998. Valtion televisio- ja radorahastosta annettavaksi ehdotetun lain 4 luvun pykälää valmisteltaessa tämä on otettu huomioon.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki televisio- ja radiotoiminnasta

Seuraavassa vastaavuustaulukossa esitetään miten televisiotoimintaa koskevien jäsenvaltioiden, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annettu neuvoston direktiivi 89/552/ETY ja sen muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 97/36/EY ehdotetaan saatettavaksi osaksi Suomen lainsäädäntöä.

DIREKTIIVI	EHDOTUS
Määritelmät	Määritelmät
1 artikla	2 §
a) televisiotoiminta	1 momentti
b) televisiotoiminnan harjoittaja	3 momentti
c) televisiomainonta	8 momentti
d) piilomainonta	21 § perustelut
e) sponsorointi	9 momentti
f) teleostoslähetys	10 momentti
Yleiset ehdot	
2 artikla	
1 ja 2 kohta	3 § 1 ja 2 momentti Soveltamisala
3 ja 4 kohta	5 § Sijoittautuminen
	6 § Sijoittautuminen eräissä poikkeustapauksissa
3 artikla	36 §
2 kohta	Pakkokeinot
	37 § Toimiluvan peruuttaminen ja lähetyksiellön määrääminen
3 kohta	Hallintomenettelylaki
3 a artikla	20 § Yksinoikeuksien käyttö
Televisio-ohjelmien jakelun ja tuotannon edistäminen	
4 artikla	
1 kohta	16 § Ohjelmiston eurooppalaisuus
5 artikla	17 § Riippumattomien tuottajien ohjelma

DIREKTIIVI

6 artikla

Televisiomainonta, sponsorointi ja teleostos-
mainokset

10 artikla

11 artikla

12 artikla

13 artikla

14 artikla

15 artikla

16 artikla

17 artikla

1 kohta

2 ja 3 kohta

4 kohta

18 artikla

18 a artikla

19 artikla

19 a artikla

EHDOTUS

Erikseen annettava asetus

21 §

Yleiset periaatteet

22 §

Mainosten ja teleostoslähetyksen sijoittelu

23 §

Mainonnan ja teleostoslähetyksen eettiset
periaatteet

24 §

Tupakkatuotteet ja alkoholijuomat

Lääkelaitoksen määräys N:o 3/1997

24 §

Tupakkatuotteet ja alkoholijuomat

25 §

Alaikäisten suojeleminen

26 §

Sponsoroiduille ohjelmille asetettavat
vaatimukset

27 §

Kielletty sponsorointi

28 §

Uutis- ja ajankohtaisohjelmien
sponsorointikielto

29 §

Teleostoslähetyksen ja televisiomainosten
aikarajoitukset

31 §

Teleostosohejelmien aikarajoitukset

32 §

Teleostoslähetyksille varatut kanavat

33 §

Myynninedistämistoimintaan varatut
kanavat

DIREKTIIVI

Alaikäisten suojele ja yleinen järjestys

22 artikla
1 kohta

2 kohta

3 kohta

22 a artikla

Vastineoikeus
23 artiklaDirektiivin täytäntöönpano
27 artikla
1 kohta**EHDOTUS**Laki epäsiiveellisten julkaisujen levittämisen
ehkäisemisestä (23/1927)
HE 6/1997 vp. (rikoslaki) 17 luvun 19 ja
20 §19 §
Lasten kehitykselle haitalliset ohjelmat
1 momentti

2 momentti

Rikoslaki (578/1995) 11 luvun 8 §

Radiovastuulaki (1148/1992) 6a §

Voimaantulo
44 §**1 luku. Yleisiä säännöksiä**

1 §. *Lain tarkoitus.* Ehdotettu laki muodostaisi selkeän ja yhtenäisen juridisen kehityksen televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiselle. Tarpeetonta sääntelyä on karsittu, mikä helpottaa uusien yrittäjien tuloa markkinoille ja uusien palvelujen tarjontaa. Toimiluvan myöntäjälle asetettavilla velvoitteilla pyritään yleisen oikeusvarmuuden parantamisen lisäksi myös palvelujen monipuolisuuden turvaamiseen.

2 §. *Määritelmiä.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi lain käsitteiden määritelmiä.

1) Televisiotoiminnan määritelmä vastaisi televisiodirektiivin ja Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen "television broadcasting"-määritelmää. Tavanomaisten televisio-ohjelmistojen lähettämisen lisäksi televisiotoiminnaksi luettaisiin myös kehämäisesti tai toistuvasti määräajoin lähetettävät ohjelmanpalvelut (near video on demand). Satelliittilähetysten osalta televisiotoiminnaksi luetaan myös ohjelmistojen siirto maa-asemalta satelliittiin. Esimerkiksi reaaliaikaisten videokonferenssijärjestelmien ylläpitoa ja ohjelmien toimittamista tilausta vastaan määrättyyn vastaanottoimeen (video on demand) ei pidettäisi tässä laissa tarkoitettuna televisiotoimintana.

2) Radiotoiminnan määritelmä vastaisi asiallisesti televisiotoiminnan määritelmää. Samalla määritelmässä todettaisiin, että lais-

sa tarkoitetaan radiotoiminnalla nimenomaan niin sanottua ääniradiotoimintaa.

3) Koska tämän lain mukaan osa televisio-toiminnasta olisi pelkästään ilmoituksenvaaraista toimintaa, olisi muun muassa vastuukysymysten selvittämisen kannalta tarpeellista määritellä televisiotoiminnan harjoittaja selvästi. Ehdotettu määritelmä vastaisi televisiodirektiivin "broadcaster"-määritelmää.

4) Radiotoiminnan harjoittajan määritelmä vastaisi asiallisesti televisiotoiminnan harjoittajan määritelmää.

5) Ohjelmiston määritelmän mukaan ohjelmistolla tarkoitettaisiin televisio- tai radio-ohjelmien muodostamaa ennalta valikoitua kokonaisuutta, jota tarjotaan yleisölle tietyllä ohjelmakanavalla. Televisio-ohjelmistoissa ohjelmien tulee koostua pääasiassa liikkuvista kuvista ja ääniradio-ohjelmissa äänestä. Ohjelmien tulee olla myös pääasiassa toimitettuja tai ohjattuja.

6) Yleisöllä tarkoitettaisiin vapaasti valikoituvaa televisio- tai radio-ohjelmien vastaanottajakuntaa sekä lukumäärältään huomattavaa ennalta määrättyä ohjelmien vastaanottajaryhmää. Ohjelmien vastaanottajakunta olisi vapaasti valikoituva, jos periaatteessa kuka tahansa voisi asettua vastaanottajan asemaan yleisesti saatavissa olevan laitteen avulla. Se, milloin ennalta määrätty ohjelmien vastaanottajaryhmä on katsottava yleiseksi, olisi useissa tapauksissa määriteltävä tapauskohtaisesti.

7) Riippumattoman tuottajan määritelmä vastaisi Euroopan yhteisöjen komission (CCTVSF(98)4) ehdotusta kyseiseksi määritelmäksi. Suomalaisten tuottajien tasavertaisen kilpailuaseman turvaamisen vuoksi riippumattoman tuottajan kriteerit olisi tarkoituksenmukaista asettaa eurooppalaista tasoa vastaaviksi.

8) Mainonnan määritelmä vastaisi Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen määritelmää. Määritelmä poikkeaa televisiodirektiivin määritelmästä sikäli, että televisiodirektiivissä asian tai aatteen edistämistä korvausta vastaan ei pidetä mainontana. Määritelmä ei pitäisi sisällään erilaisten tapahtumien televisioinnin yhteydessä välittyvien mainostaulujen tai logojen esittämistä, jos kyseisiä mainoksia ei esitettäisi toistuvasti ja huomattavan usein eikä niiden välittämiseen käytettäisi erityistä lähetystekniikkaa.

9) Sponsoroinnin määritelmä vastaisi televisiodirektiivin määritelmää. Ulkopuolisen tahon osallistuminen ohjelman rahoitukseen voi olla suoraa tai epäsuoraa osallistumista. Epäsuoralla osallistumisella tarkoitetaan muun muassa tuotannossa tarvittavien tavaroiden tai materiaalin luovuttamista tai palkintojen luovuttamista kilpailuihin tai peleihin. Mainonnasta sponsorointi eroaa siinä, että sponsoroinnista saadut tulot on sidottu kyseessä olevan ohjelman tai ohjelmasarjan erilliseen budjettiin, kun taas mainonnasta saatavat tulot menevät lähetystoiminnan harjoittajan yleiseen budjettiin. Esitysoikeuksien hankintakustannuksiin ja lähetyskustannuksiin osallistumista ei pidetä sponsorointina.

Ehdotettu määritelmä ei pääsääntöisesti koskisi televisioitavien tai radioitavien tapahtumien sponsorointia, jos kyseinen toiminnan harjoittaja ei saisi lähettämistä varten taloudellista tukea tapahtuman sponsorijalta.

10) Teleostoslähetyksen määritelmä vastaisi televisiodirektiivin määritelmää. Määritelmä pitäisi sisällään sekä lyhyet, tavanomaisia mainoksia muistuttavat "spotit" että ohjelmanomaiset lähetykset. Mainonnasta teleostoslähetyksellä tarkoitetaan, että lähetyksestä on käytävä selvästi ilmi, mistä esiteltävä kohde on tilattavissa.

3 §. Soveltamisala. 4 §. *Soveltamisalan rajoitukset.* Ehdotetun 3 §:n mukaan lakia sovellettaisiin Suomeen sijoittautuneen luonnollisen henkilön taikka yhteisön tai säätiön yhdessä tai useammassa Euroopan talous-

alueeseen kuuluvassa tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen ratifioineessa valtiossa Suomi mukaanlukien harjoittamaan televisiotoimintaan.

Lähtökohtana on pidetty televisiodirektiivin ja Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen perustana olevaa niin sanottua yhden kontrollin periaatetta. Sen mukaan jäsenvaltion tai sopijaosapuolen on varmistettava, että sen lainkäyttövaltaan kuuluvien televisiotoiminnan harjoittajien lähetykset ovat kyseisessä maassa televisiotoimintaan sovellettavan lainsäädännön mukaisia. Vastanottajavaltioiden on myös taattava vapaus vastaanottaa toisten jäsenvaltioiden tai sopijapuolena olevien valtioiden televisiolähetystiä eivätkä ne saa rajoittaa ehdot täyttävien lähetysten edelleen lähettämistä muutoin kuin tietyissä poikkeuksellisissa tapauksissa. Tämän lain 38 §:ssä esitetään säädettäväksi niistä edellytyksistä, joilla Suomi voi puuttua ohjelmien edelleen lähettämiseen.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan jätettäväksi pienehköissä jakeluverkoissa tapahtuva televisio- tai radiotoiminta 19 §:ssä ja 38 §:ssä säädetyin poikkeuksin. Lakia ei sovellettaisi myöskään sellaiseen televisio- tai radiotoimintaan, jossa käytetään muita kuin tavanomaisia televisio- ja radio-ohjelmien jakeluun pääasiassa käytettäviä jakeluverkkoja, jos toiminta voidaan katsoa lain soveltamisen kannalta vähäiseksi. Tässä tarkoitettua toimintaa olisi muun muassa televisio- tai radio-ohjelmistojen lähettäminen Internet-verkossa.

Radiotoiminnasta ei ole olemassa jäsenmaiden lainsäädäntöä harmonisoivia EY-säädöksiä. Radion ohjelmatoimintaa varten ei ole laadittu myöskään muita kansainvälisesti ratifioituja sopimuksia. Tämän johdosta lain soveltamisala esitetään televisiotoiminnasta poikkeavasti säädettäväksi siten, että se koskisi ainoastaan sellaista radiotoimintaa, jossa käytettäisiin Suomen myöntämää radiotaajuutta tai Suomessa sijaitsevaa jakeluverkkoa.

5 §. *Sijoittautuminen.* 6 §. *Sijoittautuminen eräissä poikkeustapauksissa.* Pykälissä ehdotettu televisioyhtiöiden sijoittautumipaikan määrittelymenettely vastaisi televisiodirektiivin 2 artiklan 3 ja 4 kohdissa esitettyä menettelyä. Tiettyihin kriteereihin ja näiden kriteereiden arvojärjestykseen perustuva menettely on katsottu tarpeelliseksi, jotta voidaan riittävän selvästi määritellä televisiotoiminnan harjoittajien sijoittautu-

mispaikka. Käytännössä asialla on merkitystä monikansallisten, satelliittien kautta ohjelmistojen välittävien televisioyhtiöiden sijoitautumispaikan määrittelyssä ja sen ratkaisemisessa, minkä maan lainkäyttövaltaan televisioinnin harjoittaja kuuluu.

Pykälässä esitetty menettely perustuu ensisijaisesti toiminnallisiin kriteereihin, joita olisivat toimipaikka, paikka, jossa ohjelmistoa koskevat päätökset tehdään sekä paikka, jossa suurin osa henkilöstöstä työskentelee. Tekniset kriteerit, kuten esimerkiksi radiotaajuuden myöntäminen, tulisivat kysymykseen ainoastaan poikkeustapauksissa.

Radiotoiminnan osalta Suomen lainkäyttövalta määräytyisi teknisten kriteerien mukaan.

2 luku. Televisio- ja radiotoiminnan harjoittaminen

7 §. *Oikeus televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen.* Ehdotuksen mukaan vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tapahtuva televisio- ja radiotoiminta olisi edelleen luvanvaraista. Televisio- ja radiotoiminta niin sanotuissa mikroaltoverkoissa olisi luvanvaraista, jos kyseinen verkko ei olisi pääasiallisesti kaapelilähetystoimintaan käytetyn jakeluverkon osa.

Yleisradio Oy:stä annetun lain 1 § n 2 momentin mukaan yhtiö saa harjoittaa yleisradiolähetystoimintaa ilman radiolaitteista annetussa laissa tarkoitettua toimilupaa niillä kanavilla ja taajuuksilla, jotka sille asianmukaisessa järjestyksessä on myönnetty tai myönnetään. Radiolaitteista annettu laki on tarkoitus kumota tämän lain antamisen yhteydessä, mistä syystä vastaava Yleisradio Oy:n toimilupavapautta koskeva säännös joudutaan ottamaan tähän lakiin. Jotta muiden televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien ja Yleisradio Oy:n taajuustarpeet voidaan tarkoituksenmukaisella tavalla sovittaa yhteen, Yleisradio Oy:n toimilupavapautus olisi sidottava kuitenkin 8 §:ssä tarkoitettuun, valtioneuvoston vahvistamaan taajuuksien käyttösuunnitelmaan.

Muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun televisio- ja radiotoimintaan ei ehdotuksen mukaan tarvittaisi toimilupaa, vaan toiminta olisi ilmoituksenvaraista. Tällaista toimintaa olisi esimerkiksi ohjelmistojen lähettäminen kaapelitelevisioverkoissa tai satelliittien kautta yleisölle.

8 §. *Taajuuksien käyttösuunnitelma.* Eh-

dotuksen mukaan televisio- ja radiotoimintaan varattujen taajuuksien käytöstä laadittaisiin suunnitelma, jonka valtioneuvosto vahvistaisi. Tällainen suunnitelma on katsottu tarpeelliseksi, jotta eri osapuolille muodostuisi selkeä kuva niistä taajuuksiin liittyvistä reunaehdoista, jotka toimilupaprosessissa on otettava huomioon. Lisäksi toimilupaviranomaisella on oltava tieto Yleisradio Oy:n taajuustarpeista. Taajuuksien käyttösuunnitelma on katsottu tarpeelliseksi myös siksi, että siirtyminen analogista jakelujärjestelmästä digitaalisiin jakelujärjestelmiin voitaisiin suorittaa hallitusti. Valtioneuvoston tulee taajuuksien käyttösuunnitelmaa vahvistaessaan ottaa huomioon Yleisradio Oy:n julkisen palvelun tehtävät.

9 §. *Toimilupaviranomainen.* Televisio- ja radiotoimintaan käytettävissä olevien taajuuksien määrä ja näiden taajuuksien välityskapasiteetti tulee digitaalisen jakeluteknikan käyttöönotosta huolimatta pysymään rajoitettuna, mistä syystä toimilupia on mahdollista myöntää vain muutamia. Tämän teknisen rajoitteen ja vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä tapahtuvan televisio- ja radiotoiminnan yhteiskunnallisen merkityksen huomioon ottaen valtioneuvosto on katsottu sopivimmaksi viranomaiseksi myöntämään toimilupia. Televisio- ja radiotoiminnasta kiinnostuneiden tahojen tasapuolisen tiedonsaannin turvaamiseksi toimiluvat olisi pykälän mukaan julistettava haettavaksi.

Koska lyhytaikaisia, enintään kolmen kuukauden ajaksi myönnettäviä toimilupia on myös vastaisuudessa tarkoitus myöntää pääasiallisesti erilaisten tilaisuuksien, kuten esimerkiksi suurten uskonnollisten tilaisuuksien radiointiin, ei näiden toimilupien julistamista erikseen haettavaksi ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi.

10 §. *Toimiluvan myöntämisedellytykset.* Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston tulisi toimilupaprosessissa ottaa huomioon olemassa oleva ohjelmistojen tarjonta ja toimilupien myöntämisen seurauksena syntyvä kokonaisuus. Lähtökohtaisesti harkinnassa tulisi kiinnittää huomiota ohjelmistotarjonnan yleisiin linjoihin puuttumatta yksityiskohtaisemmin televisio- tai radiotoiminnan harjoittajan oikeuteen päättää ohjelmistonsa sisällöstä.

Toimilupia myönnettäessä tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, ettei viestintä keskity tavalla, joka olisi omiaan vaarantamaan sananvapautta.

Koska toimilupamääräyksillä rajoitetaan

toimiluvan haltijan sananvapautta, on valtioneuvostolle annettava erikseen oikeus kyseisten määräysten antamiseen.

Ehdotuksen mukaan toimilupa voidaan myöntää vain yleiset vakavaraisuusehdot täyttävälle hakijalle. Toimiluvan hakijaa on pidettävä vakavaraisena, jos asiakirjoista ei muuta ilmene. Arvioitaessa taloudellisten voimavarojen riittävyyttä otettaisiin huomioon myös toiminnan laatu ja laajuus. Esitetyn selvityksen perusteella toimilupaviranomaisen tulee voida vakuuttua siitä, että hakijalla on riittävät taloudelliset voimavarat säännölliseen, toimiluvan mukaiseen toimintaan.

11 §. *Toimilupamääräykset.* Ehdotuksen mukaan toimilupaviranomainen voisi nykyiseen tapaan antaa yleisiä ohjelmistojen sisältöä koskevia määräyksiä. Tällainen määräys on esimerkiksi Classic Radio Oy:n nykyiseen toimilupaan sisältyvä ehto, jonka mukaan "Ohjelmiston on koostuttava pääasiallisesti klassisesta musiikista". Ohjelmistojen sisältöjä koskevia määräyksiä annettaessa on toimilupaviranomaisen otettava huomioon myös toiminnan taloudelliset edellytykset.

Televisio- tai radiotoimintaa varten myönnetty toimilupa antaisi lähtökohtaisesti oikeuden ohjelmiston lähettämiseen toimiluvassa määrätylle alueelle samanaikaisesti ja samansisältöisesti toimintaa varten käytettävissä olevista lähettimistä. Pykälän 2 momentin 1 kohdan nojalla toimilupaviranomainen voi antaa yksityiskohtaisempia jakeluverkon käyttöä koskevia määräyksiä. Tällaisia määräyksiä voisivat olla tavanomaisten toimialuetta koskevien määräysten lisäksi muun muassa velvollisuus lähettää alueellisia lähetyksiä tai oikeus paikalliseen mainontaan.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan toimilupa voitaisiin liittää vuorokautista lähetyisaikaa koskevia määräyksiä. Tällainen määräys on katsottu tarpeelliseksi radiotaajuuksien tehokkaan käytön varmistamiseksi ja valvonnallisista syistä.

Nykyisessä toimilupakäytännössä lähtökohtana on pidetty sitä, että toimilupa antaa oikeuden myös lähetystoiminnan edellyttämiin radiotaajuuksiin. Digitaalisen jakelutekniikan käyttöönoton yhteydessä tästä käytännöstä joudutaan luopumaan, koska digitaalisessa järjestelmässä useampi toiminnan harjoittaja joutuu toimimaan samalla taajuudella lähetettävässä kanavanipussa (multipleksi). Näin ollen toimilupa olisi vastaisuudessa

liitettävä myös lähetystekniikkaa koskeva määräys.

Digitaalisessa lähetystekniikassa erilaiset ohjelmapalvelut edellyttävät erilaista siirtokapasiteettia. Radiotoiminnassa esimerkiksi klassisen musiikin välittäminen vaatii noin neljä kertaa enemmän siirtokapasiteettia kuin puheohjelmien välittäminen. Digitaalisen siirtokapasiteetin tarkoituksenmukaisen käytön varmistamisen ja toimiluvan haltijoiden keskinäisten suhteiden selvytyden vuoksi toimiluvissa olisi tarpeen määrätä toimiluvan mukaiselle ohjelmistolle varattava enimmäiskapasiteetti ja kanavanippu. Toimiluvanhaltijoiden tasapuolisen niin sanotun multipleksiyhteistyön varmistamiseksi toimilupaviranomainen saattaa joutua antamaan asiasta yksityiskohtaisempia määräyksiä. Lähtökohtana on pidettävä kuitenkin sitä, että toiminnan harjoittajat sopivat keskenään yhteistyöstä.

Digitaalisissa jakelujärjestelmissä voidaan välittää vastaanottajille muitakin palveluja kuin televisio- tai radio-ohjelmistoja. Vaikka lähtökohtana on pidettävä sitä, että tämän lain nojalla annetut toimiluvat antavat oikeuden pelkästään televisio- tai radiotoimintaan ja sitä, että kyseessä olevat taajuudet on nimenomaisesti osoitettu tähän tarkoitukseen, saattaa datan lähettäminen kanavanipussa olla uusien multimediaspalvelujen kehittymisen vuoksi perusteltua. Tällaisten palvelujen olisi kuitenkin pääasiallisesti liitettävä kiinteästi toimiluvan mukaiseen televisio- tai radiotoimintaan.

Pykälän 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja tiedotteita olisivat lähinnä hätäkutsut ja ilmoitukset ihmishengen tai omaisuuden pelastamiseksi sekä ilmoitukset, jotka liittyvät poikkeusoloihin varautuviin laajoihin valmiusharjoituksiin.

Digitaalisten jakelujärjestelmien kautta jaettavien ohjelmistojen tehokas markkinointi edellyttää palvelujen tarjoamista kuluttajille ohjelmistopaketteina. Tällaisten ohjelmistopakettien muodostaminen puolestaan edellyttää useamman toiminnan harjoittajan yhteistyötä ja pitkälle meneviä keskinäisiä sopimuksia. Pykälän mukaan valtioneuvosto voisi käsitellä samaan kanavanippuun tarkoitettuja ohjelmistoja koskevia hakemuksia yhtenä kokonaisuutena.

12 §. *Toimiluvan voimassaoloaika.* Televisiotoiminnan harjoittaminen edellyttää yleensä mittavia laiteinvestointeja ja sitoutumista pitkäaikaisiin sopimuksiin. Tästä syys-

tä on perusteltua, että toimilupien voimassaoloajat ovat suhteellisen pitkiä. Toisaalta muun muassa viestintätekniikan nopean kehityksen vuoksi toimilupaviranomaiselle olisi syytä varata mahdollisuus myöntää myös kestoltaan lyhyempiäaikaisia toimilupia.

Jos toimiluvanhaltijalle ei toimiluvan voimassa ollessa voida osoittaa toiminnassa tarvittavaa radiotaajuutta, toimilupa voitaisiin peruuttaa 37 §:n nojalla. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun kansainvälisten taajuussopimusten vuoksi joudutaan muuttamaan kansallisia taajuussuunnitelmia.

13 §. *Toimiluvan siirtäminen toiselle.* Televisio- ja radiotoiminnan laajan yhteiskunnallisen merkityksen ja toimilupien myöntämisessä tämän lain mukaan huomioon otettavien sananvapaus- ja muiden näkökohtien vuoksi tosiasiallisen määräysvallan siirtymistä merkitsevät omistussuhteiden muutokset on syytä saattaa toimiluvan myöntäjän harkittavaksi.

Tarkasteltaessa sitä, onko tietyllä osakeenomistajalla määräysvalta yhtiössä, on otettava huomioon yhtiön koko omistusrakenne. Näin ollen määräysvallan kriteerien täyttymistä on tarkasteltava tapauskohtaisesti. Lakiin ei olisi tarkoituksenmukaista sisällyttää yksityiskohtaisia kriteereitä, joiden täytyessä määräysvalta syntyisi.

Jos toimiluvanhaltija asetetaan konkurssiin, toimilupa lakkaisi olemasta voimassa välittömästi. Toimiluvan haltijan asettaminen konkurssiin merkitsee selvää määräysvallan vaihtumista. Koska tällöin myös toimiluvan myöntämisen perusteena olleet tekijät ovat lakanneet olemasta voimassa, toimiluvan voimassaolon välitön lakkaaminen on katsottava perustelluksi.

14 §. *Toimiluvan raukeaminen.* Radiotaajuuksien tehokkaan käytön varmistamiseksi toimilupa olisi katsottava rauenneeksi, jos toimiluvan haltija ei syystä tai toisesta aloita sen mukaista toimintaa vuoden kuluttua toimiluvan ensimmäisestä voimassaolopäivästä tai jos toiminta on keskeytetty 30 vuorokautta pidemmäksi ajaksi.

15 §. *Toimintaa koskeva ilmoitus.* Koska tämän lain ohjelmistoja, mainontaa ja teleostoslähetyskiä koskevat säännökset koskevat pääosin myös kaapeliverkkojen ja satelliittien välityksellä tapahtuvaa toimintaa, on toiminnan harjoittajilta syytä edellyttää tietyt perustiedot sisältävä ilmoitus. Tällainen ilmoitus on tarpeen myös siksi, että voidaan

luotettavasti selvittää, kuuluuko toiminnan harjoittaja Suomen lainkäyttövallan piiriin.

Ehdotuksen mukaan ilmoitus olisi tehtävä Telehallintokeskukselle. Toimintaa ei saisi aloittaa, ennen kuin Telehallintokeskus on vahvistanut, että ilmoitus pitää sisällään kaikki 3 momentissa mainitut tiedot.

3 luku. Ohjelmisto

16 §. *Ohjelmiston eurooppalaisuus.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön televisiodirektiivin 4 artiklan 1 kohta. Direktiivissä on myös yksityiskohtaisesti määritelty, millaisia ohjelmia on pidettävä eurooppalaisina ohjelmina. Pääsääntöisesti ohjelma on eurooppalainen, jos se on peräisin jostain Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen ratifioineesta kolmannelle valtiolle. Ohjelma voidaan tietyissä tapauksissa katsoa myös eurooppalaiseksi, jos sen tuottajista tai tuotantoon keskeisesti osallistuvista henkilöistä huomattava osa on yhdestä tai useammasta mainituista valtioista. Ohjelmiston eurooppalaista alkuperää koskeva säännös koskee käytännössä lähinnä elokuvien, televisiosarjojen ja dokumenttien osuutta ohjelmistossa.

17 §. *Riippumattomien tuottajien ohjelmat.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön televisiodirektiivin 5 artikla. Säännöksellä pyritään kehittämään televisiotoiminnan harjoittajista riippumatonta tuotantosektoria ja tätä kautta parantamaan eurooppalaisen audiovisuaalisen teollisuuden kilpailumahdollisuuksia Euroopassa ja maailmanlaajuisesti.

18 §. *Paikallinen televisiotoiminta.* Televisiodirektiivi antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa paikallisten tai jäsenvaltioiden ulkopuolelle suuntautuvien lähetysten osalta ohjelmiston eurooppalaisuutta ja riippumattomien tuottajien osuutta koskevista määräyksistä. Suomen olosuhteet ja viestintätekniikan kehitys huomioon ottaen määräysten soveltamista paikalliseen televisiotoimintaan ei voida pitää tarkoituksenmukaisena. Pykälä ei kuitenkaan estä valtioneuvoston antamasta 11 §:n 1 momentissa tarkoitettuja määräyksiä.

19 §. *Lasten kehitykselle haitalliset ohjelmat.* Pykälän 1 momentilla saatettaisiin voimaan televisiodirektiivin 22 artiklan 2 kohta. Sen mukaan lähetysajan valinnalla tai teknisin keinoin tulee varmistaa, että lähetysalueella olevat alaikäiset eivät tavallisesti kuule tai näe ohjelmia, jotka voivat vahingoittaa

heidän fyysistä, henkistä tai moraalista kehitystään. Jos televisio-ohjelma on valtion elokuvatarkastamon tarkastama, tulisi televisio-ohjelman sijoittelussa ottaa soveltuvin osin huomioon ne ikärajaluokitukset, jotka elokuvia sekä video- ja muita kuvaohjelmia koskevissa laeissa on säädetty. Televisiotoiminnan harjoittaja voisi myös halutessaan tarkastuttaa ennakolta lähetettäväksi aiotun ohjelman valtion elokuvatarkastamossa.

Pykälän 2 momentilla saatettaisiin voimaan televisiodirektiivin 22 artiklan kolmas kohta. Direktiivi velvoittaa jäsenvaltiota asettamaan televisiotoiminnan harjoittajille velvollisuuden varmistaa, että koodaamattomassa muodossa lähetettävien ohjelmien, jotka saattavat vahingoittaa alaikäisten fyysistä, henkistä tai moraalista kehitystä, yhteydessä lähetetään varoittava äänimerkki ennen ohjelmaa tai vaihtoehtoisesti ohjelma varustetaan sen vahingollisuudesta kertovasta, koko ohjelman ajan nähtävissä olevalla tunnuksella.

20 §. *Yksinoikeuksien käyttö.* Pykälän 1 momentilla pantaisiin täytäntöön televisiodirektiiviin muutosdirektiivillä 1997 lisätyn 3 a artiklan 3 kohta. Määräyksen tarkoituksena on turvata yleisölle mahdollisuus seurata erityistä yhteiskunnallista merkitystä omaavia tapahtumia maksuttomien televisiokanavien välityksellä.

Televisiotoiminnan ja televisiolähetysiin liittyvien yksinoikeuksien kaupan kansainvälisen luonteen vuoksi yleisön mahdollisuuksien turvaaminen edellyttää ylikansallisia järjestelyjä, mistä syystä 3 a artikla pitää sisällään niin sanotun keskinäisen tunnustamisen järjestelmän. Artiklan 3 kohta asettaa velvoitteita myös sellaisille Euroopan talousalueeseen kuuluville valtioille, jotka eivät itse katso aiheelliseksi laatia yksinoikeuksien käyttöä rajoittavia, merkittävien tapahtumien listoja.

Televisiolähetysiin liittyvien yksinoikeuksien käytön rajoittamisen voidaan olettaa vaikuttavan televisiotoiminnan harjoittajien keskinäisiin suhteisiin, joten asiaan liittyä myös kilpailupoliittisia kysymyksiä. Yksinoikeuksien käytön rajoittaminen saattaa vaikuttaa myös eri tapahtumien - käytännössä suurten urheilutapahtumien - järjestäjien televisiointioikeuksista saataviin tuloihin. Näistä syistä komissiolle on säädetty keskeinen asema järjestelmän toteuttamisessa. Direktiivin 3 a artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle

viipymättä sellaisista toimenpiteistä, joilla rajoitetaan televisiolähetysiin liittyvien yksinoikeuksien käyttöä. Komissio varmistaa kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta, että toimenpiteet ovat yhteisön oikeuden mukaisia ja ilmoittaa niistä muille jäsenvaltioille.

Direktiivin 3 a artiklassa tarkoitettu järjestelmä koskee ainoastaan yhteiskunnallisesti erittäin merkittäviä tapahtumia. Direktiivin johdanto-osan 21 kappaleen mukaan tällaisilla tapahtumilla tarkoitetaan tapahtumia, jotka ovat ainutlaatuisia ja jotka kiinnostavat suurta yleisöä Euroopan unionissa tai tietyssä jäsenvaltiossa tai tietyn jäsenvaltion merkittävässä osassa ja joiden järjestäjällä on laillinen oikeus myydä tapahtuman lähetys-oikeudet. Johdanto-osan 18 kappaleessa on esimerkkeinä mainittu olympialaiset, jalkapallon maailmanmestaruuskilpailut ja jalkapallon Euroopan mestaruuskilpailut.

Merkittävällä osalla yleisöä tarkoitetaan tässä yhteydessä Suomen osalta valtakunnallisten maanpäällisten televisiokanavien tavoittamaa yleisöä.

Yhteiskunnallisesti erityisen merkittävien tapahtumien määrittelyn on luonnollisesti perustuttava avoimeen ja selkeään menettelyyn. Televisiotoiminnan harjoittajien, tilaisuuksien järjestäjien ja eri maiden televisiotoiminnan valvonnasta vastaavien viranomaisten on oltava hyvissä ajoin tietoisia mahdollisista televisiointeja koskevista rajoituksista. Näistä syistä on perusteltua, että yhteiskunnallisesti erittäin merkittävien tapahtumien määrittely Suomen alueelle suuntautuvien televisiolähetysten osalta tehdään valtioneuvostotasolla. Tämä on perusteltua myös siksi, että tapahtumien televisiointeja koskevalla päätöksellä asetetaan velvoitteita kaikkien Euroopan talousalueeseen kuuluvien maiden viranomaisille.

4 luku. Mainonta, teleostoslähetykset ja sponsorointi

21 §. *Yleiset periaatteet.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön televisiodirektiivin 10 artikla. Ehdotetut säännökset vastaavat myös Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen 13 artiklan määräyksiä. Pykälän 2 momentti vastaa televisioyleissopimuksen 13 artiklan 4 kohtaa. Määräysten on katsottu soveltuvan sellaisenaan myös radiomainontaan.

Pykälän 1 momentin määräyksen tarkoituksena on estää mainosten ja teleostoslähe-

tysten ja toisaalta muiden ohjelmapalvelujen sekoittuminen keskenään. Tällä tavoin pyritään turvaamaan television ja radion luotettavuus tiedon, kulttuurin, yhteiskunnallisen keskustelun ja viihteen välittäjinä. Periaate vastaa myös Kansainvälisen kauppakamarin hyväksymiä sääntöjä.

Pykälän 2 momentin tarkoituksena olisi selvittää 1 momentin määräystä ja korostaa periaatetta, jonka mukaan mainokset ja teleostoslähetykset on voitava erottaa muista ohjelmapalveluista.

Pykälän 3 momentin mukaan mainokset tulisi pääsääntöisesti esittää useamman mainoksen jaksoissa. Säännöstä voidaan kuitenkin poiketa esimerkiksi silloin kun yksittäinen mainos on huomattavan pitkä tai ohjelma on luonteeltaan sellainen, ettei sen yhteyteen voida luontevasti sijoittaa pidempää mainosjaksoa.

Pykälän 4 momentti kieltää alitajunnan kautta vaikuttavien keinojen, kuten sellaisten kuvien ja äänien, joita ei voida tietoisesti havaita, käyttämisen mainonnassa. Alitajunnan kautta vaikuttavien keinojen käyttö on myös ristiriidassa 1 momentin määräyksen kanssa.

Piilomainonnalla tarkoitettaisiin tässä laissa tavarantvalmistajan ja palvelujen tarjoajan tavaroiden, palvelujen, nimen, tavaramerkin tai toiminnan sanallista tai kuvallista esittämistä ohjelmissa, jos lähetystoiminnan harjoittajan tarkoituksena on käyttää kyseistä esittämistä mainostarkoituksessa ja jos esittäminen voi johtaa yleisöä harhaan sen luonteen suhteen. Tällaista esittämistä pidetään tarkoituksellisenä erityisesti silloin, kun se tehdään maksua tai muuta vastiketta vastaan. Pykälän 5 momentti kieltää piilomainonnan. Määräys ei kuitenkaan koskisi tavaroiden tai palvelujen esittelyä silloin, kun tarkoituksena on jakaa yleistä informaatiota, tai silloin kun tavaroiden tai palvelujen esittely on välttämätöntä ohjelman toteutuksen kannalta, kuten esimerkiksi erilaisten kilpailujen yhteydessä tai elokuvia tai kirjoja esittelevien ohjelmien yhteydessä.

22 §. *Mainosten ja teleostosesitysten sijoittelu.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön televisiodirektiivin 11 artiklan säännökset. Määräysten tarkoituksena on sovittaa yhteen televisiotoiminnan harjoittajien ja mainostajien intressit sekä katsojien ja ohjelmien tekijöiden intressit.

Pykälän 1 momentin mukaan mainokset ja teleostoslähetykset on pääsääntöisesti sijoit-

tettava ohjelmien väliin. Pykälän muissa momenteissa mainituissa tapauksissa mainoksia ja teleostoslähetyksiä voidaan sijoittaa myös toisin edellyttäen, ettei loukata ohjelman eheyttä eikä sen arvoa, eikä loukata tekijänoikeuksien haltijoiden oikeuksia.

Jos ohjelma koostuu itsenäisistä osista kuten esimerkiksi erilaiset makasiinityyppiset ohjelmat tai, jos ohjelmissa on väliaikoja, mainokset on sijoitettava osien väliin tai väliajoille.

Pykälän 3 momentti määrittelee ehdot, joilla mainoksia ja teleostoslähetyksiä voitaisiin sijoittaa elokuvien ja muiden yli 45 minuuttia kestävien audiovisuaalisten teosten yhteyteen. Määräyksen mukaan 90 minuuttia kestävä elokuva voitaisiin keskeyttää kaksi kertaa mainosten tai teleostoslähetysten vuoksi. Jos elokuva kestää 110 minuuttia, yksi lisäkeskeytys on kuitenkin sallittu. Televisiotoiminnan harjoittaja voi itse valita keskeytysten ajankohdat ottaen huomioon mitä 1 ja 4 momenteissa on sanottu.

Pykälän 4 momentissa määrättäisiin tarkemmin mainonnan ja teleostoslähetysten sijoittelusta muiden kuin 2 momentissa mainittujen ohjelmien yhteyteen. Määräyksen mukaan mainos- tai teleostoslähetyksien välillä on oltava vähintään 20 minuutin ohjelmajakso.

Pykälän 5 momentin 1 lauseen tarkoituksena on korostaa uskonnollisten ohjelmien erityistä luonnetta. Määräys vastaa televisiotoiminnan harjoittajien omaksumaa käytäntöä. Momentin 2 lauseen määräyksellä halutaan korostaa uutis-, ajankohtais- ja dokumenttishojelmien erityistä tiedonvälitystehtävää, välttää uskonnollisten vakaumusten loukkauksia ja suojella alaikäisiä liialta mainonnalta.

23 §. *Mainonnan ja teleostoslähetysten eettiset periaatteet.* Pykälällä pannaan täytäntöön televisiodirektiivin 12 artikla. Pykälä suojaa ihmisten perusoikeuksia ja ympäristöä loukkaavalta ja vahingoittavalta markkinointimenettelyltä. Tämä säännös on sopusoinnussa Suomen hyväksymien ihmisoikeussopimusten ja rikoslain syrjintää koskevien säännösten kanssa. Säännöksen tulkintaan voi saada ohjetta kuluttajasuojalain markkinointia sääntelevän 2 luvun yleislauseketta tulkitsevasta ratkaisukäytännöstä. Soveltamisalaltaan ehdotettu säännös on kuitenkin kuluttajasuojalain säännöksiä laajempi, koska se koskee kaikkea televisio- ja radiomainontaa. Lakia sovellettaisiin kaupalli-

sen mainonnan lisäksi myös yhteiskunnalliseen ja poliittiseen mainontaan.

24 §. *Tupakkatuotteet ja alkoholijuomat* Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 8 §:n mukaan tupakkatuotteen mainonta ja epäsuora mainonta on kielletty. Tällä määräyksellä on pantu täytäntöön televisiodirektiivin 13 artikla, joka kieltää tupakkatuotteiden mainonnan ja teleostoslähetykset. Alkoholilain 5 luvun säännöksillä on pantu täytäntöön televisiodirektiivin 15 artiklan alkoholien mainontaa ja teleostoslähettyksiä koskevat määräykset. Televisiodirektiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenmaat voivat vaatia, että niiden lainkäyttövaltaan kuuluvat televisio toiminnan harjoittajat noudattavat yksityiskohtaisempia tai tiukempia sääntöjä televisiodirektiivin soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Suomen alkoholilain mainontaa koskevat säännöt ovat televisiodirektiivin sääntöjä tiukempia siinä suhteessa, että väkevä alkoholijuoman mainonta, epäsuora mainonta ja myynninedistämistoiminta on kielletty.

25 §. *Alaikäisten suojelu.* Pykälällä pannaan täytäntöön televisiodirektiivin 16 artiklan määräykset. Saman sisältöiset periaatteet sisältyvät myös kansainvälisen kauppakamarin laatimiin mainonnan kansainvälisiin perussääntöihin ja muihin itsesääntelyyn perustuviin ohjeisiin ja niiden perusteella syntyneeseen käytäntöön.

Lapsiin kohdistuva markkinointi on kuluttajasuojalakiin perustuvassa ratkaisukäytännössä ollut keskeisellä sijalla. Lapsia on heidän tulojensa ja kokemustensa rajallisuuden vuoksi pidetty erityisen suojan tarpeessa ja heihin kohdistuvaa markkinointia on arvioitu tavanomaista tiukemmin. Lapset ja nuoret ovat tulevaisuuden kuluttajina markkinoijia kiinnostava kohderyhmä. Oman kulutuksensa lisäksi he vaikuttavat koko perheen ostoksiin. Mainonta ei saa asettaa vanhempien päätösvaltaa kyseenalaiseksi eikä antaa lapselle väärää käsitystä hänen omasta toimivallastaan. Tärkeät ostopäätökset tekee lapsen holhooja. Oman rajallisen elämäkokemuksen vuoksi lapset ovat riippuvaisia kasvattajistaan. Lasta tietävämmällä aikuisella on erityistä arvovaltaa, jota ei saa käyttää vastuuntunnottomasti mainonnassa. Lapset etsivät mallia omalle kasvulleen. Tämän vuoksi mainonnan arvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota niiden mainoksissa esiintyvien henkilöiden käyttäytymiseen, joihin lapset todennäköisesti samaistuvat.

Lapset eivät aina pysty luotettavasti arvioimaan tilanteiden vaarallisuutta. Jos lapset esiintyvät mainoksissa vaarallisissa tilanteissa, he voivat päätellä tilanteen olevan turvallinen ja ryhtyvät jäljittelemään mainoksessa kuvattua toimintaa. Tämän vuoksi lasten näyttäminen vaarallisissa tilanteissa on kielletty. Vaarallisten tilanteiden esittämistä lapsiin kohdistuvassa mainonnassa voidaan pitää sopimattomana silloinkin, kun vaarallisissa tilanteissa ei näytetä lapsia.

Televisiolähetyksissä ei saisi kehottaa lapsia tekemään tavaroiden tai palvelujen ostotai vuokrasitoumuksia. Alaikäiset voivat tehdä ikävuosiensa perusteella arvioiden tavanomaisia ostoksia. Lasten teleostokset ilman holhoojan suostumusta eivät kuulu tavanomaisiin ostoksiin. Tämän vuoksi lapsia ei saa kehottaa ostotai vuokrasopimusten tekemiseen.

26 §. *Sponsoroiduille ohjelmille asetettavat vaatimukset.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön televisiodirektiivin 17 artiklan 1 kohta. Pykälän 1 momentin tarkoituksena on painottaa televisio- ja radiotoiminnan harjoittajan täytettyä vastuuta ohjelman sisällöstä ja sijoittelusta. Pykälän 2 momentin mukaan sponsoroidut televisio- ja radio-ohjelmat olisi voitava selvästi tunnistaa sellaisiksi, siten, että ohjelmien alussa tai lopussa esitetään sponsorin nimi tai logo. Sponsorin nimi tai logo voitaisiin lisäksi esittää myös ohjelmaan liittyvien mainosjaksojen tai teleostoslähetysjaksojen yhteydessä. Sponsorin tunnus voi viitata joko yhtiön nimeen tai yhtiön tunnettuun tuotemerkkiin.

Pykälän 3 momentin tarkoituksena on sponsoroinnin käsitteen määritelmän mukaisesti erottaa myynnin edistäminen sponsoroinnista. Suora myynnin edistäminen sponsoroinnin kautta olisi myös ristiriidassa 21 §:n 1 ja 5 momenttien kanssa.

Erilaisten pelien ja kilpailujen yhteydessä voitaisiin katsojien informoimiseksi esitellä suullisesti tai visuaalisesti palkintoina olevien tavaroiden tai palvelujen nimet tai sponsoreiden nimet.

27 §. *Kielletty sponsorointi.* Pykälällä pannaan täytäntöön televisiodirektiivin 17 artiklan 2 ja 3 kohta. Tupakkatuotteita koskevan sponsorointikiellon tarkoituksena on estää 13 artiklassa säädetyn täydellisen mainoskiellon kiertäminen. Lääketuotteiden ja lääketieteellisiä hoitomuotojen osalta on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kieltää ainoastaan viittaminen sellaisiin tuotteisiin tai hoitomuotoi-

hin, joiden saanti kyseessä olevassa jäsenmaassa perustuu lääkärin määräykseen.

28 §. *Uutis- ja ajankohtaisohjelmien sponsorointikielto.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön televisiodirektiivin 17 artiklan 4 kohta. Pykälän tarkoituksena on turvata uutis- ja ajankohtaisohjelmien monipuolisuus, luotettavuus ja riippumattomuus. Ajankohtaisohjelmilla tarkoitetaan tässä yhteydessä uutisiin liittyviä, esimerkiksi uutisten poliittisia taustoja selvittäviä ja analyysoivia tai muutoin niitä kommentoivia ohjelmia.

29 §. *Teleostoslähetysten ja televisiomainosten aikarajoitukset.* Pykälällä pantaisiin täytäntöön televisiodirektiivin 18 artikla. Mainituilla rajoituksilla pyritään turvaamaan television asema tiedon, kulttuurin, yhteiskunnallisen keskustelun ja viihteen välittäjänä. Pykälän 2 momentin tarkoituksena on estää mainosten liiallinen kasautuminen sellaisiin aikoihin, jolloin katselijoiden määrä on suurimmillaan. 3 momentissa tarkoitettuina oheistuotteina pidetään muun muassa kieliohjelmiin liittyviä nauhoitteita ja kirjoja.

30 §. *Radiomainonnan aikarajoitukset.* Radiotoiminnan erilaisen luonteen ja radion seuraamisen erilaisuuden vuoksi radiomainonnan aikarajoituksia ei ole tarkoituksenmukaista säätää samanlaisiksi kuin televisiotoiminnassa. Ehdotetut aikarajoitukset vastaavat kaupallisten radioiden nykyisissä toimituissa olevia määräyksiä.

31 §. *Teleostsohjelmapaikkojen aikarajoitukset.* Pykälällä pannaan täytäntöön televisiodirektiivin 18 a artikla. Ehdotuksen mukaan teleostoslähetyksille varattujen ohjelmapaikkojen aikarajoitukset erotetaan mainonnan aikarajoituksista. Samalla niiden vuorokautinen enimmäisaika kasvaa puolestatoista tunnista kolmeen tuntiin. Jotta ohjelmapaikat erottuisivat selvästi tavanomaisesta televisiomainonnasta ja teleostoslähetyksistä, niiden vähimmäiskestoksi on määrätty 15 minuuttia ja niihin on liitettävä kuva- tai äänitunnus.

32 §. *Teleostoslähetyksille varatut kanavat.*

33 §. *Myyninedistämistoimintaan varatut kanavat.* Televisiodirektiivin 19 ja 19 a artikla antavat jäsenmaille mahdollisuuden poiketa direktiivin määräyksistä teleostoslähetyksille varattujen kanavien ja televisiotoiminnan harjoittajan omaan myyninedistämistoimintaan varattujen kanavien osalta. Televisiotoiminnan harjoittajan omaan myyninedistämistoimintaan varatulla kana-

valla tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi Microsoft-yhtiön suunnittelemaa kanavaa, jolla esiteltäisiin yhtiön kehittämiä tuotteita ja opastettaisiin niiden käyttöä. Tavanomainen televisiomainonta kyseisillä kanavilla olisi myös sallittu.

5 luku. Ohjaus ja valvonta

34 §. *Yleinen ohjaus, kehittäminen ja valvonta.* Pykälässä mainittuja tehtäviä hoitaa nykyisin liikenneministeriö.

35 §. *Valvontaviranomaiset.* Kaapelilähetystoiminnan harjoittamisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain 22 §:n mukaan Telehallintokeskuksen tehtävänä on valvoa kaapelilähetystoimintaa ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista. Ehdotuksen mukaan Telehallintokeskuksen tehtäväksi tulisi myös muun televisio- ja radiotoiminnan valvonta lukuunottamatta lain 23 ja 25 §:n säännöksiä.

Lain 23 ja 25 §:n noudattamisen valvonnan säätäminen kuluttaja-asiamiehen tehtäväksi on tarkoituksenmukaista, jotta mainonnan sisällön valvonnassa voidaan noudattaa yhtenäistä linjaa. Lisäksi televisio- tai radiomainonta on usein osa suurempaa mainoskampanjaa, jolloin kampanjaa on järkevää käsitellä yhtenä kokonaisuutena.

6 luku. Pakkokeinot, seuraamukset ja muutoksenhaku

36 §. *Pakkokeinot.* Tässä laissa annettujen määräysten noudattamisen varmistamiseksi valvontaviranomaiselle ehdotetaan annettavaksi oikeus huomautusten ja kehoitusten antamiseen sekä uhkasakon asettamiseen. Kuluttaja-asiamiehen valvomien, 35 §:ssä mainittujen säännösten osalta ehdotetaan kuitenkin noudatettavaksi, mitä kuluttajasuojalain 2 luvun 7, 8, 9 ja 10 §:ssä ja markkinatuomioistuimesta annetussa laissa on säädetty.

37 §. *Toimiluvan peruuttaminen ja toiminnan keskeyttäminen.* Televisio- tai radiotoiminnan harjoittajaan kohdistuva merkittävin seuraamus lain määräysten rikkomisesta olisi toimintaa varten myönnetyn toimiluvan peruuttaminen tai toiminnan määrääminen keskeytettäväksi. Pykälän mukaan toimiluvan peruuttaisi tai toiminnan määräisi keskeytettäväksi kaikissa tapauksissa valtioneuvosto. Tätä on pidettävä perusteltuna toimenpiteen merkityksen vuoksi.

Toimiluvan peruuttaminen tai toiminnan määrääminen keskeytettäväksi voisi tulla kysymykseen lähinnä silloin, kun muut tässä luvussa mainitut toimenpiteet ovat osoittautuneet tehottomiksi tai niiden voidaan perustellusti arvioida jäävän tuloksettomiksi.

38 §. *Edelleen lähettämisen keskeyttäminen.* Televisiodirektiivin 2 a artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on taattava vapaus vastaanottaa alueellaan toisista jäsenmaista peräisin olevia televisiolähetystyksiä, eivätkä ne saa rajoittaa lähetysten edelleen lähettämistä tässä direktiivissä yhteensovitettuja aloja koskevin perustein.

Televisiodirektiivin 2 a artiklan 2 kohdan mukaan jäsenmaat voivat kuitenkin tilapäisesti poiketa tästä määräyksestä, jos toisesta jäsenvaltiosta tulevassa televisiolähetyksessä rikotaan ilmiselvästi, törkeästi ja vakavasti 22 artiklan 1 ja 2 kohdan tai 22 a artiklan määräyksiä.

Televisiodirektiivin 22 a artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ohjelmissa ei yllytetä vihaan rodun, sukupuolen, uskonnon tai kansallisuuden perusteella. Kyseinen artikla voidaan katsoa täytäntöönpanuksi rikoslain 11 luvun 8 §:llä, jossa kielletään kiihottaminen kansanryhmää vastaa.

39 §. *Luvaton televisio- ja radiotoiminta.* Pykälässä säädetään rangaistus luvattomasta televisio- tai radiotoiminnan harjoittamisesta. Kysymyksessä olisi toiminta ilman tämän lain mukaista toimilupaa tai ilmoitusta taikka vastoin 37 ja 38 §:n nojalla annettua kieltoa. Kaapeliverkkojen ja satelliittien kautta tapahtuvan toiminnan, joka tämän lain mukaan on ilmoituksenvaraista toimintaa, tehokkaan noudattamisen varmistamiseksi ilman ilmoitusta tapahtuva toiminta on syytä säätää rangaistavaksi toiminnaksi.

40 §. *Muutoksenhaku.* Pykälä sisältäisi säännökset muutoksenhausta ja päätösten täytäntöönpanokelpoisuudesta. Hallintokäytönlain 1 momentin nojalla valtioneuvoston ja ministeriön päätöksestä saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Lain 2 momentin nojalla valtioneuvoston alaisen viranomaisen päätöksestä saa valittaa läänioikeuteen.

7 luku. Erinäiset säännökset

41 §. *Tiedonsaantioikeus.* Pykälä sisältää säännökset liikenneministeriön ja Telehallintokeskuksen oikeudesta saada televisio- ja radiotoiminnan harjoittajilta tietoja tässä laisaa säädettyjen ohjaus- ja valvontatehtäviensä

suorittamiseksi. Nykyisin vastaavanlainen velvoite sisältyy televisio- ja radiotoimintaa varten myönnettyjen toimilupien toimilupaehtoihin.

Lain 13 §:n 1 momentin tehokkaan noudattamisen varmistamiseksi toimiluvanhaltijalle ja toimiluvanhaltijan merkittävälle omistajille ehdotetaan säädettäväksi erikseen omistusosuuksien muutosta koskeva ilmoitusvelvollisuus.

42 §. *Velvollisuus eräiden televisio- ja radiolähetysten jakeluun.* Pykälä vastaa kaapelilähetystoiminnasta annetun lain 16 §:n niin sanottua must carry-määräystä siten muutettuna, että jakeluvetoitteen alaisia ohjelmistoja olisivat Yleisradio Oy:n ohjelmien alueellisten ja valtakunnallisten ohjelmien lisäksi ainoastaan koko maassa vastaanotettavaksi tarkoitetut, valtioneuvoston myöntämän toimiluvan nojalla lähetettävät lähetykset. Nykyisen määräyksen mukaan myös Suomen alueelle suunnatut, satelliittien kautta välitetyt yleisradiolähetykset voidaan katsoa jakeluvetoitteen alaisiksi lähetyksiksi.

Toimiluvanvaraisten alueellisten ja paikallisten televisio- ja radiolähetysten jakelussa jatkettaisiin nykyistä käytäntöä, jonka mukaan jakelun järjestäminen on televisio- tai radiotoiminnan harjoittajan ja verkon haltijan keskinäiseen sopimukseen perustuva asia. Verkon luovutuksesta sovittaessa noudatettaisiin telemarkkinalain säännöksiä ja voimassa olevia hinnastoja.

Säännöksen tarkoituksena on turvata lupamaksuvaroin kustannettujen Yleisradio Oy:n ohjelmistojen ja huomattavaa toimilupamaksua maksavien valtakunnallisten televisio- ja radiotoiminnan harjoittajien ohjelmistojen saatavuus siinäkin tapauksessa, että kotitaloudet vastaanottavat nämä ohjelmat televerkkojen välityksellä. Näissä tapauksissa kotitalouksilla ei yleensä ole edes käytettävissään yksittäisvastaanottoon soveltuvia laitteita. Pykälässä tarkoitettu velvoite koskee myös kiinteistöjen sisäisiä antenniverkkoja. Velvoite ei sen sijaan koske televisio-toiminnan harjoittajien ohjelmansiirtoyhteyksiä.

43 §. *Tarkemmat säännökset.* Lakiehdotukseen sisältyy asetuksenantovaltuutus. Asetuksella on tarkoitus säätää yksityiskohtaisemmin muun muassa siitä, minkälaisia ohjelmia pidetään eurooppalaista alkuperää olevina ohjelmina.

44 §. *Voimaantulo.* Laki on tarkoitus saat-

taa voimaan viimeistään 1 päivänä tammi-kuuta 1999, johon mennessä EU:n jäsenvaltioiden on saatettava voimaan televisiodirektiivissä ja sen muutospäätöksissä edellytetty kansallinen lainsäädäntönsä.

45 §. *Voimassa olevia toimilupia koskeva siirtymäsäännös.* Tämän lain mukaan kaapelilähetystoiminta ei enää olisi toimiluvanvaraista toimintaa. Suurin osa nykyisistä kaapelitelevisiotoimiluvan haltijoista harjoittaa toimintaa, joka tämän lain mukaan ei olisi edes ilmoituksenvaraista toimintaa.

Pykälän 2 momentin tarkoituksena on varmistaa, että televisio- ja radiotoiminnan harjoittajat, joille valtioneuvosto on myöntänyt toimiluvan lähetystoiminnan harjoittamiseen vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä voivat jatkaa toimintaansa ilman keskeytystä. Jos toimilupaehdot olisivat ristiriidassa tämän lain säännösten kanssa, noudatettaisiin tätä lakia.

1.2. Laki valtion televisio- ja radio-rahastosta

1 luku. Yleisiä säännöksiä

1 §. *Lain tarkoitus.* Yleisradio Oy:stä on annettu erillinen laki, jossa ovat säännökset yhtiön tehtävistä ja sen hallinnosta. Nyt ehdotettavan lain pää tarkoitus on Yleisradio Oy:n rahoituksen järjestäminen. Tavoitteena on kerätä yhteen nykyisissä säädöksissä hajallaan olevat säännökset selkeäksi kokonaisuudeksi. Eräiltä osin joudutaan laatimaan kokonaan uusia säännöksiä ja eräiden osalta joudutaan nostamaan säädöstasoa, jotta kaikista kansalaisia koskevista oikeuksista ja velvollisuuksista voitaisiin säätää asianmukaisella tasolla.

Yleisradio Oy:n rahoitus ehdotetaan edelleen järjestettäväksi valtion talousarvion ulkopuolisen rahaston avulla. Tästä syystä toisen lain tarkoituksena on säätää myös kyseisen rahaston hoitojärjestelyistä, joihin sisältyvät muun muassa säännökset maksujen perimisestä aiheutuvien kustannusten kattamisesta.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan nykyisen valtion radorahaston varoja voidaan käyttää yleisradiotoiminnan edistämiseen. Sen on tulkittu pitäneen sisällään pääasiassa Yleisradio Oy:n toiminnan rahoituksen. Rahaston varoja on vähäisessä määrin käytetty myös muuhun. Esimerkkeinä muusta rahaston varojen käytöstä voidaan mainita

televisiolupamaksujen perinnästä aiheutuvien kulujen kattaminen ja liikenneministeriön johdolla tehty yleisradiotoimintaa koskeva selvitys- ja tutkimustyö. Tarkoituksena on edelleen mahdollistaa tällainen toiminta.

2 §. *Määritelmiä.* Koska lakiehdotus rakentuisi television ja television käyttämisen käsitteiden varaan siten, että television käyttäminen loisi käyttäjälle erityisen velvoitteen maksaa televisiolähetysten vastaanottamisesta, kyseiset käsitteet esitetään määriteltäviksi tämän lain tarpeiden edellyttämällä tavalla.

Televisioksi katsottaisiin laite tai laiteyhdistelmä, jolla voidaan vastaanottaa ja seurata televisiolähettyksiä. Tällainen laite olisi nykyisen käytännön mukaisesti paitsi tavallinen televisiovastaanotin myös esimerkiksi mikrotietokone, jossa on erityinen televisiokortti. Määritelmä ei myöskään sulkisi pois tulevaisuudessa tapahtuvaa kehitystä. Tämä voitaisiin ottaa lain tulkinnassa joustavasti huomioon.

Television käyttäjää ei sinänsä esitetä määriteltäväksi lain tasolla. Television käyttäjällä tarkoitetaan television omistajaa tai sen haltijaa (esimerkiksi vuokratelevisio), joka on vastuussa televisiomaksun maksamisesta. Näin ollen jokaista television katsojaa ei voitaisi automaattisesti pitää tämän lain tarkoittamana television käyttäjänä.

Television käyttäminen olisi tarpeen määritellä, jotta maksun perimiskäytäntö muodostuisi mahdollisimman yhdenmukaiseksi.

Määritelmät vastaisivat nykyisin käytössä olevaa televisiolupamaksujen perintään sovellettua käytäntöä.

2 luku. Valtion televisio- ja radorahasto

3 §. *Valtion televisio- ja radorahasto ja siihen kerättävät maksut.* Nykyiset säännökset valtion radorahastosta perustuvat lakiin radiolaitteista. Yleisperusteluiden alajaksossa 3.2. on yksityiskohtaisesti käsitelty valtion talousarvion ulkopuolisen rahaston asemaa valtiosääntöoikeudelliselta kannalta. Valtion radorahasto on niin sanottu vanha rahasto, jonka sääntely voidaan toteuttaa tavallisella lailla edellyttäen, että rahaston tehtäviä tai suuruutta ei merkittävästi laajenneta. Esitettyihin perusteluihin nojautuen esitetään, että rahasto siirrettäisiin niin sanottuna vanhana rahastona uuteen lakiin. Sen nimi ehdotetaan muutettavaksi valtion televisio- ja radorahastoksi, koska nykyisin televisiotoiminta muodostaa asiallisesti ja taloudellisesti mer-

kittävimmän osan yleisradiotoiminnasta.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan valtion radorahastoon kerätään televisiolumaksut. Rahastoon ehdotetaan edelleen kerättäväksi vastaavia maksuja television käyttäjiltä. Maksun nimi esitetään muutettavaksi televisiomaksuksi. Tarkemmat säännökset kyseisestä maksusta olisivat lain 3 luvussa. Lupamaksun maksajia on nykyisin noin 1 900 000. Maksun suuruus on kahdeltatoista kuukaudelta 882 markkaa. Tuloja televisiolumaksuista kertyy näin ollen nykyisin vuositasolla noin 1 688 miljoonaa markkaa. Rahaston voidaan katsoa olevan niin sanottu avoin rahasto, sillä siihen vuosittain kertyvän summan suuruus voi vaihdella suurestikin riippuen toisaalta maksajien lukumäärästä ja toisaalta kulloinkin voimassa olevasta maksun suuruudesta.

Rahastoon ehdotetaan kerättäväksi myös viivästysmaksut, jonka perusteista ehdotetaan säädettäväksi tämän lain 13 §:ssä. Maksu liittyy oleellisesti televisiomaksun perimistöimintaan ja sen luonnollinen sijoituspaikka on televisio- ja radorahasto. Ehdotettu sääntely vastaisi nykykäytäntöä. Viivästysmaksuja kertyy nykyisin noin 8 miljoonaa markkaa vuositasolla.

Lakiehdotuksen 14 §:n takautuva televisiomaksu ja 35 §:n mukainen tarkastusmaksu esitetään myös kerättäväksi rahastoon. Maksut liittyisivät olennaisesti televisiomaksun laiminlyömisseuraamuksena järjestelmään.

Valtion radorahaston kaltaisen vanhan rahaston suuruutta ei tavallisella lailla voida merkittävästi laajentaa. Vähäiset muutokset ovat kuitenkin perustuslakivaliokunnan omaksuman kannan mukaisesti mahdollisia. Vanha radiolaitelaki on alunperin jättänyt rahaston suuruuden avoimeksi. Lisäksi voidaan todeta, että Yleisradio Oy:tä koskevaan lakiehdotukseen antamassaan lausunnossa perustuslakivaliokunta katsoi, että radorahastoon voidaan televisiolumaksujen lisäksi - ainakin jossain määrin - ohjata myös muita yleisradiotoimintaan liittyviä maksuja, jos tällaisista maksuista on asianmukaisesti säädetty (PeVL 23/1993 vp). Tarkoitus on tässä yhteydessä säätää lailla toimitusmaksusta, joka jatkaisi asiallisesti nyt käytössä olevaa niin sanotun julkisen palvelun maksun perinnettä. Lakiehdotuksessa esitetään toimitusmaksun suuruus progressiiviseksi. Rahastoon tätä kautta tulevan summan suuruus jäisi myös periaatteessa avoimeksi, kos-

ka se riippuisi toiminnanharjoittajien määrästä ja heidän liikevaihtonsa kehityksestä. Nykyisin voimassa olevan Yleisradio Oy:stä annetun lain 11 §:n mukaan valtioneuvosto voi päättää myös muiden yleisradiotoimintaan liittyvien tulojen keräämisestä radorahastoon. Tästä sanamuodosta esitetään luovuttavaksi, koska tässä tapauksessa tällaisesta maksusta - toimitusmaksusta - säädetään asianmukaisesti tällä lailla. Edellä esitettyyn viitaten valtion televisio- ja radorahastoon ehdotetaan tässä laissa kerättäväksi myös sellaiset televisio- ja radiotoiminnan harjoittajille maksettavaksi määrätty toimitusmaksut, joiden perusteista tarkemmin säädettäisiin tämän lain 5 luvussa.

Valtion radorahaston hoidosta vastaa voimassa olevan lain mukaisesti Telehallintokeskus. Nykykäytäntöä esitetään jatkettavaksi.

4 §. *Tilintarkastajat ja tilinpäätös.* Rahaston merkityksen huomioonottaen esitetään, että valtioneuvosto määräisi rahaston tilintarkastajat. Tarkoitus on, että toinen tilintarkastajista olisi Valtiontalouden tarkastusviraston edustaja. Rahaston kirjanpidon ja tilintarkastuksen suhteen noudatettaisiin valtion talousarviosta annettuja säännöksiä. Tämän lisäksi rahaston tulisi tehdä tilinpäätöslaskelmiin kuuluva käyttösuunnitelman toteumalaskelma. Tilinpäätöksen vahvistaisi valtioneuvosto.

5 §. *Valtion televisio- ja radorahaston varojen käyttö.* Voimassa olevien valtion radorahastosta annettujen säännösten mukaan radorahaston varoja käytetään yleisradiotoiminnan edistämiseen ja niistä suoritetaan maksujen perimisestä aiheutuvat kustannukset. Tätä on vielä täsmennetty Yleisradio Oy:stä annetun lain 9 §:ssä mainitsemalla varojen käytön kohteeksi myös muun muassa yhtiön hallintoneuvoston jäsenten palkat ja julkisen palvelun yleinen kehittäminen. Käytännössä rahaston varoilla on rahoitettu Yleisradio Oy:n toimintaa. Vuonna 1997 tähän tarkoitukseen osoitettiin noin 1 700 miljoonaa markkaa. Muina pääasiallisina varojen käytön kohteina voidaan mainita pieni määräraha (500 000 markkaa vuonna 1997), joka on suunnattu yleisradiotoiminnan edistämiseen liikenneministeriön välityksellä. Tämä osuu varoista on käytetty pääasiassa alaan liittyvien tutkimusten ja selvitysten laatimiseen. Lisäksi varoilla on katettu televisiolumaksuperinnästä ja tarkastuksesta aiheutuneet kustannukset, jotka olivat

noin 40 miljoonaa markkaa vuonna 1997.

Ottaen huomioon, että valtion radiorahasto on niin sanottu vanha rahasto, jonka uudelleen sääntely voidaan toteuttaa tavallisella lailla edellyttäen, että rahaston tehtäviä ei merkittävästi laajenneta, esitetään, että rahaston varojen käyttö säilyisi ennallaan. Selkeyden vuoksi ehdotetaan kuitenkin, että laissa suoraan todettaisiin rahaston varojen käyttö Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen.

Televisiodirektiivissä määritellään televisioyhtiöistä riippumattomien tuottajien ohjelmisto-osuudeksi vähintään 10 prosenttia. Suomalaiset televisioyhtiöt täyttävät tämän vähimmäisvaatimuksen. Riippumattoman ohjelmatuotannon määrän lisäämisellä voidaan tukea kotimaisen laatutuotannon ja koko alan myönteistä kehitystä. Rahaston varat käytetään siis pääosin Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen. Tarkoituksena on, että pyritäisiin myös vahvistamaan kotimaista elokuvien ja televisio-ohjelmien tuotantorakennetta siten, että Yleisradio Oy voisi enenevässä määrin ohjelmistossaan hyödyntää riippumattomien tuottajien tuotantoa. Tuottajia edustavat järjestöt ja Yleisradio Oy ovatkin neuvotelleet tällaisesta tuotantorakenteiden kehittämisestä. Valtioneuvosto katsoo, että osapuolet voisivat neuvotella edelleen ja sopia siitä, miten riippumattomien tuottajien osuutta kanavilla lisättäisiin tuottajien tuotantokyvyn kasvaessa. Valtioneuvosto tulee erityisesti seuraamaan asiaa.

Tärkeintä on päättää käyttösuunnitelmasta aina ennen uuden kalenterivuoden alkua siten, että säädös käsittää koko kalenterivuoden varojen jaon. Koska kuitenkin myös kesken kalenterivuoden saattaa olla pakottava tarve muuttaa päätöstä, esitetään, että näin voitaisiin erityisestä syystä tehdä.

Valtioneuvosto hyväksyy nykyisin vuosittain käyttösuunnitelman rahaston varojen käytöstä. Järjestely on tarkkaan säädelty. Yksityiskohtaisesta sääntelystä esitetään tältä osin luovuttavaksi, mutta esitetään kuitenkin, että valtioneuvosto edelleen päättäisi asian. Tällöin valtioneuvostolla olisi muun muassa mahdollisuus seurata sekä varojen kertymistä rahastoon sekä perinnästä aiheutuvia kustannuksia ja tarvittaessa puuttua asiaan.

Rahaston varojen suorittamisessa Yleisradio Oy:lle esitetään jatkettavaksi nykyistä käytäntöä. Se tapahtuisi valtiovarainministeriön hyväksyminä erinä ja ajankohtina käyttösuunnitelman ja yhtiön rahoitustarpeen mukaisesti.

3 luku. Televisiomaksun määrääminen ja maksuvelvollisuus

6 §. *Televisiomaksun suuruuden määrääminen.* Nykyisin television käyttäjä maksaa televisioliipumaksun, jonka suuruuden valtioneuvosto määrää. Samalla perusteella eli television käyttämiseen perustuen esitetään edelleen maksettavaksi vastaava maksu, jonka nimi esitetään muutettavaksi televisiomaksuksi.

Valtioneuvosto määräisi edelleen maksun suuruuden. Käytäntö on toiminut hyvin tähän saakka taaten tarpeellisen joustavuuden. Hallitusmuodon 62 §:n mukaisesti muun muassa yleisten maksujen perusteista säädetään lailla. Tämän johdosta esitetään pykälään otettavaksi säännökset niistä perusteista, joihin tässä tapauksessa valtioneuvoston on perustettava päätöksensä televisiomaksun suuruudesta. Koska lain tarkoituksena on turvata Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus, tulee televisiomaksun suuruus suhteuttaa niihin velvoitteisiin, joita muussa lainsäädännössä Yleisradio Oy:lle on asetettu. Yhtiö toimii kilpailutilanteessa kaupallisten yritysten kanssa, mikä myös tulee ottaa huomioon. Lisäksi Yleisradio Oy:n taloudelliset mahdollisuudet tulee huomioida osana yhteiskunnan yleistä taloudellista kehitystä.

7 §. *Velvollisuus televisiomaksun maksamiseen.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi perussäännös siitä, milloin maksuvelvollisuus syntyy. Jokaista käytössä olevaa televisiota kohden olisi suoritettava televisiomaksu.

Tämän perussäännöksen lisäksi pykälään esitetään asiaan liittyviä täsmennyksiä säännöksiä, jotka selkeyttäisivät yleisimmin esiintyvät tilanteet. Monilla perheillä on käytössään useita vastaanottimia vakituksessa asuinpaikassaan. Tällöin riittäisi yksi maksu. Mikäli perheellä on toinen vastaanotin kodissaan ja toinen esimerkiksi vapaa-ajan asunnollaan, riittäisi yksi televisiomaksu edellyttäen, että toisessa asunnossa ei kukaan perheenjäsen asuisi vakituksella. Sen sijaan esimerkiksi työn tai opiskelun vuoksi käytetävässä toisessa asunnossa olevasta televisiosta tulisi maksaa erikseen televisiomaksu. Pykälässä ehdotettu perheen määritelmä noudattaisi nykyisin vallitsevaa käsitystä "yhdestä taloudesta" tai "yhteisestä jääkaapista". Sitä sovelletaan nykyisinkin ja se on osoittautunut hyvin toimivaksi tässä nimenomaisessa yhteydessä. Määritelmä mahdollistaisi esimerkiksi kolmen sukupolven yh-

teistalouden, jossa käytetään samaa tai samoja televisioita. Tällaiset eivät ole harvinaisia etenkin maaseudulla.

Lakiin esitetään myös otettavaksi täsmälliset säännökset elinkeinonharjoittajan taikka yhteisön tai säätiön toimipaikoissa olevista televisioista ja niistä maksettavista maksuista. Kunnan hallintokuntien eri yksiköillä tarkoitettaisiin esimerkiksi kouluja, päiväkoteja ja pelastuslaitoksia, joiden kunkin tulisi maksaa eri televisiomaksu. Majoitusliikkeen tulisi maksaa majoitushuoneissa käytettäviä televisioita varten yhtä maksua jokaista neljän television erää tai erän osaa kohti. Erän laskeminen aloitettaisiin aina alusta kussakin toimipaikassa. Lisäksi majoitusliikkeen tulisi maksaa yhtä maksua majoitusliikkeen muissa tiloissa käytettäviä televisioita varten. Ehdotus vastaa nykyistä käytäntöä.

Tarkoitus on, että poikkeuksia maksuvelvollisuudesta ei olisi. Nykykäytäntöä esitetään tältä osin muutettavaksi. Nyt maksusta ovat vapautettuja seuraavat: televisiot, jotka ovat Yleisradio Oy:n toimipaikassa; sosiaali- tai terveystieteiden valvonnan alaisen tai siihen verrattavan hoito- tai huoltolaitoksen asukkaana hallussa sanotussa laitoksessa tai laitoksen hallinnassa olevassa avohoittoon tarkoitettussa asunnossa; vankeinhoitolaitoksen alaisessa laitoksessa olevan vangin hallussa tai ulkomaanliikenteessä olevassa kauppa-aluksessa, jonka osalta Telehallintokeskus on hakemuksesta niin päättänyt. Näistä vapautusperusteista esitetään luovuttavaksi, koska tavoitteena on luoda mahdollisimman selkeä ja tasapuolinen järjestelmä. Mikäli poikkeuksia sallittaisiin, rajanvedon tekeminen eri ryhmien välillä olisi vaikeaa. Lienee tosiasia, että yhteiskunnassa on monia muitakin kuin yllä lueteltuja tahoja, joiden poikkeustarvetta voitaisiin perustella yhtä hyvin kuin nykyistä käytäntöäkin. Koska järjestelmän pääasiallisena tarkoituksena on kuitenkin turvata Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus, ei ole järkevää luoda laajaa poikkeuslistaa niistä, joiden ei tarvitsisi maksaa televisiomaksua. Myös järjestelmän valvominen vaikeutuisi. Nykyisin vallalla olevan sananvapauskäsityksen mukaan kaikilla on oikeus saada tietoa. Mikäli jollakin henkilöllä ei näin ollen ole mahdollisuutta taloudellisista syistä suorittaa televisiomaksua, tämän maksamiseen on mahdollista saada harkinnanvaraisesti toimeentulotukea nykyisen käytännön mukaisesti.

Velvollisuus maksaa tämän lain mukaista

televisionmaksua ei koskisi Ahvenanmaan maakuntaa (Ahvenanmaan itsehallintolaki (1144/1991) 18 §:n 20 kohta).

8 §. *Maksuvelvollisuuden alkaminen ja päättyminen.* Koska määrätyn maksun suorittaminen on television käyttäjiä koskeva velvollisuus, esitetään täsmällisesti määriteltäväksi, milloin maksuvelvollisuus alkaisi ja päättyisi. Television käyttäjä tulisi maksuvelvolliseksi ottaessaan mainitun laitteen käyttöönsä ja velvollisuus päättyisi, kun Telehallintokeskus olisi saanut tiedon, että television käyttäminen on loppunut. Maksuvelvollisuus voisi alkaa ja päättyä milloin tahansa, myös keskellä kuukautta. Se voisi myös olla kuinka pitkä tahansa. Laskutukseen ja valvontaan liittyvistä käytännön syistä kuitenkin esitetään, että lyhin maksuvelvollisuusajaksi olisi joka tapauksessa yksi kuukausi.

9 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Sellaisen television käyttäjän, joka edellä olevien säännösten mukaan olisi maksuvelvollinen, tulisi tehdä ilmoitus Telehallintokeskukselle siitä, että televisio on otettu käyttöön. Tässä yhteydessä tulisi viranomaiselle ilmoittaa tiettyjä tietoja, jotka talletettaisiin television käyttäjärekisteriin. Television käyttöönottoa koskeva ilmoitusvelvollisuus voitaisiin täyttää sekä suullisesti että kirjallisesti. Uusi käytäntö korvaisi nykyisen televisioliuvan hakemismenettelyn.

Television käytön lopettamisesta tulisi myös tehdä Telehallintokeskukselle ilmoitus. Tätä ei kuitenkaan ole tarpeen säätää lakisääntöiseksi velvollisuudeksi. Ilmoitus olisi kuitenkin television käyttäjän edun mukainen, koska siihen päättyy televisiomaksun maksuvelvollisuus. Tämän lopettamisilmoituksen saatuaan Telehallintokeskus lopettaisi laskutuksen ja poistaisi aikanaan tiedot käyttäjärekisteristä.

Jos television käyttäjä nykyjärjestelmän mukaisesti laiminlyö televisioliupamaksunsa maksamisen, hänen televisioliupansa peruutetaan. Sen jälkeen hän on niin sanottu luvaton katsoja. Tarkoitus on jatkaa nykyisenkaltaista käytäntöä. Pykälän 3 momentissa esitetään tämän johdosta, että television käyttäjän katsottaisiin peruuttaneen tekemänsä 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen, jos televisiomaksu olisi jätetty suorittamatta vähintään kuuden kuukauden ajalta. Tässä tapauksessa Telehallintokeskuksen tulisi ensin antaa yksi tai useampi maksukehoitus. Jos maksujen laiminlyönti jatkuisi vähintään kuusi

kuukautta, tulisi Telehallintokeskuksen tehdä ilmoituksen peruuttamista koskeva päätös. Se tulisi toimittaa kirjallisena todisteellisesti maksuvelvolliselle. On mahdollista, että joku television käyttäjä tekisi välittömästi tämän jälkeen uuden ilmoituksen välttääkseen joutumasta ilmoituksen laiminlyöneeksi television katsojaksi. Oletetaan kuitenkin, että tällaisia tapauksia ei juurikaan väärinkäytösmielessä esiintyisi.

10 §. *Tarkastajat.* Telehallintokeskuksen tehtäviin kuuluu televisio- ja toimilupamaksujen perimisen lisäksi televisiomaksujen perintään liittyvä valvonta. Tätä varten nykyjärjestelmässä toimivat televisiолupatarkastajat. Lakitasolle esitetään uutta erityistä pykälää, jossa todettaisiin, että tarkastajan tulee tarkastustehtävissään aina esittää asianmukainen selvitys Telehallintokeskuksen hänelle antamasta määräyksestä. Samalla esitetään, että tarkastajalla olisi tietty tiedonsaantioikeus tehtäviensä hoitoon liittyvistä seikoista. Tiedot voisi esittää suullisesti eikä esitykseen liittyisi mahdollisuutta tulla kodin oven sisäpuolelle tarkastuskäynnille vastoin asukkaan tahtoa.

11 §. *Televisiomaksun periminen.* Normaalitytapauksessa Telehallintokeskus lähettäisi television käyttäjälle laskun välittömästi sen jälkeen, kun se olisi saanut edellisen pykälän mukaisen ilmoituksen. Ottaen huomioon, että kysymyksessä on massatoiminta (noin 1 900 000 televisiomaksun maksajaa), ei olisi tarkoituksenmukaista, että jokaisesta tapauksesta tehtäisiin erillinen kirjallinen päätös, vaan laskua olisi pidettävä viranomaisratkaisuna, johon sovellettaisiin hallintomenettelylakia (598/1982). Näin ollen jos laskutus esimerkiksi perustuu väärään lain soveltamiseen tai siinä olisi ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe, Telehallintokeskus voisi hallintomenettelylain 26 — 28 §:n nojalla poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen tai korjata virheen.

12 §. *Päätös maksuvelvollisuudesta.* Niissä tapauksissa sen sijaan, joissa asianomainen television käyttäjä ei itse olisi ilmoittanut, vaan Telehallintokeskus muutoin saisi selville television käytön, Telehallintokeskuksen olisi tehtävä päätös asianomaista koskevasta maksuvelvollisuudesta ja sen alkamisen ajankohdasta. Päätös tulisi toimittaa kirjallisena todisteellisesti maksuvelvolliselle.

Erillinen päätös maksuvelvollisuudesta tulisi tehdä myös television käyttäjän pyynnöstä.

nöstä.

13 §. *Viivästysmaksu.* Nykyisen käytännön mukaan valtioneuvosto määrää radiolaitteista annetun lain nojalla viivästysmaksun, ellei television käyttämisestä määrättyä maksua määrääjassa suoriteta. Näitä maksuja kertyy nykyisin vuositasolla noin 8 miljoonaa markkaa. Tätä käytäntöä esitetään lakiehdotuksessa jatkettavaksi.

14 §. *Takautuva televisiomaksu.* Siltä, jonka todetaan käyttäneen televisiota ilman säädettyä televisiолupaa, peritään voimassa olevan lainsäädännön mukaan takautuvasti televisiолupamaksu luvattomalta käyttäjältä. Lisäksi tällaisissa tapauksissa nykyisin peritään kaksinkertainen viivästysmaksu. Takautuvia televisiолupamaksuja maksetaan nykyisin noin 3 miljoonaa markkaa vuosittain. Kaksinkertaisesta viivästysmaksusta esitetään luovuttavaksi. Sen sijaan luovuttaessa sakko-rangaistuksesta on eri keinoin tarpeellista tehostaa televisiomaksun maksuvelvollisuuden toteutumista. Tästä syystä esitetään, että siltä, joka ei tee lain edellyttämää ilmoitusta television käyttöönotosta, peritään televisiomaksu kaksinkertaisena takautuvasti siltä ajalta, jolloin televisiota on käytetty. Telehallintokeskus tekisi takautuvasta televisiomaksusta päätöksen tarkastajan kirjallisen ilmoituksen perusteella. Se toimitettaisiin television käyttäjälle todisteellisesti tiedoksi. Takautuvaa maksua on pidettävä korvauksena maksamatta jääneestä maksusta ja se esitetään perittäväksi kaksinkertaisena yleisestäävyyden takia ja jottei asianomainen hyötyisi taloudellisesti ilmoituksen laiminlyönnistä. Kohtuullisuussyistä sen enimmäisajaksi kuitenkin esitetään enintään yhtä vuotta. Se esitetään lisäksi perittäväksi vähintään 300 markan suuruisena, koska tarkastustoiminnasta ja päätösten toimittamisesta todisteellisesti asianomaiselle tiedoksi aiheutuu kuluja.

15 §. *Maksujen ulosotto.* Lakiehdotuksessa esitetään myös edelleen jatkettavaksi käytäntöä, jonka mukaan televisiomaksu, takautuva televisiomaksu, viivästysmaksu (ja nyt uutena tarkastusmaksu) voitaisiin periä ulosottoitse. Tämän mahdollisuuden säilyttäminen on sekä periaatteellisesti että taloudellisesti tärkeää. Nykyisin Telehallintokeskus lähettää perintään joko ulosottoteitse tai perintätoumiston välityksellä vuosittain noin 60 miljoonan markan suuruiset saatavat.

16 §. *Perinnän keskeytys.* Koska on olemassa tapauksia, joiden kohdalla mikään

perimisyrittä ei tuota tulosta, esitetään, että määrättyjen edellytysten täytyttyä Telehallintokeskuksella olisi oikeus keskeyttää perintätoimet. Tämä edellyttäisi, että tehokkaita perintätoimia olisi suoritettu ja olisi ilmeistä, että jatkuvat tuloksettomat perimisyrittäykset aiheuttaisivat vain turhia kuluja. Saatavaan sovellettaisiin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain (367/1961) 11 §:n mukaista vanhenemissääntöä eli saaminen olisi maksuvelvolliselta perittävä viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta lukien, jona saaminen on määrätty tai maksuunpantu.

17 §. *Television maksun palauttaminen.* Television maksun palauttaminen tulisi kysymykseen sellaisissa tapauksissa, jossa television maksu maksettaisiin esimerkiksi kahdentoista kuukauden laskutusvälein ja television käyttö lopetettaisiin esimerkiksi kuoleman, maasta muuton tai muun syyn takia siten, että osa maksetusta maksusta jäisi käyttämättä, Telehallintokeskus olisi velvollinen palauttamaan käyttämättä jääneen television maksun osan. Koska toimenpide aiheuttaa kuluja, summasta voitaisiin vähentää palautusmaksu, jonka suuruudeksi ehdotetaan kolmekymmentä markkaa. Lisäksi pykälässä esitetään, että aivan pieniä rahasummia ei palautettaisi. Järjestely vastaisi nykykäytäntöä.

4 luku. Television käyttäjärekisterin pitäminen

18 §. *Television käyttäjärekisteri.* Hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Momentissa on lisäksi säännös, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (95/46/EY), jäljempänä tietosuojadirektiivi, annettiin 24 päivänä lokakuuta 1995. Jäsenvaltioiden on toteutettava direktiivin edellyttämät toimet kolmen vuoden kuluessa eli 24 päivään lokakuuta 1998 mennessä. Suomessa on voimassa henkilörekisterilaki (471/1987) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Lisäksi henkilötietojen rekisteröintiä koskevia säännöksiä on runsaasti muussa lainsäädännössä.

Rekisterinpidon asianmukaisuusvaatimus edellyttää, että rekisterin käyttö on asiallisesti perusteltu rekisterinpitäjän toiminnan ja

hallinnon kannalta. Vaatimus kohdistuu sekä rekisterinpidon tarpeellisuuteen että rekisterin käyttötarkoitukseen. Tässä tapauksessa perusteluna on television käyttäjien suuri lukumäärä. Järjestelmän hallinnan mahdollistamiseksi ja television käyttäjien oikeusturvan takaamiseksi on välttämätöntä pitää erityistä rekisteriä television käyttäjistä. Tähän merkitään television käyttäjä sen jälkeen, kun hän on tehnyt lain 9 §:n mukaisen ilmoituksen ja antanut rekisteriin merkittäväksi televisiomaksun perintää ja lain valvontaa varten tarpeelliset tiedot.

Henkilörekisterin tietosisältöä säännellään yleisesti yhteysvaatimuksen, tarpeellisuusvaatimuksen sekä arkaluontoisten tietojen rekisteröintikiellon ja siitä tehtävien poikkeusten avulla. Rekisteriin saa ilman rekisteröidyn suostumusta kerätä ja tallettaa tietoja sellaisista henkilöistä, joilla on asiakas- tai palvelusuhde, jäsenyys tai muu niihin verrattava suhde rekisterinpitäjään. Tässä tapauksessa voidaan katsoa näin olevan. Rekisterin tietosisältöä säännellään tarpeellisuusvaatimuksen avulla. Siihen saa tallettaa vain sellaisia tietoja, jotka ovat rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellisia. Tällaisia tietoja tässä tapauksessa ovat ensinnäkin luonnollisen henkilön nimi, osoite, kotikunta ja äidinkieli. Lisäksi tarvitaan tieto henkilötunnuksesta. Yleisesti henkilötunnuksen käyttö on sallittu, jos henkilö itse antaa siihen suostumuksensa. Muussa tapauksessa siitä on säädettävä lailla. Pykälään esitetään otettavaksi tästä säännös, sillä henkilötunnuksen käyttö on television käyttäjärekisterissä tarpeen, koska rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on välttämätöntä sekä laissa säädetyn tehtävän että rekisteröidyn oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi. Muuten on vaikea varmistaa, että perintä- ja valvontatoimet kohdistuvat oikeaan henkilöön. Koska käytössä olevien televisioiden lukumäärällä on maksun määrään nähdessä merkitystä, tallennetaan myös tämä tieto rekisteriin. Vastaavat tiedot talletetaan rekisteriin myös oikeushenkilöistä. Koska Telehallintokeskuksella saattaa olla myös muitakin tehtävän hoidon kannalta tarpeellisia, mutta vähäisempiä tietotarpeita, laissa esitetään myös annettavaksi valtuutus tallettaa rekisteriin myös muita perintä- ja valvontatoimen hoidon kannalta tarpeellisia tietoja. Näiden laissa yksilöimättömien tietojen tulee olla nimenomaan sidottu perintä- ja valvontatoimen hoitoon.

Käyttäjärekisteriin talletetaan vastaavat tiedot myös niistä, joiden on todettu rikko-
neen lain 9 §:n mukaisen ilmoitusvelvolli-
suutensa, vaikka televisiota käytetään.

Käyttäjärekisteriin talletetaan myös tiedot
television käyttämisestä perittävien maksujen
perintä- ja maksutapahtumista.

19 §. *Oikeus tietojen saantiin ja tallettamiseen.* Lain tarkoituksen toteuttamista eli tele-
visiomaksujen perintää ja lain noudattamisen
valvontaa varten Telehallintokeskukselle oli-
si tarpeellista saada väestötietojärjestelmästä
eräitä tietoja, jotka koskevat luonnollisten
henkilöiden nimeä, osoitetta, henkilötunnusta
ja sen muuttumista sekä kuolemaa. Näitä tie-
toja on nykyisin käytetty ja ne on saatu
väestörekisterikeskuksen luvalla. Telehallin-
tokeskus on saanut myös Suomen Posti
Oy:n osoitetietojärjestelmästä osoitetta kos-
kevia tietoja sopimuksen perusteella. Tämä
järjestely on edelleen tarpeellinen. Tele-
visiomaksujen perintää ja lain noudattamisen
valvontaa varten olisi tarpeellista kehittää
myös uusia keinoja. Tällainen voisi olla
mahdollisuus järjestää erityisiä puhelinkam-
panjoita. Näitä suunnitellaan kohdistettavan
sellaisiin jo kirjekampanjoinnin kohteena
olleisiin henkilöihin, jotka eivät olisi edel-
leenkään maksaneet televisiomaksuja.
Tämän vuoksi pykälään esitetään lisättäväksi
uusi 3 kohta. Tämän osalta viitataan lisäksi
20 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perus-
teluissa selostettuun korkeimman hallinto-
oikeuden ratkaisuun. Nämä oikeudet esite-
tään kirjattavaksi lakiin selkeyden vuoksi ja
osittain jo vakiintuneen käytännön kirjaami-
seksi.

20 §. *Rekistereiden yhdistäminen.* Jotta
lain noudattamista voitaisiin tehokkaasti ja
taloudellisesti valvoa ja samalla välttää tele-
visiomaksunsa maksaneiden henkilöiden tur-
haa häiritsemistä kohdistamalla heihin tar-
kastustoimenpiteitä, esitetään, että Telehal-
lintokeskukselle myönnettäisiin oikeus yh-
distää itse pitämänsä television käyttäjäreki-
sterin ja edellisen pykälän nojalla käyttöön
saamiensa väestörekisterikeskuksen ja osoi-
tetietojärjestelmän ja teleyritysten asiakas-
rekistereiden tietoja ja muodostaa niistä lain
noudattamisen valvontaa varten tarpeellisia
rekistereitä. Nykyisin Telehallintokeskus on
vuosittain saanut tietosuojalautakunnalta tä-
hän poikkeuslupia lukuunottamatta teleyri-
tysten asiakasrekisteritietojen yhdistämis-
mahdollisuutta. Korkein hallinto-oikeus on
15 päivänä tammikuuta 1998 kuitenkin anta-

nut puhelinmarkkinointia koskevan seuraa-
van sisältöisen ratkaisun (taltio n:o
2375/2/96): "Radiolaitteista annetun lain
mukaan television käyttämiseen tarvitaan
lupa. Yksityiskohtaiset säännökset luvan
hankkimisesta ja sen esittämisestä valvonta-
viranomaiselle on annettu radiolaitteista an-
netussa asetuksessa (859/1992). Maksut on
määrätty televisiолupamaksuista annetussa
valtioneuvoston päätöksessä. Telehallinnosta
annetun lain 2 §:n 1 kohdan mukaan Tele-
hallintokeskuksen tehtävänä on huolehtia
radiolaitteista annetun lain sekä sen nojalla
annettujen säännösten, määräysten ja lupaeh-
tojen noudattamisen valvonnasta. Hakemuk-
sen mukaan Telehallintokeskuksen käyttöön
poikkeusluvalla saatavia televisiottomien
huoneistojen haltijoiden puhelinnumeroita
käytettäisiin puhelinkampanjaan, jossa näi-
den huoneistojen haltijoita muistutettaisiin
television käyttäjälle säädetyistä velvollisuu-
desta hakea televisiолupa. Hakemuksen mu-
kaisen rekisterin muodostaminen mahdollis-
taa puhelinkampanjoinnin kohdistamisen
televisiottomien huoneistojen haltijoihin ja
vähentää tarvetta Telehallintokeskuksen täl-
laisiin huoneistoihin kohdistamiin tarkastus-
käynteihin. Kun muodostettavan rekisterin
käyttötarkoitukseen nähden henkilörekisteri-
lain 5, 19 ja 20 §:ssä tarkoitettu luvan anta-
miseen on henkilörekisterilain 37 §:ssä tar-
koitettu painava syy ja kun poikkeuksen
myöntämisen ei voida katsoa vaarantavan
rekisteröityjen yksityisyyttä taikka heidän
oikeuksiaan tai etujaan, korkein hallinto-oikeus
harkitsee oikeaksi kumota tietosuoja-
lautakunnan päätöksen ja palauttaa asian
tietosuojalautakunnalle uudelleen käsiteltä-
väksi." Korkeimman hallinto-oikeuden kan-
taa voidaan pitää periaatteellisesti tärkeänä
lähtökohtana myös uuden lainsäädännön
osalta. Rekistereiden yhdistämistarve tulee
ajankohtaiseksi nimenomaan suunniteltaessa
tiettyä televisiomaksukampanjointia, joka
pääsääntöisesti on luonteeltaan alueellista.

21 §. *Tietojen luovuttaminen.* Tietojen
luovuttamisesta esitetään säädettäväksi erik-
seen eräissä tapauksissa, jotka koskevat tässä
laissa säännellyn toiminnan erikoisluonnetta.
Pääsääntöisesti tulisivat asiakirjain julkisuus-
lain ja henkilörekisterilain asianomaiset
säännökset noudatettaviksi. Todettakoon, että
hallituksen esitys laiksi saatavien perinnästä
ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien
muuttamisesta on parhaillaan eduskunnan
käsittelyssä.

22 §. *Tietojen poistaminen.* Yleiseksi tietojen poistamisajaksi television käyttäjärekisteristä esitetään kymmentä vuotta. Sen sijaan yhdistämällä saadut rekisterit esitetään poistettavaksi välittömästi niiden käytön päättymisen jälkeen.

5 luku. Toimilupamaksu

23 §. *Velvollisuus toimilupamaksun maksamiseen.* Yleisperusteluiden kohdassa 3.1. on selostettu nykyisin käytössä olevan julkisen palvelun maksun perusteet ja markkamäärät. Yleisradio Oy:n talouden turvaamiseksi esitetään jatkettavaksi periaatteessa nykyistä käytäntöä. Tämä kuitenkin edellyttää lainsäädännön uusimisen yhteydessä asiasta myös uusia säännöksiä.

Pykälässä esitetään, että toimilupamaksun maksamiseen olisi velvoitettu jokainen, jolle on myönnetty toimilupa esityksessä ehdotetun televisio- ja radiotoiminnasta annettavan lain 9 §:n nojalla. Toimilupamaksu maksettaisiin kunkin toimiluvan nojalla harjoitettavan liiketoiminnan perusteella erikseen.

Pykälän 2 momentin tarkoituksena on esittää kunkin toimiluvan nojalla harjoitetun toiminnan osalta toiminnan jakaminen useille eri yhtiöille siten, että tällaisella jakamisella voitaisiin perusteettomasti alentaa toimilupamaksua. Tällainen järjestely voisi olla esimerkiksi mainonnan myynnin eriyttäminen varsinaisesta lähetystoiminnasta erilliseksi yhtiöksi. Momentissa esitetään yritysmuodoista käytettäväksi uuden kirjanpitolain termit. Konsernimääritelmää, omistusyhteyksirytyksiä ja osakkuusyrityksiä ei ole syytä rajata yksinomaan kotimaisiin yrityksiin, vaikkakin edellä selostetun mukaisesti maksun perusteena olisi siis yksinomaan Suomessa katsottavaksi ja kuultavaksi tarkoitettuihin lähetyksiin liittyvät tulot. Sellaisessa yhteistoiminnassa, jossa yhtiöiden välillä ei ole omistusyhteyttä, ei yleensä ole mahdollista jakaa tuloa perusteettomalla tavalla eri yritysten kesken. Sääntelyn piiriin ei pidetä tarpeellisena erikseen ottaa sellaisia omistussuhteita, jotka perustuvat luonnollisen henkilön tai kuolinpesän kautta toteutuvaan omistusyhteyteen.

24 §. *Toimilupamaksun perusteena oleva liikevaihto.* Pykälässä määriteltäisiin, mitä luettaisiin toimilupamaksun perusteena olevaan liikevaihtoon. Lähtökohtana pidetään laajaa tulkintaa toimiluvan varaisen toiminnan liikevaihdosta. Näin ollen liikevaihtoon

esitetään luettavaksi televisio- tai radiolähettyksiin liittyvät mainos- ja sponsorointitulot sekä muut toimiluvan mukaisesta lähetystoiminnasta, kuten esimerkiksi teleostoslähetyksistä saatavat tulot. Tässä tarkoitettusta liikevaihdosta vähennetään lopulliseksi todetut luottotappiot. Selkeyden vuoksi toimilupamaksun perusteena oleva liikevaihto esitetään rajattavaksi vain sellaisiin tuloihin, jotka perustuvat Suomessa myönnettyyn toimilupaan ja koskevat Suomessa vastaanotettavaksi tarkoitettuja lähetyksiä.

Pykälässä säädettäisiin myös samaan yritysyhmään kuuluvien yritysten toimilupamaksun perusteena olevasta liikevaihdosta. Se muodostuisi yhden toimiluvan nojalla harjoitetusta toiminnasta kertyvästä kokonaisliikevaihdosta vähennettynä vastaavalla yhtiöiden keskinäisellä liikevaihdolla.

Pykälän 2 momentin tarkoituksena on saat-
taa maksun perusteeksi mainonnan käypä arvo. Milloin televisio- tai radiomainontaa myytäisiin paketoituna yhdessä muun median mainonnan kanssa, tai yhdistettynä muihin palveluihin, jaettaisiin peritty kokonaiskorvaus käypien arvojen suhteessa. Tällöin mahdolliset alennukset kohdistuisivat tasasuhteisesti koko laskutukseen.

Pykälän 3 momentin mukaan vastikkeetta luovutetun mainosajan tai -tilan arvoksi katsottaisiin vastaavan mainosajan tai -tilan käyvän hinnan mukainen arvo. Samoin katsottaisiin sellaisissa tapauksissa, joissa mainos aikaa tai -tilaa olisi luovutettu vallitsevaa hinnoittelua olennaisesti alemmaa vastiketta vastaan. Lakiin esitetään myös mahdollisuutta antaa vastikkeetta mainos aikaa tai -tilaa yleishyödylliseen tarkoitukseen ilman, että sen arvo luettaisiin toimilupamaksun perusteena olevaan liikevaihtoon. Se edellyttäisi kuitenkin viranomaisen antamaa suostumusta ja lupa tulisi hakea ennen mainosajan tai -tilan luovuttamista. Säännöksillä pyritään välttämään asiasta mahdollisesti viriävät riitaisuudet.

25 §. *Toimilupamaksun suuruus.* Toimilupamaksu määräytyisi televisio- ja radiotoiminnan liikevaihdosta progressiivisen asteikon perusteella. Asteikkoa laadittaessa lähtökohtana on pidetty Yleisradio Oy:n nykyistä tulotasoa ja sen säilyttämistä lähitulevaisuudessa. Kunkin televisio- ja radiotoiminnan yrittäjän maksaman toimilupamaksun suuruus riippuisi siis toimilupamaksun perusteena olevasta liikevaihdosta, jolloin se kohtelisi kaikkia yrittäjiä samalla tavalla.

Yhdenvertaisuussyistä toimitilupamaksu esitetään kohdistettavaksi kaikkiin televisio- ja radiotoiminnan harjoittajiin. Koska televisio- ja radiotoiminta ovat kuitenkin mainostuottojensa määrän ja taloudellisen kantokykynsä suhteen eri asemassa, esitetään, että televisio- ja radiotoiminnan toimitilupamaksut määräytyisivät erilaisten asteikkojen ja prosenttien mukaan.

Televisiotoiminnan toimitilupamaksu koski kaikkea toimitiluvanvaraista televisiotoimintaa niin valtakunnallisella kuin paikallisellakin tasolla. Toimitilupamaksun määräytyminen alkaisi progressiivisesti kuitenkin vasta 20 miljoonasta markasta. Ei pidetä tarkoituksenmukaisena, että pienet lähiteleviioasemat, kuten Närpiössä toimiva När-TV, Kristiinankaupungissa toimiva KRS-TV tai Tampereella toimiva Skycom Oy, joiden liikevaihdot tällä hetkellä vuositasolla ovat muutamasta sadasta tuhannesta markasta muutamaa miljoonaa markkaa, joutuisivat maksamaan toimitilupamaksua. Paikallistai lähiteleviio toimintaa sinänsä ei siis rajattaisi toimitilupamaksun ulkopuolelle. Suurten kaupunkien alueilla toimivien paikallista televisiotoimintaa harjoittavien televisiioasemien mainosajan liikevaihto saattaa tulevaisuudessa nousta merkittäväksi eikä näin ollen esimerkiksi kilpailusyistä olisi oikeudenmukaista, että ne eivät maksaisi toimitilupamaksua.

Radiotoiminnan osalta mainosajan myynnin liikevaihdon alaraja esitetään myös 20 miljoonaksi markaksi. Asteikko olisi kuitenkin matalampi kuin vastaava televisiotoiminnan harjoittajia koskeva asteikko. Tämä perustuu siihen, että kaupallinen radiotoiminta ei ole taloudellisesti niin kannattavaa vastaava televisiotoiminta. Kaupallisen radiotoiminnan kehittymismahdollisuuksien varmistaminen on näin ollen tärkeää. Paikallisen kaupallisen radiotoiminnan eli paikallisradiotoiminnan yhteinen liikevaihto on noin 180 miljoonan markan suuruusluokkaa. Paikallisradioiden vuosittaiset liikevaihdot puolestaan jakaantuvat vuoden 1996 taloustilaston mukaan siten, että paikallisradioista noin neljänneksen liikevaihto on 2—3 miljoonaa markkaa ja noin puolen liikevaihto on 1—3 miljoonaa markkaa. Pieniä alle 1 miljoonan markan liikevaihdon omaavia yrityksiä on noin 14 prosenttia ja suuria yli 5 miljoonan markan liikevaihdon omaavia yrityksiä on noin viidennes. Vuonna 1997 toimintansa aloittaneen valtakunnallisen mai-

nosradion, Radio Novan, liikevaihdoksi arvioidaan kertyvän ensimmäisenä toimintavuonna noin 13 miljoonaa markkaa.

26 §. *Toimitilupamaksun maksaminen.* Toimitilupamaksu esitetään maksettavaksi kuukausittain kalenterikuukautta seuraavan toisen kuukauden 15 päivänä. Tällöin tilittämisaikajako olisi sama kuin arvonnäisäverolla, jolloin mainostuotteiden voi olettaa kertyneen toimitiluvan haltijalle. Kirjanpidon tulisi olla niin hoidettu, että tilitys voisi suorittaa. Maksun periminen kuukausittain on perusteltua, koska maksu tällöin tulisi suoritettavaksi silloin kun sen perusteena olevat tulot kertyvät. Mikäli joku toimitiluvanhaltija ajautuisi maksuvaikkeuksiin, vuosittain jälkikäteksi suoritettava maksu johtaisi todennäköisesti suurempaan maksamatta jäävään osuuteen.

Lähtökohtana olisi, että progressiivisen maksutaulukon perusteella määrättäisiin vuotuinen arvioitu keskimääräinen maksu. Maksu perittäisiin koko vuoden ajan tämän keskimääräisen maksun ja toteutuneen laskutuksen perusteella. Menettely vastaa nykyisin MTV Oy:n ja Yleisradio Oy:n välillä vallitsevaa käytäntöä.

27 §. *Toimitilupamaksun tarkistaminen kesken kalenterivuoden.* Vuoden aikana saattaa tapahtua sellaisia muutoksia toimitilupayhtiön mainonnan myynnin liikevaihdossa, että niitä ei ole voitu ottaa huomioon ennakoon. Kaikkien osapuolien intressissä on, että maksettava toimitilupamaksu olisi mahdollisimman oikea. Tämän vuoksi esitetään, että arvioitua maksuprosenttia olisi neljännesvuosittain mahdollista tarkistaa. Tarkistaminen voisi tapahtua sekä operaattorin että Telehallintokeskuksen aloitteesta.

28 §. *Toimitilupamaksun tarkistaminen kalenterivuoden päätyttyä.* Toimitilupamaksun vuotuinen kokonaismäärä esitetään tarkistettavaksi kutakin kalenterivuotta seuraavan maaliskuun loppuun mennessä. Tuolloin suoritettaisiin lopullinen tilitys.

29 §. *Toimitilupamaksun kiertäminen.* Esi-
tetty säännös on tarpeellinen, jotta voitaisiin sulkea pois toimitilupamaksun kiertämismahdollisuus. Mikäli kiertämisjärjestelyihin olisi ryhdytty, Telehallintokeskuksella olisi mahdollisuus korottaa toimitilupamaksu. Kohtuullisuussyistä se voitaisiin korottaa enintään kaksinkertaiseksi. Toimitilupamaksuvelvollisen oikeusturvan takaamiseksi esitetään 31 §:n 2 momentissa, että viranomaisen olisi pyynnöstä velvollinen antamaan ennako-

päätöksen toimilupamaksun perusteeseen ja suorittamiseen liittyvistä seikoista. Ennakkopäätöstä pyytämällä ja sen mukaisesti toimimalla maksuvelvollinen ei joutuisi tämän pykälän mukaisen toimilupamaksun korotuksen kohteeksi.

30 §. *Viivästyskorko.* Korkolain mukaista viivästyskorkoa esitetään sovellettavaksi maksun viivästyessä tai maksun perusteena olevan liikevaihdon ollessa ajallisesti väärin kohdistettu. Kalenterivuoden päätyttyä tapahtuvan maksun tarkistamisen yhteydessä perittävälle tai palautettavalle määrälle ei perittäisi eikä myöskään maksettaisi korkoa.

31 §. *Valtuutussäännös.* Käytännössä tapahtuvaa maksujen tilittämistä, laskutukseen liittyvää tietojen antamista sekä maksujen suorittamisen valvontaa varten on tarpeellista voida antaa myös lakia tarkempia säännöksiä ja määräyksiä. Tämän johdosta esitetään ministeriölle ja Telehallintokeskukselle oikeutta tällaisten antamiseksi. Valvontaviranomaisella olisi maksuvelvollisen pyynnöstä oikeus myös antaa ennakkopäätös toimilupamaksun perusteeseen ja suorittamiseen liittyvistä seikoista. Tämä olisi erityisesti tarpeen 29 §:n kiertämissäännöksen takia. Momentissa esitetään myös, että ennakkopäätöksestä ei saisi valittaa. Tämä säännös olisi tarpeen siitä syystä, että valitusta ei käytettäisi maksuvelvollisuuden kiertämiseen. Muista tämän lain nojalla tehdyistä päätöksistä voi hakea muutosta.

32 §. *Tiedonsaantioikeus ja salassapitovelvollisuus.* Jotta toimilupamaksu tulisi oikein määritellyksi ja sen maksamista voitaisiin asianmukaisesti valvoa, - siis yleisesti laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten - esitetään, että valvovilla viranomaisilla ministeriöllä ja Telehallintokeskuksella olisi televisio- ja radiotoiminnan harjoittajiin nähden laaja tiedonsaantioikeus. Tämän vastapainoksi esitetään lakiin otettavaksi myös salassapitovelvollisuutta koskeva säännös, jonka mukaan viranomainen ei saisi sivulliselle ilmaista televisio- tai radiotoiminnan harjoittajan yrityssalaisuutta.

6 luku. **Pakkokeinot, seuraamukset, muutoksenhaku**

33 §. *Uhkasakko.* Jos toimiluvanvaraisen televisio- ja radiotoiminnan harjoittaja rikoo toiminnasta annettuja säännöksiä tai toimiluvan ehtoja, toimilupa voidaan televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain nojalla tai

tämän lain 34 §:n mukaisesti peruuttaa. Toimiluvan peruuttaminen on kuitenkin viranomaisen äärimmäinen keino saada aikaan toivomansa lopputulos. Toistaiseksi siihen ei Suomen oloissa ole turvauduttu ja on oletettavaa, että näin on myös tulevaisuudessa.

Koska lainsäädäntöön esitetään tuotavaksi uusi toimilupamaksuvelvoite, jolla saattaa olla huomattava taloudellinen vaikutus, tarvitaan toimiluvan peruuttamismahdollisuuden lisäksi myös muita keinoja, joiden avulla mahdollinen virhe tai laiminlyönti voidaan saada korjatuksi. Tällaisiksi keinoiksi esitetään ministeriölle ja Telehallintokeskukselle mahdollisuutta voida velvoittaa kyseisen toimiluvanhaltija korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä ja oikeutta asettaa tämän päätöksen tehosteeksi toimiluvanhaltijalle uhkasakkolain mukaisesti uhkasakko.

34 §. *Toimiluvan peruuttaminen.* Kuten 33 §:n perusteluissa on todettu, toimiluvan peruuttaminen on ankara toimenpide. On kuitenkin välttämätöntä, että tällainenkin mahdollisuus on käytettävissä. Esitetään, että siitä päättäisi valtioneuvosto. Ennen kuin tämä ratkaisu voitaisiin tehdä, luvanhaltijaa tulisi kehottaa kohtuullisessa määräajassa oikaisemaan menettelynsä.

35 §. *Tarkastusmaksu.* Nykykäytännön mukaan luvattomasta television katselusta voidaan tietyin edellytyksin tuomita sakko-rangaistukseen. Mikäli sakkoa ei makseta, se voidaan muuntaa vapausrangaistukseksi. Tästä esitetään luovuttavaksi. Muun muassa sananvapauteen viitaten ei pidetä asianmukaisena, että luvattomasta television katselusta voisi - vaikka teoreettisestikin - olla seurauksena vapausrangaistus.

Yleisistä syistä on kuitenkin tarpeellista säilyttää television käyttämisestä ilman televisiomaksun suorittamista myös rangaistusluonteinen seuraamus. Tämän vuoksi esitetään otettavaksi käyttöön tarkastusmaksu, jonka Telehallintokeskus voisi määrätä pykälän 1 momentissa mainitussa tapauksessa eli jos televisiota käytetään tekemättä siitä laissa säädettyä ilmoitusta. Television käyttämiseksi tekemättä siitä 9 §:n mukaista ilmoitusta katsotaan myös tapaukset, jolloin television käyttäjä vastoin tosiasiallista olotilaa on ilmoittanut lopettaneensa television käytön. Telehallintokeskukselle esitetään 2 momentin mukaisesti annettavaksi tapauskohtaista harkintavaltaa. Maksu esitetään 500 markan suuruiseksi. On huomattava, että television käyttöön tekemättä siitä lain edel-

lyttämää ilmoitusta saattaa liittyä myös 14 §:n mukainen takautuva televisiomaksu.

36 §. *Muutoksenhaku.* Muutoksen hakemiseen esitetään sovellettavaksi hallintolainkäyttölakia. Poikkeuksena tästä olisi 2 momentin mukainen oikaisumenettely, joka koskisi 14 §:n mukaista takautuvaa televisiomaksua. Yleisradio Oy:n säännöllisen rahoituksen turvaamiseksi esitetään, että toimilupamaksu olisi suoritettava eräpäivänä mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta.

7 luku. Erinäiset säännökset

37 §. *Virka-apu.* Lakiehdotuksessa esitetään muun muassa luovuttavaksi sakkorangaistuksesta ja toisaalta siihen esitetään esimerkiksi otettavaksi toimiluvanhaltijoita koskeva, tiedonantovelvollisuuteen liittyvä säännös. Muun muassa näiden uusien säännösten johdosta ministeriölle ja Telehallintokeskuskelle esitetään oikeutta saada poliisilta virka-apua lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanemiseksi.

38 §. *Tarkemmat säännökset.* Lakiehdotukseen esitetään otettavaksi yleinen asetuksenantovaltuus. Esitykseen sisältyy monia maksuihin liittyviä säännöksiä, joiden osalta myös tarkempia, yksityiskohtaisia säännöksiä saatetaan tarvita. Asetustasolla annettavien säännösten tarve saattaa korostua televisiomaksuja koskevalta osalta, sillä Suomessa on noin 1,9 miljoonaa televisiomaksun maksajaa.

8 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

39 §. *Voimaantulo.* Laki esitetään tulevaksi voimaan vuoden 1999 alussa. Ennen lain voimaantuloa olisi tarpeellista voida ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

40 §. *Siirtymäsäännös.* Tarkoitus on, että voimassa olevat televisiolut muuttuvat automaattisesti televisiomaksuiksi. Koska televisiomaksut erääntyvät maksettavaksi eri aikoina vuodesta, televisiolupa saattaa olla vielä olemassa miltei vuoden tämän lain voimaantulon jälkeen. Siksi on aiheellista antaa Telehallintokeskuskelle valtuutus määrätä, miten käytännön laskutus siirtymäaikana hoidetaan.

Tämän lain voimaantuloaikana vireillä oleviin oikeusjuttuihin sovelletaan rikoslain voimaannpanemisesta annetun asetuksen (39/1889) 3 §:ää, joten sen osalta siirty-

mäsäännökseen ei tarvita mainintaa.

Toimilupamaksun maksamisvelvollisuus esitetään alkavaksi lain voimaantulosta alkaen.

1.3. Laki Yleisradio Oy:stä

1 §. *Yhtiön asema.* Pykälän 1 momenttia esitetään täydennettäväksi niin, että yhtiö voisi harjoittaa myös muuta toimintaa yhtiöjärjestyksessä tai sille myönnetyn toimiluvan mukaisesti. Tätä lisäystä pidetään tarpeellisena, koska Yleisradio Oy välittää nykyisin Ruotsin television ohjelmia erillisen toimiluvan nojalla. Myös tulevaisuudessa saattaa toimilupamenettely olla tarpeellinen, mikäli yhtiö harjoittaisi muuta kuin julkisen palvelun televisio- tai radiotoimintaa. Pykälän 2 momenttia esitetään muutettavaksi, koska ehdotetussa laissa valtion televisio- ja radiorahastosta esitetään kumottavaksi radiolaitteista annettu laki, johon momentti viittaa. Yleisradio Oy:n asema suoraan lain nojalla toimivana yleisradiolähetystoiminnan harjoittajana on kyllä tarkoitus säilyttää ennallaan, mutta siitä - samoin kuin siihen liittyvistä taajuuskysymyksistä - on tarkoitus säätää ehdotetussa laissa televisio- ja radiotoiminnasta. Teknisenä muutoksena esitetään lisäksi muutettavaksi teletoimintalaki telemarkkinaalaksi.

5 §:n 4 momentti. *Hallintoneuvosto.* Liikenneministeriön edustajalla on nykyisin Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus, joka ei kuitenkaan ulotu ohjelmapolitiittisiin kysymyksiin. Nämä oikeudet esitetään poistettaviksi. Tämä on perusteltua, koska yleisradiolähetystoiminta on viimeksi kuluneiden vuosien aikana laajentunut ja nykyisin sitä harjoittavat useat toimijat. Näin ollen ministeriöllä ei ole enää perusteltua syytä osallistua yhden alan toimijan hallintoon.

6 §:n 1 momentti. *Hallintoneuvoston tehtävät.* Nykyisin Yleisradio Oy:n hallitus valitaan momentin 2 kohdan mukaisesti toimitusjohtajan esityksestä. Käytännössä yhtiön hallitus on ollut "talon sisäinen" muodostuen hallituksen puheenjohtajana toimivan toimitusjohtajan lisäksi televisio- ja radiotoiminnan sekä ruotsinkielisen ohjelmatoiminnan johtajista. Hallitukseen kuuluu lisäksi henkilöstön edustaja. Tarkoituksena on luoda mahdollisuus siihen, että yhtiöön voidaan valita ulkopuolinen hallitus. Lain sanamuodon muuttaminen on perusteltua muun

muassa siksi, että edellä kuvatun kaltaisella toimitusjohtajan esityksestä valitulla hallituksella ei ole mahdollisuuksia valvoa toimitusjohtajaa osakeyhtiölain edellyttämällä tavalla. Hallituksen valinta olisi edelleen hallintoneuvoston tehtävä. Laki edellyttäisi hallintoneuvostoa valinnassaan ottamaan huomioon, että hallituksessa tulisi molempien kieliryhmien olla edustettuina ja että hallituksen tulisi omata riittävää asiantuntemusta nimenomaan julkisen palvelun yleisradiotoiminnan hoitamisesta.

Momentin 3 kohtaa esitetään yhdenmukaistettavaksi osakeyhtiölain säännösten kanssa. Asiallista muutosta hallintoneuvoston tehtäviin ei esitetä. Esitetty sanamuoto korostaa kuitenkin, että hallintoneuvoston tehtäviin kuuluisivat vain suurehkot asiat, jotka koskevat yhtiön toiminnan huomattavaa muutosta tai yhtiön organisaation olennaista muuttamista. Näin muodoin esimerkiksi kaikki muiden yhtiöiden osakkeiden osto- ja myyntiasiat eivät enää tulisi hallintoneuvoston päätettäväksi, vaan asian ratkaisi kaupan merkitys yhtiölle.

Momentin 8 kohtaa esitetään samoin muutettavaksi osakeyhtiölain mukaiseksi..

9 - 11 §. *Radorahasto. Vastaanottimen käyttömaksu. Muut tulot.* Pykälät esitetään kumottaviksi, koska niitä vastaavat säännökset esitetään otettaviksi lakiin valtion televisio- ja radorahastosta.

12 §. *Mainonnan kielto.* Tarkoituksena on, että Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan pääasiassa televisiomaksuilla ja toimilupamaksuilla. Yhtiö ei siis saa lähettää hallitsemillaan radio- ja televisiokanavilla liike- tai muuta siihen verrattavaa mainontaa. Pykälää esitetään muutettavaksi siten, että myös sponsoroitujen (tuettujen) ohjelmien tuottaminen kielletäisiin. Sponsorointi on määritelty televisio- ja radiotoimintaa koskevan lain 2 §:n 9 kohdassa. Sponsoroinnilla tuoteilla ohjelmilla ei ole ollut juurikaan taloudellista merkitystä Yleisradio Oy:lle. Kielto on perusteltu myös siitä syystä, että kaupalliset toimijat ovat velvoitettuja maksamaan toimilupamaksun myös niistä tuloista, jotka ne saavat sponsoroinnista. Valtioneuvoston oikeus erityisestä syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtainen oikeus mainonnan lähettämiseen säilyisi ennallaan.

1.4. Laki telehallinnosta

1 §, 2 §:n 1 momentin 1 kohta ja 3 §. La-

kiin ehdotetaan tehtäväksi muutokset, jotka johtuvat uudistetusta lainsäädännöstä.

1.5. Tekijänoikeuslaki

25 i §:n 1 momentti. Koska kaapelilähetystoiminnasta annettu laki kumotaan, laissa ollut jakeluvelvoitetta koskeva säännös esitetään siirrettäväksi televisio- ja radiotoiminnasta annettavan lain 42 §:ään. Tekijänoikeuslain asianomaista säännöstä esitetään tämän johdosta muutettavaksi siten, että se vastaisi terminologialtaan mainitun lain sanontoja.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Hallitusmuodon 10 §:n 1 momentin mukaan tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Esitykseen sisältyvät ensimmäisen lakiehdotuksen yhtenä pääasiallisena tarkoituksena on antaa hallitusmuodon sananvapaussäännöksessä edellytettyjä tarkempia säännöksiä sananvapauden rajoittamisesta toimiluvun niissä tapauksissa, joissa on kysymys rajallisten radiotajuuksien käytöstä televisio- ja radiotoimintaan. Näiltä osin laki ei sisällä säännöstä, joka valtuuttaisi antamaan sananvapauden käyttöä koskevia säännöksiä tai määräyksiä lakia alemmanasteisilla säädöksillä.

Muilta osin ensimmäisen lakiehdotukseen sisältyy asetuksenantovaltuutus. Asetuksella on tarkoitus säätää yksityiskohtaisemmin muun muassa siitä, minkälaisia ohjelmia pidetään eurooppalaista alkuperää olevina ohjelmina.

Esitykseen sisältyvässä toisessa lakiehdotuksessa olisi myös valtuutus antaa tarkemmat säännökset ja valtuutus valtioneuvostolle säätää televisiomaksun suuruudesta. Asetuksella on tarkoitus tarvittaessa säätää yksityiskohtaisemmin esimerkiksi toimilupamaksun maksamiseen liittyvistä seikoista. Valtioneuvosto on perinteisesti päättänyt televisiomaksun suuruudesta eikä ole esitetty syitä käytännön muuttamiseen. Valtioneuvosto edustaa korkeaa poliittista päätöksentekotasoa, mutta voisi kuitenkin toimia olosuhteiden edellyttämällä joustavuudella. Lisäksi lakiehdotukseen sisältyy valtuutussäännös, jonka nojalla ministeriö ja Telehallintokeskus voisivat tarvittaessa antaa toimilupamaksun tilittämistä ja siihen liittyviä tiedon-

antovelvollisuutta koskevia säännöksiä ja määräyksiä.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1999. Televisiomaksua ja toimitusmaksua koskevien säännösten osalta ehdotetaan voimaantuloajankohdaksi 1 päivää tammikuuta 1999.

4. Säättämisjärjestys

Lakiehdotukset vastaavat hallitusmuodon 10 §:n 1 momentissa säädettyä lakivarausta, jonka mukaan tarkempia säännöksiä sananvapaudesta annetaan lailla. Ehdotuksia laadittaessa on otettu huomioon sananvapauden sääntelylle perustuslaissa asetetut vaatimukset.

Valtiosääntöoikeudellisesti huomionarvoinen on esitys valtion televisio- ja radorahastosta. Edellä alajaksossa 3.2. on arvioitu val-

tion talousarvion ulkopuolisen rahaston asemaa valtiosääntöoikeuden kannalta. Lähtökohtana on pidetty perustuslakivaliokunnan vakiintunutta tulkintakäytäntöä. Edellä alajaksossa 3.2. mainituilla perusteilla laki voidaan säätää tavallisen lain säätämisestä säädetystä järjestyksessä. Valtion televisio- ja radorahastosta annettavaa lakia koskevat ehdotukset ovat muutenkin sopusoinnussa perustuslakien kanssa, jonka vuoksi ne voidaan muiltakin osin säätää tavallisessa lain-säättämisjärjestyksessä.

Yksinoikeuksien käytön harjoittamiseen liittyvää televisio- ja radiotoimintaa koskevaa lakiehdotuksen 20 §:ää hallitus kuitenkin pitää tulkinnanvaraisena.

Asian laadun huomioon ottaen hallitus ehdottaa, että hallituksen esityksestä kokonaisuudessaan hankittaisiin perustuslakivaliokunnan lausunto

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

televisio- ja radiotoiminnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoituksena on edistää televisio- ja radiotoiminnan harjoittamista.

2 §

Määritelmiä

Tässä laissa tarkoitetaan

1) *televisiotoiminnalla* yleisön vastaanotettavaksi tarkoitettujen televisio-ohjelmistojen alkuperäistä lähettämistä tai tarjollapitoa koodaamattomana tai koodattuna johtoa pitkin taikka vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, satelliittilähetykset mukaan lukien;

2) *radiotoiminnalla* yleisön vastaanotettavaksi tarkoitettujen ääniradio-ohjelmistojen alkuperäistä lähettämistä tai tarjollapitoa koodaamattomana tai koodattuna johtoa pitkin taikka vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä, satelliittilähetykset mukaan lukien;

3) *televisiotoiminnan harjoittajalla* sitä, jolla on vastuu 1 kohdassa tarkoitettujen televisio-ohjelmistojen suunnittelusta ja joka lähettää televisio-ohjelmistoja tai lähetyttää niitä kolmansien osapuolten välityksellä;

4) *radiotoiminnan harjoittajalla* sitä, jolla on vastuu 2 kohdassa tarkoitettujen ääniradio-ohjelmistojen suunnittelusta ja joka lähettää ääniradio-ohjelmistoja tai lähetyttää niitä kolmansien osapuolten välityksellä;

5) *ohjelmistolla* televisio- tai radio-ohjelmien muodostamaa ennalta valikoitua kokonaisuutta;

6) *yleisöllä* vapaasti valikoituvaa ohjelmiston vastaanottajakuntaa sekä lukumäärältään huomattavaa ennalta määrättyä viestin vas-

taanottajajoukkoa;

7) *riippumattomalla ohjelmatuottajalla* televisio-ohjelmien tuottajaa, jonka osakepääomasta yksittäinen televisio-ohjelmien lähetystoiminnan harjoittaja hallitsee enintään 25 prosenttia tai useampi televisiotoiminnan harjoittaja enintään 50 prosenttia, ja joka viimeisen kolmen vuoden aikana on tuottanut enintään 90 prosenttia ohjelmistaan samalle televisiotoiminnan harjoittajalle;

8) *televisio- ja radiomainonnalla* televisio- ja radiotoiminnassa lähetettävää mitä tahansa kauppaan, liike-elämään tai ammatinharjoitukseen liittyvää ilmoitusta, jonka julkinen tai yksityinen yritys lähettää maksua tai muuta vastiketta vastaan edistääkseen tavaroiden menekkiä tai palvelujen toimittamista, mukaan lukien kiinteä omaisuus tai oikeudet ja sitoumukset, tai edistääkseen omaa toimintaansa; televisio- ja radiomainonnaksi luetaan myös mikä tahansa maksua tai muuta korvausta vastaan lähetetty julkinen ilmoitus, jonka tarkoituksena on edistää asiaa tai aatetta tai saada aikaan jokin muu mainostajan toivoma vaikutus;

9) *sponsoroinnilla* kaikenlaista osallistumista televisio- tai radiotoiminnassa lähetettävien ohjelmien rahoitukseen, jos rahoitus tulee sellaiselta julkiselta tai yksityiseltä yritykseltä, joka ei harjoita televisio- tai radiotoimintaa tai audiovisuaalisten teosten tuotantoa, ja tarkoituksena on mainostaa yrityksen nimeä, tavaramerkkiä, mielikuvaan, toimintaa tai tuotteita; ja

10) *teleostoslähetyksellä* suoria tarjouksia sisältäviä, yleisölle suunnattuja televisiolähetystyksiä tuotteiden tai palvelujen, mukaan lukien kiinteä omaisuus tai oikeudet ja sitoumukset, toimittamiseksi maksua vastaan.

3 §

Sovellettamisala

Tätä lakia sovelletaan Suomeen sijoittautuneen luonnollisen henkilön taikka yhteisön

tai säätiön harjoittamaan televisiotoimintaan, jos toimintaa harjoitetaan yhdessä tai useammassa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa tai eurooppalaisen rajat ylittävistä televisiolähetyksistä tehdyn yleissopimuksen (SopS 87/1994) sopimuspuolena olevassa valtiossa, sekä 38 ja 42 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa televisio-ohjelmien edelleen lähettämiseen.

Tätä lakia sovelletaan radiotoimintaan, jos toiminnassa käytetään Suomen myöntämää radiotaajuutta tai Suomessa sijaitsevaa jake-luverkkoa.

Tämä laki ei koske televisio- eikä radiotoimintaa Ahvenanmaan maakunnassa.

4 §

Soveltamisalan rajoitukset

Tätä lakia ei sovelleta, ellei 19 ja 38 §:ssä säädetä toisin:

1) toimintaan, jossa lähetykset on mahdollista vastaanottaa vain toiminnan piiriin kuuluvan oppilaitoksen, sairaalan, hotellin, tavaratalon tai muun vastaavan toiminnan käsittävissä rakennuksissa tai tällaisissa lähekkäin sijaitsevilla rakennuksissa tai, jos televisio- tai radio-ohjelmistojen jakeluun tarkoitettu verkko on enintään 250 liitymää; ja

2) lain soveltamisen kannalta vähäiseksi katsottavaan televisio- tai radiotoimintaan muissa kuin pääasiassa televisio- tai radio-ohjelmistojen jakeluun tarkoitetuissa televerkoissa.

Valtioneuvoston päätöksellä annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset siitä, millaista televisio- tai radiotoimintaa on pidettävä lain soveltamisen kannalta vähäisenä toimintana.

5 §

Sijoittautuminen

Televisiotoiminnan harjoittaja on sijoittautunut Suomeen, jos toiminnan harjoittajan päätoimipaikka on Suomessa ja ohjelmistoja koskevat päätökset tehdään Suomessa.

Televisiotoiminnan harjoittaja on sijoittautunut Suomeen myös seuraavissa tapauksissa:

1) jos televisiotoiminnan harjoittajalla on päätoimipaikka tai ohjelmistoja koskevat

päätökset tehdään jossakin muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen sopimuspuolena olevassa valtiossa, ja merkittävä osa työntekijöistä on Suomessa;

2) jos merkittävä osa työntekijöistä työskentelee useammassa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen sopimuspuolena olevassa valtiossa ja televisiotoiminnan harjoittajan päätoimipaikka on Suomessa;

3) jos yhdessäkin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen sopimuspuolena olevassa valtiossa ei työskentele merkittävää osaa työntekijöistä mutta televisiotoiminta on aloitettu tämän lain 2 luvun mukaisesti ja toiminnan harjoittajalla on taloudellisesti merkittävää toimintaa Suomessa; tai

4) jos televisiotoiminnan harjoittajalla on päätoimipaikka jossain Euroopan talousalueeseen kuuluvassa tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen sopimuspuolena olevassa valtiossa mutta ohjelmistoja koskevat päätökset tehdään jossakin muussa valtiossa, tai jos tilanne on päinvastainen, milloin merkittävä osa työntekijöistä työskentelee Suomessa.

6 §

Sijoittautuminen eräissä poikkeustapauksissa

Tätä lakia sovelletaan, jollei 5 §:stä muuta johdu, myös sellaiseen televisiotoiminnan harjoittajaan, joka

1) käyttää Suomen lain mukaan myönnettyä radiotaajuutta;

2) ei käytä Suomen lain mukaan myönnettyä radiotaajuutta mutta käyttää suomalaiselle yritykselle kuuluvaa satelliittikapasiteettia;

3) ei käytä Suomen myöntämää radiotaajuutta eikä suomalaiselle yritykselle kuuluvaa satelliittikapasiteettia mutta käyttää Suomessa sijaitsevaa satelliittisignaalin lähetyksensä.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta siinä tapauksessa, että lähetystoiminnan harjoittaja on sijoittautunut johonkin toiseen Euroopan talousalueeseen kuuluvaan tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen sopimuspuolena olevaan valtioon.

2 luku

11 §

Televisio- ja radiotoiminnan harjoittaminen

Toimilupamääräykset

7 §

Oikeus televisio- ja radiotoiminnan harjoittamiseen

Televisio- tai radiotoiminnan harjoittamiseen vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä on haettava valtioneuvostolta toimilupa.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitettusta televisio- ja radiotoiminnan harjoittamisesta on ennen toiminnan aloittamista tehtävä 15 §:n 1 momentin mukainen ilmoitus Telehallintokeskukselle.

Yleisradio Oy saa harjoittaa televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa niillä taajuuksilla, jotka 8 §:ssä tarkoitettussa suunnitelmassa on varattu sen käyttöön.

8 §

Taajuuksien käyttösuunnitelma

Valtioneuvosto vahvistaa suunnitelman siitä, miten televisio- ja radiotoimintaan Suomelle varatut taajuudet käytetään.

9 §

Toimilupaviranomainen

Toimiluvan julistaa haettavaksi ja myöntää valtioneuvosto. Enintään kolmen kuukauden ajaksi myönnettävää toimilupaa ei julisteta haettavaksi.

10 §

Toimiluvan myöntämisedellytykset

Julistaessaan haettavaksi ja myöntäessään toimilupia valtioneuvoston tulee pyrkiä sananvapauden edistämiseen ja ohjelmistojen monipuolisuuden lisäämiseen. Tässä tarkoituksessa valtioneuvostolla on oikeus antaa myös toimiluvan haltijan ohjelmatoimintaa rajoittavia määräyksiä.

Toimilupa voidaan myöntää luonnolliselle henkilölle, yhteisölle tai säätiolle, joka on vakavarainen ja jolla on ilmeinen kyky säännölliseen toimiluvan mukaiseen toimintaan.

Toimilupaviranomaisella on oikeus antaa toimilupiin liittyviä ohjelmatoimintaa koskevia, ohjelmiston monipuolisuuden turvaamisen kannalta tarpeellisia määräyksiä.

Toimilupaviranomaisella on oikeus antaa myös määräyksiä, jotka koskevat;

1) lähetyksen alueellista kuuluvuutta tai näkyvyyttä;

2) vuorokautista lähetyssaikaa;

3) lähetystekniikkaa;

4) digitaalisissa lähetyksissä käytettävää kanavanippua ja sen käyttöön liittyvää yhteistyötä, siirtokapasiteettia ja siirtokapasiteetin muuta käyttöä; tai

5) viranomaistiedotusta ja toimintaa poikkeusoloissa.

Myöntäessään toimilupia digitaaliseen televisio- tai radiotoimintaan valtioneuvosto voi hakijoiden niin halutessa käsitellä samaan kanavanippuun tarkoitettuja ohjelmistoja koskevia hakemuksia yhtenä kokonaisuutena.

Toimilupamaksuista säädetään valtion televisio- ja radorahastosta annetussa laissa (/).

12 §

Toimiluvan voimassaoloaika

Toimilupa televisio- tai radiotoimintaan voidaan myöntää enintään kymmeneksi vuodeksi.

13 §

Toimiluvan siirtäminen toiselle

Televisio- tai radiotoimintaa varten myönnettyä toimilupaa ei saa siirtää toiselle. Jos tosiasiallinen määräysvalta toimiluvan haltijaan nähden muuttuu, on tätä pidettävä toimiluvan siirtana, jolloin toimilupa lakkaa olemasta voimassa.

Jos toimiluvan haltija asetetaan konkurssiin, toimilupa lakkaa olemasta voimassa välittömästi.

14 §

Toimiluvan raukeaminen

Televisio- tai radiotoimintaa varten myönnetty toimilupa raukeaa, jos säännöllistä toimiluvan mukaista toimintaa ei ole aloitettu vuoden kuluttua toimiluvan ensimmäisestä voimassaolopäivästä tai jos säännöllinen lähetystoiminta on keskeytetty 30 vuorokautta pidemmäksi ajaksi.

15 §

Toimintaa koskeva ilmoitus

Edellä 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

1) toiminnan harjoittajan tai hänen edustajansa nimi, toiminimi, postiosoite ja puhelinnumero sekä toiminnanharjoittajan kotipaikka;

2) alue, jolla toimintaa harjoitetaan;

3) tarjottavien tai suunniteltujen ohjelmistojen yleiskuvaus; ja

4) paikka, jossa radiovastuulaissa (219/1971) edellytetyt tallenteet ovat nähtävillä tai kuultavissa.

Toimintaa ei saa aloittaa, ennen kuin Telehallintokeskus on vahvistanut, että se on vastaanottanut televisio- tai radiotoimintaa koskevan ilmoituksen.

Jos 1 momentin mukaisissa tiedoissa tapahtuu muutoksia, niistä on ilmoitettava viipymättä Telehallintokeskukselle.

3 luku

Ohjelmisto

16 §

Ohjelmiston eurooppalaisuus

Televisiotoiminnan harjoittajan on varattava eurooppalaisille ohjelmille suurin osa lähetyksajastaan, johon ei lueta uutisille, urheilutapahtumille, kilpailunomaisille viihdeohjelmille, mainoksille, tekstitelevisiolähetyksille tai teleostoslähetyksille varattua aikaa.

Tarkemmat säännökset siitä, millaisia ohjelmia pidetään 1 momentissa tarkoitettuina eurooppalaisina ohjelmina, annetaan asetuksella.

17 §

Riippumattomien tuottajien ohjelmat

Televisiotoiminnan harjoittajan on varattava riippumattomien tuottajien tuottamille ohjelmille 10 prosenttia lähetyksajastaan, johon ei lueta uutisille, urheilutapahtumille, kilpailunomaisille viihdeohjelmille, mainoksille, teleostoslähetyksille ja tekstitelevisiolähetyksille varattua aikaa, tai vaihtoehtoisesti 10 prosenttia ohjelmistobudjetistaan. Mainittuun riippumattomien tuottajien osuuteen laskettavista ohjelmista puolet on oltava viimeisen viiden vuoden aikana tuotettuja.

18 §

Paikallinen televisiotoiminta

Mitä 16 ja 17 §:ssä säädetään, ei koske televisiotoimintaa paikallisissa televisioverkoissa eikä sellaisia lähetyskäskeitä, joita ei voida vastaanottaa missään Euroopan talousalueeseen kuuluvassa tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen sopimuspuolena olevassa valtiossa Suomen ulkopuolella.

19 §

Lasten kehitykselle haitalliset ohjelmat

Televisiotoiminnan harjoittajan on huolehdittava siitä, että seksuaalisen sisältönsä tai väkivaltaisuuden vuoksi lasten kehitykselle haitalliset televisio-ohjelmat lähetetään sellaiseen aikaan, jolloin lapset eivät tavallisesti katso televisio-ohjelmia.

Jos televisiotoiminnan harjoittaja lähettää 1 momentissa tarkoitetun ohjelman, sen haitallisuudesta lasten kehitykselle on ilmoitettava ennen ohjelman lähettämistä. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos lähetyksessä on koko ohjelman lähetyksajan näkyvässä tunnus, josta ilmenee ohjelman haitallisuus lasten kehitykselle.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske televisio-ohjelmia, joiden vastaanottamiseen tarvitaan suojauksen purkulaite.

20 §

Yksinoikeuksien käyttö

Jos televisiotoiminnan harjoittaja on hankkinut yksinoikeuden lähettää sellaisen tapah-

tuman, jonka jokin Euroopan talousalueeseen kuuluva valtio on ottanut televisiotointa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin 89/552/ETY muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/36/EY 3 a artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun ja Euroopan yhteisöjen komission varmistamaan luetteloon, se ei saa käyttää yksinoikeutta siten, ettei merkittävä osa kyseisen valtion yleisöstä voi seurata tapahtumaa koskevaa lähetystä maksuttomalla televisiokanavalla niin kuin kyseisessä valtiossa säädetään.

Tarvittaessa säädetään valtioneuvoston päätöksellä, mitkä tapahtumat ovat Suomessa yhteiskunnallisen merkittävyytensä vuoksi sellaisia, että niitä koskevat lähetykset on välitettävä Suomen alueelle siten, että merkittävä osa yleisöstä voi seurata niitä vapaasti vastaanotettavissa olevassa muodossa kokonaan tai osittain joko suorana tai nauhoitettuna lähetyskenä.

Jos yksinoikeuden hankkinut televisiotointinnan harjoittaja ei toteuta 1 momentissa tarkoitettua lähetystä itse, se on velvollinen antamaan toiselle televisiotointinnan harjoittajalle oikeuden tapahtuman lähettämiseen, jos tämä pyytää sitä vähintään kuusi kuukautta ennen tilaisuuden alkamista. Lähetys-oikeuden luovuttavalla televisiotointinnan harjoittajalla on oikeus saada luovutuksesta täysi korvaus.

4 luku

Mainonta, teleostoslähetykset ja sponsorointi

21 §

Yleiset periaatteet

Televisio- ja radiomainokset on voitava tunnistaa mainoksiksi ja teleostoslähetykset teleostoslähetyksiksi. Ne on erotettava muusta ohjelmistosta kuva- tai äänitunnuksella.

Uutis- ja ajankohtaisohjelmissä säännöllisesti esiintyvien henkilöiden kuvaa tai ääntä ei saa käyttää mainoksissa.

Yksittäiset mainokset ja teleostoslähetykset ovat sallittuja vain poikkeuksellisesti.

Mainonnassa ja teleostoslähetyksissä ei saa käyttää alitajunnan kautta vaikuttavaa tekniikkaa.

Piilomainonta ja piiloteleostoslähetykset ovat kiellettyjä.

22 §

Mainosten ja teleostoslähetysten sijoittelu

Televisio-ohjelmistoissa mainokset ja teleostoslähetykset on sijoitettava ohjelmien väliin. Jos 2—5 momentin edellytykset täyttyvät, mainoksia ja teleostoslähetyksiä voidaan sijoittaa myös ohjelmien keskelle siten, ettei loukata ohjelman eheyttä ja arvoa eikä tekijänoikeuksien haltijoiden oikeuksia.

Ohjelmissä, jotka koostuvat itsenäisistä osista, tai urheiluohjelmissä ja samantapaisesti rakentuvissa ohjelmissä, joissa on väliaikoja, mainoksia ja teleostoslähetyksiä saa sijoittaa ainoastaan osien väleihin tai väliajoille.

Pitkän elokuvan ja televisiota varten tehdyn elokuvan lähetysten saa keskeyttää kerran kutakin 45 minuutin jaksoa kohti, jos teoksen suunniteltu kesto on yli 45 minuuttia. Lisäkeskeytys on sallittu, jos teoksen suunniteltu kesto on vähintään 20 minuuttia pidempi kuin kaksi tai useampi kokonaista 45 minuutin jaksoa.

Kun mainoksilla tai teleostoksilla keskeytetään muita kuin 2 momentissa tarkoitettuja televisio-ohjelmia, peräkkäisten mainoskatkojen välillä on oltava vähintään 20 minuuttia yhden ohjelman aikana.

Uskonnollisten tilaisuuksien televisiolähetystä ei saa katkaista mainoksilla eikä teleostoslähetyksillä. Uutisia ja ajankohtaisohjelmia, dokumenttiohjelmia, uskonnollisia ohjelmia ja lastenohjelmia ei saa keskeyttää mainoksilla eikä teleostoslähetyksillä, jos ohjelman aikataulun mukainen kesto on alle 30 minuuttia. Jos ohjelma kestää vähintään 30 minuuttia, sovelletaan 1—4 momentin säännöksiä.

23 §

Mainonnan ja teleostoslähetysten eettiset periaatteet

Televisio- ja radiomainoksissa tai teleostoslähetyksissä ei saa loukata ihmisarvoa, eikä uskonnollista tai poliittista vakaumusta. Niissä ei saa suosia toimintaa, jossa vaarannetaan terveyttä, yleistä turvallisuutta tai ympäristöä eikä niissä saa esiintyä rotuun,

sukupuoleen tai kansallisuuteen perustuvaa syrjintää.

24 §

Tupakkatuotteet ja alkoholijuomat

Tupakkatuotteiden mainonnan ja teleostoslähetysten osalta noudatetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) säännöksiä. Alkoholijuomien mainonnan ja teleostoslähetysten osalta noudatetaan alkoholilain (1143/1994) säännöksiä.

25 §

Alaikäisten suojelu

Televisio- ja radiomainonta ei saa aiheuttaa moraalista tai fyysistä haittaa lapsille. Televisio- ja radiomainonnassa ei saa:

1) kehottaa lapsia ostamaan tuotetta tai palvelua käyttämällä hyväksi heidän kokemattomuuttaan tai herkkäuskoisuuttaan;

2) suoraan rohkaista lapsia taivuttelemaan vanhempiaan tai muita henkilöitä ostamaan mainostettuja tuotteita tai palveluja;

3) käyttää hyväksi erityistä luottamusta, jota lapset tuntevat vanhempiaan, opettajiaan tai muita ihmisiä kohtaan; eikä

4) perusteettomasti näyttää lapsia vaarallisissa tilanteissa.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee vastaavasti teleostoslähetystiä. Niissä ei myöskään saa kehottaa lapsia tekemään tavaroiden tai palvelujen osto- tai vuokrasitoumuksia.

26 §

Sponsoroiduille ohjelmille asetettavat vaatimukset

Sponsori ei saa vaikuttaa sponsoroidun televisio- tai radio-ohjelman sisältöön ja sijoitteluun ohjelmistossa siten, että se vaikuttaisi lähetystoiminnan harjoittajan vastuuseen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen ohjelmien suhteen.

Sponsoroitujen televisio- ja radio-ohjelmien alussa tai lopussa on esitettävä selvästi sponsorin nimi tai tunnus.

Sponsoroiduissa televisio- tai radio-ohjelmissa ei saa rohkaista ostamaan tai vuokraamaan sponsorin tai kolmannen osapuolen

tuotteita tai palveluja varsinkaan viittaamalla erityisesti ja mainosluonteisesti kyseisiin tuotteisiin tai palveluihin.

27 §

Kielletty sponsorointi

Pääasiassa tupakkatuotteita valmistavan yrityksen sponsoroimaa ohjelmaa ei saa lähettää televisiossa eikä radiossa.

Jos ohjelman sponsorina on yritys, jonka toimintaan kuuluu lääketuotteiden tai lääkahoitojen valmistaminen tai myynti, ohjelman yhteydessä voidaan esittää yrityksen nimi tai tunnus ottaen huomioon mitä 26 §:ssä säädetään. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan saa tuoda esille sellaista lääketuotetta tai hoitomuotoa, joka on Suomessa saatavissa ainoastaan lääkärin määräyksestä.

28 §

Uutis- ja ajankohtaisohjelmien sponsorointikielto

Televisiossa tai radiossa lähetetyt uutis- ja ajankohtaisohjelmat eivät saa olla sponsoroituja lähetystiä.

29 §

Teleostoslähetysten ja televisiomainosten aikarajoitukset

Teleostoslähetysten ja televisiomainosten lähetyssajan osuus 31 §:ssä tarkoitettuja teleostosoajelmille varattuja ohjelmapaikkoja lukuun ottamatta ei saa olla yli 20 prosenttia päivittäisestä lähetyssajasta. Televisiomainosten lähetyss aika ei saa olla yli 15 prosenttia päivittäisestä lähetyssajasta.

Mainosten ja teleostoslähetysten osuus yhtä tasatuntien välistä tuntia kohti ei saa olla yli 20 prosenttia, lukuun ottamatta sellaisia kanavia, joilla lähetetään pelkästään teleostoslähetystiä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuna aikarajoihin sisältyvänä mainontana ei pidetä lähetystoiminnan harjoittajan omia ohjelmia ja näihin suoraan liittyviä oheistuotteita koskevia kuulutuksia eikä virallisia tiedotuksia ja korvauksetta lähetettäviä hyväntekeväisyysvetoumuksia.

30 §

Radiomainonnan aikarajoitukset

Radiomainosten lähetyssaika ei saa olla yli kymmenen prosenttia päivittäisestä lähetyssajasta. Mainoksia saa radiolähetyksissä kuitenkin kunakin kahtena peräkkäisenä täytenä tuntina olla enintään yhteensä 24 minuuttia.

31 §

Teleostsohjelmien aikarajoitukset

Teleostoslähetyksistä koostuvan ohjelman yhtäjaksoisen keston on oltava vähintään 15 minuuttia kanavalla, jota ei ole varattu pelkästään teleostoslähetyksille. Ohjelmia saa olla päivässä enintään kahdeksan. Niiden kokonaiskesto saa olla enintään kolme tuntia päivässä. Teleostoslähetyksistä koostuviin ohjelmiin on liitettävä kuva- tai äänitunnus, joka erottaa ne selvästi muusta ohjelmistosta.

32 §

Teleostoslähetyksille varatut kanavat

Tämän lain 16, 17 ja 22 §:n sekä 29 §:n 2 momentin säännöksiä ei sovelleta sellaisiin televisiokanaviin, joilla lähetetään yksinomaan teleostoslähetyksiä. Myös tällaisilla kanavilla mainostamista koskevat kuitenkin 29 §:ssä säädetty aikarajoitukset.

33 §

Myynninedistämistoimintaan varatut kanavat

Tämän lain 16, 17 ja 22 §:n säännöksiä ei sovelleta sellaisiin televisiokanaviin, joilla lähetetään yksinomaan televisiotoiminnan harjoittajan omaan myynninedistämistoimintaan liittyviä ohjelmia. Mainonta tällaisilla kanavilla on kuitenkin sallittu 29 §:n 1 ja 2 momentin säännösten mukaisesti.

5 luku

Ohjaus ja valvonta

34 §

Yleinen ohjaus, kehittäminen ja valvonta

Televisio- ja radiotoiminnan yleinen ohjaus, kehittäminen ja valvonta kuuluu asianomaiselle ministeriölle.

35 §

Valvontaviranomaiset

Telehallintokeskuksen tehtävänä on valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista lukuun ottamatta niitä säännöksiä, joiden noudattamisen valvonta on säädetty kuluttaja-asiamiehen tehtäväksi.

Kuluttaja-asiamies valvoo lain 23 ja 25 §:n säännösten noudattamista. Kuluttaja-asiamies voi puuttua kuluttajasuojalain (38/1978) nojalla myös muiden tämän lain 4 luvun säännösten vastaisiin lähetyksiin silloin, kun niiden sisältö on kuluttajien kannalta sopimattomaa tai harhaanjohtavaa markkinointia.

6 luku

Pakkokeinot, seuraamukset ja muutoksenhaku

36 §

Pakkokeinot

Jos televisio- tai radiotoiminnan harjoittaja rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, valvontaviranomainen voi antaa sille huomautuksen ja velvoittaa sitä korjaamaan virheensä tai laininlyöntinsä. Päätöksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Kuluttaja-asiamiehen valvomien 35 §:ssä

mainittujen säännösten osalta noudatetaan, mitä kuluttajasuojalain 2 luvun 7, 8, 9 ja 10 §:ssä ja markkinatuomioistuimesta annetussa laissa (41/1978) säädetään.

37 §

Toimiluvan peruuttaminen ja toiminnan keskeyttäminen

Valtioneuvosto voi peruuttaa televisio- tai radiotoimintaa varten myönnetyn toimiluvan tai määrätä muun 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua toiminnan keskeytettäväksi, jos toiminnan harjoittaja rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Valtioneuvosto voi peruuttaa televisio- tai radiotoimintaa varten myönnetyn toimiluvan myös siinä tapauksessa, että kyseistä toimintaa varten ei voida osoittaa enää toiminnan edellyttämää radiotaajuutta.

Televisio tai radiotoiminnan harjoittajalla ei ole oikeutta saada korvausta toimiluvan peruuttamisesta.

38 §

Edelleen lähettämisen keskeyttäminen

Valtioneuvosto voi televisiotointintaa koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun neuvoston direktiivin muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/36/EY 2 a artiklan 2 kohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti määrätä keskeytettäväksi Euroopan talousalueeseen kuuluvasta tai Euroopan neuvoston televisioyleissopimuksen sopimuspuolelta olevasta valtiosta tulevan televisio-ohjelmiston edelleen lähettämisen, jos kyseisessä lähetyksessä on toistuvasti tehty rikoslain (39/1889) 11 luvun 8 §:ssä rangaistavaksi säädetty teko tai rikottu tämän lain 19 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä.

39 §

Luvaton televisio- ja radiotoiminta

Joka harjoittaa televisio- tai radiotoimintaa ilman tämän lain mukaista toimilupaa tai tekemättä tämän lain mukaista ilmoitusta taikka vastoin 37 ja 38 §:n nojalla annettua kieltoa, on tuomittava luvattomasta televisio- tai radiotoiminnan harjoittamisesta sakkoon

tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

40 §

Muutoksenhaku

Valtioneuvoston, asianomaisen ministeriön tai Telehallintokeskuksen päätökseen saadaan hakea muutosta noudattaen, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valtioneuvosto, ministeriö, Telehallintokeskus ja kuluttaja-asiamies voivat päätöksessään määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman. Valitusviranomainen voi kuitenkin kieltää päätöksen toimeenpanon, kunnes valitus on ratkaistu.

7 luku

Erinäiset säännökset

41 §

Tiedonsaantioikeus

Asianomaisella ministeriöllä ja Telehallintokeskuksella on oikeus saada televisio- ja radiotoiminnan harjoittajilta tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamisen edellyttämiä tietoja sen estämättä, mitä salassapidosta muualla laissa säädetään.

Toimiluvanhaltijan on ilmoitettava ministeriölle välittömästi sen tietoon tulleesta muutoksesta, jossa jonkun osakkeenomistajan osuus toimiluvanhaltijan äänimäärästä tai osakepääomasta on saavuttanut, ylittänyt tai vähentynyt 1/10, 1/5, 1/3, 1/2 ja 2/3 toimiluvanhaltijan äänimäärästä tai osakepääomasta.

Sen, joka omistaa vähintään 20 prosenttia toimiluvanhaltijayhtiön osakepääomasta tai äänimäärästä, on ilmoitettava välittömästi sen tietoon tulleesta muutoksesta, jossa jonkun osakkeenomistajan osuus tämän yhtiön äänimäärästä ja osakepääomasta on saavuttanut, ylittänyt tai vähentynyt 1/10, 1/5, 1/3, 1/2 ja 2/3 toimiluvanhaltijan äänimäärästä tai osakepääomasta.

42 §

Velvollisuus eräiden televisio- ja radiolähetysten jakeluun

Teleyritys, joka omistaa tai hallitsee pää-

asiassa televisio- ja radio-ohjelmistojen jake-
luun tarkoitettua televerkkoa, on velvollinen
jakamaan tässä verkossa ilman korvausta:

1) valtioneuvoston myöntämän toimiluvan
nojalla toimivien televisio- ja radiotoiminnan
harjoittajien koko maassa vastaanotettavaksi
tarkoitettut lähetykset; sekä

2) Yleisradio Oy:n lähetykset.

43 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytän-
töönpanosta annetaan asetuksella.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

44 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta .

Tällä lailla kumotaan niihin myöhemmin
tehtyine muutoksineen:

1) kaapelilähetystoiminnasta 13 päivänä
maaliskuuta 1987 annettu laki (307/1987); ja

2) radiolaitteista 17 päivänä tammikuuta
1927 annettu laki (8/1927).

45 §

Voimassa olevia toimilupia koskeva siirtymäsäännös

Televisio- tai radiotoiminnan harjoittajan,
jolla on voimassa oleva toimilupa kaapeli-
lähetystoimintaa varten ja joka haluaa jatkaa
tämän lain mukaan ilmoituksenvaraista toi-
mintaa, tulee tehdä 7 §:n 2 momentissa
tarkoitettu ilmoitus viimeistään kuuden kuu-
kauden kuluttua lain voimaantulosta.

Televisio- tai radiotoiminnan harjoittaja,
jolla tämän lain voimaantullessa on voimas-
sa oleva toimilupa lähetystoiminnan harjoit-
tamiseen vapaasti etenevien radioaaltojen
välityksellä, saa jatkaa toiminnan harjoitta-
mista tämän toimiluvan nojalla sen voimas-
saolon ajan. Jos toimiluvan ehdot ovat risti-
riidassa tämän lain tai valtion televisio- ja
radiatorahastosta annetun lain kanssa, nouda-
tetaan kuitenkin tämän lain ja valtion tele-
visio- ja radiatorahastosta annetun lain sään-
nöksiä.

2.

Laki**valtion televisio- ja radiorahastosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

4 §

Yleisiä säännöksiä*Tilintarkastajat ja tilinpäätös*

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on järjestää Yleisradio Oy:n toiminnan rahoitus ja valtion televisio- ja radiorahaston hoito sekä muutoinkin edistää televisio- ja radiotoimintaa.

2 §

Määritelmää

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *televisiolla* televisio-ohjelmistojen vastaanottoon ja seuraamiseen tarkoitettua laitetta tai laiteyhdistelmää; ja

2) *television käyttämisellä* televisio-ohjelmien vastaanottamista televisiolla taikka television pitämistä tai säilyttämistä siten, että se koska tahansa on vähäisin toimin käytettävissä televisio-ohjelmien vastaanottamiseen.

2 luku

Valtion televisio- ja radiorahasto

3 §

Valtion televisio- ja radiorahasto ja siihen kerättävät maksut

Edellä 1 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten on valtion talousarvion ulkopuolinen valtion televisio- ja radiorahasto, jota hoitaa Telehallintokeskus.

Valtion televisio- ja radiorahastoon kerätään television käyttämisestä perittävät televi-
sionmaksut, takautuvat televi-
sionmaksut, vii-
västysmaksut, tarkastusmaksut sekä televi-
sio- ja radiotoiminnan harjoittajilta perittävät toimilupamaksut.

Valtioneuvosto asettaa vuosittain rahaston hallintoa, taloutta ja tilejä tarkastamaan kaksi tilintarkastajaa, joista toisen tulee olla joko Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja (KHT) tai julkishallinnon ja talouden tilintarkastajan tutkinnon suorittanut henkilö (JHTT).

Rahaston kirjanpidon ja tilinpäätöksen osalta noudatetaan valtion talousarviosta annettua lakia (423/1988) ja sen nojalla annettuja säännöksiä. Rahaston tilinpäätöslaskelmiin kuuluu myös rahaston käyttösuunnitelman toteumalaskelma. Rahaston tilinpäätöksen hyväksyy Telehallintokeskuksen johtokunta ja sen vahvistaa valtioneuvosto.

5 §

Valtion televisio- ja radiorahaston varojen käyttö

Valtion televisio- ja radiorahaston varoja käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen sekä rahastoon kerättävien maksujen perimisestä ja televisio- ja radiotoiminnasta annettujen säännösten noudattamisen valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahaston varat muodostuvat kerättävistä maksuista ja edellisiltä tilikausilta kertyneistä ylijäämistä, jotka ovat rahaston valtion keskuskirjanpidossa olevalla yhdystilillä.

Valtioneuvosto päättää kalenterivuositain käyttösuunnitelmassa rahaston varojen jakamisesta eri käyttötarkoituksiin. Erityisestä syystä varojen käyttösuunnitelmaa voidaan muuttaa myös kesken kalenterivuoden.

Rahaston varoja suoritetaan Yleisradio Oy:lle valtiovarainministeriön hyväksymänä erinä ja ajankohtina käyttösuunnitelman ja yhtiön rahoitustarpeen mukaisesti.

3 luku

Televisiomaksun määrääminen ja maksuvelvollisuus

6 §

Televisiomaksun suuruuden määrääminen

Television käyttämisestä on maksettava televisiomaksu, jonka suuruuden määrää valtionneuvosto. Maksua määrättäessä on muun ohessa otettava huomioon Yleisradio Oy:n mahdollisuus täyttää sille asetetut julkista palvelua koskevat lakisääteiset tehtävät, alan kilpailutilanne sekä yleinen taloudellinen kehitys.

7 §

Velvollisuus televisiomaksun maksamiseen

Jokaista käytössä olevaa televisiota kohden on suoritettava televisiomaksu.

Perheen käytössä olevia televisioita varten tulee kuitenkin maksaa vain yhtä televisiomaksua jokaista vakituista käyttöpaikkaa kohden. Tässä laissa perheellä tarkoitetaan yksin asuvia ja yhteistaloudessa samassa asunnossa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa eläviä sekä heidän kanssaan vakituisesti asuvia sukulaisiaan tai lapsiaan, mukaan lukien ottolapset sekä perheeseen sijoitetut lapset. Sukulaisella tarkoitetaan henkilöä, joka perintökaaren (40/1965) mukaan katsotaan perintöön oikeutetuksi.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan taikka yhteisön tai säätiön toimipaikassa käytössä olevista televisioista tulee maksaa yhtä televisiomaksua jokaista toimipaikkaa kohden. Majoitusliikettä tai toimintaa harjoittavan elinkeinonharjoittajan taikka yhteisön tai säätiön on kuitenkin maksettava majoitushuoneissa olevista televisioista yhtä televisiomaksua jokaista neljän television erää tai erän osaa kohti.

Tässä laissa tarkoitettu toimipaikka on jokainen elinkeinonharjoittajan taikka yhteisön tai säätiön vakituinen toimipaikka, jolla on eri käytösioite kuin elinkeinonharjoittajan taikka yhteisön tai säätiön muilla vakituksilla toimipaikoilla. Kunnan hallintokuntia ja niiden eri yksiköitä sekä valtion viranomaisia, laitoksia, liikelaitoksia ja rahastoja pidetään kutakin eri yhteisönä.

8 §

Maksuvelvollisuuden alkaminen ja päättyminen

Maksuvelvollisuus alkaa television käyttöönotosta. Maksuvelvollisuus päättyy Telehallintokeskuksen saatua tiedon television käytön loppumisesta. Lyhin maksuvelvollisuus aika on kuitenkin yksi kuukausi.

9 §

Ilmoitusvelvollisuus

Tämän lain säännösten mukaan maksuvelvollisen television käyttäjän on televisiomaksun perimistä varten tehtävä Telehallintokeskukselle ilmoitus jokaisen televisiomaksun maksamista edellyttävän television käyttöönotosta.

Käyttöönottoilmoituksesta tulee käydä ilmi televisiomaksun käyttäjärekisteriin tämän lain 18 §:n mukaisesti talletettavat tiedot.

Jos television käyttäjä maksukehotuksesta huolimatta vähintään kuuden kuukauden ajalta laiminlyö televisiomaksun maksamisen, television käyttäjän katsotaan peruuttaneen 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen. Telehallintokeskus tekee asiasta päätöksen.

10 §

Tarkastajat

Telehallintokeskus valvoo 9 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Telehallintokeskus voi määrätä tätä tehtävää suorittamaan erityisiä tarkastajia.

Tarkastajan tulee tarkastusta suorittaessaan esittää selvitys 1 momentissa tarkoitetusta Telehallintokeskuksen antamasta määräyksestä.

Tarkastuksen suorittamisen yhteydessä tulee tarkastajalle tämän pyynnöstä esittää tiedot television käyttäjästä, käytössä olevien televisioiden lukumäärästä ja sijainnista, television käytössäoloajasta ja muista televisiomaksun perinnässä tarvittavista seikoista.

11 §

Televisiomaksun periminen

Saatuaan 9 §:n mukaisen ilmoituksen tele-

vision käytöstä Telehallintokeskus perii televisiomaksua television käyttäjäksi ilmoiteltulta luonnolliselta henkilöltä tai oikeushenkilöltä tekemättä erillistä päätöstä maksuvelvollisuudesta.

Maksun perintään sovelletaan valtion maksuperustelain (150/1992) säännöksiä, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Televisiomaksun perinnän asia- ja kirjotusvirheen korjaamisessa noudatetaan hallintomenettelylain (598/1982) säännöksiä.

12 §

Päätös maksuvelvollisuudesta

Telehallintokeskus tekee erillisen päätöksen maksuvelvollisuudesta ja sen alkamisen ajankohdasta television käyttäjän pyynnöstä taikka jos tarkastuksessa on selvinnyt, että jollakulla on käytössään televisio, josta ei ole tehty 9 §:n mukaista ilmoitusta.

13 §

Viivästysmaksu

Jollei televisiomaksua ole maksettu viimeistään ilmoitettuna eräpäivänä, Telehallintokeskus perii televisiomaksun lisäksi 30 markan suuruisen viivästysmaksun. Viivästysmaksua ei kuitenkaan peritä, ellei ole ryhtytty toimiin viivästyneen maksun perimiseksi ennen sen maksamista.

14 §

Takautuva televisiomaksu

Siltä, joka käyttää televisiota tekemättä 9 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta, Telehallintokeskus perii televisiomaksun kaksinkertaisena enintään yhden sellaisen vuoden ajalta, jolloin televisiota on käytetty. Maksua peritään tällöin kuitenkin vähintään 300 markkaa.

15 §

Maksujen ulosotto

Televisiomaksu, takautuva televisiomaksu, viivästysmaksu ja tarkastusmaksu voidaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoin annettussa laissa (367/1961) säädetään.

16 §

Perinnän keskeytys

Jos television käyttäjä on kehotuksista huolimatta laiminlyönyt televisiomaksun suorittamisen eikä kyseistä maksua ole myöskään ulosottoteitse tai muulla tavoin saatu perityksi ja on ilmeistä, että perinnän jatkamisesta aiheutuu lain tarkoituksen vastaisia kuluja, Telehallintokeskuksella on oikeus keskeyttää perintätoimet.

17 §

Televisiomaksun palauttaminen

Maksetusta televisiomaksusta palautetaan tai hyvitetään käyttämättä jäänyt osuus, joka maksetaan siitä ajankohdasta, jona television käytön lopettaminen on tullut Telehallintokeskuksen tietoon. Summasta vähennetään 30 markan suuruinen palautusmaksu. Jos palautettava rahamäärä palautusmaksun vähentämisen jälkeen on alle 20 markkaa, maksua ei palauteta.

4 luku

Television käyttäjärekisterin pitäminen

18 §

Television käyttäjärekisteri

Televisiomaksujen perintää ja tämän lain noudattamisen valvontaa varten Telehallintokeskus pitää television käyttäjärekisteriä 9 §:ssä tarkoitettujen ilmoituksen tehneistä ja niistä, joiden on todettu rikkoneen 9 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, sekä television käyttämisestä perittävien maksujen perintä- ja maksutapahtumista.

Rekisteriin saa tallettaa luonnollisen henkilön nimen, hänen käytössään olevien televisioiden lukumäärän, henkilötunnuksen, osoitteen, kotikunnan ja äidinkielen sekä muita perintä- ja valvontatoimen hoitamisen kannalta tarpeellisia luonnollista henkilöä koskevia tietoja. Oikeushenkilöstä saa rekisteriin tallettaa vastaavat rekisterinpidon tarkoituksen kannalta tarpeelliset tiedot, myös liike- ja yhteisötunnuksen.

Telehallintokeskus voi käyttää rekisteriä sille laissa tai asetuksessa säädettyjen tele-

visiomaksuihin liittyvien tehtävien hoitamisessa.

19 §

Oikeus tietojen saantiin ja tallettamiseen

Telehallintokeskuksella on oikeus saada ja tallettaa televisiomaksujen perintää ja tämän lain noudattamisen valvontaa varten seuraavia tietoja:

- 1) luonnollisten henkilöiden nimeä ja osoitetta, henkilötunnusta ja sen muuttumista sekä kuolemaa koskevat tiedot väestötietojärjestelmästä;
- 2) sopimuksen perusteella luonnollisen ja oikeushenkilön osoitetta koskevat tiedot Suomen Posti Oy:n osoitetietojärjestelmästä; sekä
- 3) sopimuksen perusteella luonnollisen ja oikeushenkilön puhelinnumeroa ja muita vastaavia yhteystietoja koskevat tiedot telyritysten asiakasrekisteristä.

20 §

Rekistereiden yhdistäminen

Telehallintokeskuksella on oikeus yhdistää television käyttäjärekisterin tiedot ja 19 §:ssä tarkoitetut tiedot sekä muodostaa siten tämän lain noudattamisen valvontaa varten tarpeellisia rekistereitä.

21 §

Tietojen luovuttaminen

Television käyttäjärekisteristä saa luovuttaa tämän lain noudattamisen valvontaa varten tietoja:

- 1) poliisille;
- 2) syyttäväviranomaisille; sekä
- 3) tuomioistuimille.

Television käyttäjärekisteristä saa lisäksi luovuttaa tietoja:

- 1) ulosottoviranomaiselle tässä laissa tarkoitettujen maksujen perimistä varten;
- 2) tilastokeskukselle tietoja tilastointia varten; sekä
- 3) tilastotietoja.

Muissa kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tietojen luovuttamiseen television käyttäjärekisteristä noudatetaan mitä henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen rekistereistä säädetään.

22 §

Tietojen poistaminen

Tiedot 9 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tehneistä poistetaan television käyttäjärekisteristä kymmenen vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana ilmoitus television käytön loppumisesta on saapunut Telehallintokeskukselle.

Tiedot sellaisista, joiden on todettu rikkoen 9 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta, poistetaan television käyttäjärekisteristä kymmenen vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana päätös todetusta rikkomuksesta sai lainvoiman.

Tiedot television käyttämisestä perittävien maksujen perintä- ja maksutapahtumista poistetaan television käyttäjärekisteristä kymmenen vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana toimi tehtiin.

Edellä 20 §:ssä tarkoitetut yhdistämällä muodostetut rekisterit hävitetään välittömästi, kun niiden käyttö on päättynyt, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluttua niiden muodostamisesta.

5 luku

Toimilupamaksu

23 §

Velvollisuus toimilupamaksun maksamiseen

Toimiluvanhaltija, jolle televisio- ja radio-toiminnasta annetun lain (/) 9 §:n nojalla on myönnetty toimilupa televisio- tai radio-toiminnan harjoittamiseen, on velvollinen maksamaan valtion televisio- ja radiorahastoon toimilupamaksun. Toimilupamaksu maksetaan erikseen kunkin toimiluvan osalta.

Jos toimiluvanhaltija kuuluu kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 6 §:n mukaiseen konserniin tai on kirjanpitolain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettu omistusyhteisyrittäjä tai 8 §:ssä tarkoitettu osakkuusyrittäjä ja samaan edellä tarkoitettujen yritysten muodostamaan yritysyhtymään kuuluvalla yrityksellä on toimilupaan liittyvää 24 §:ssä tarkoitettua toimilupamaksun perusteena olevaa liikevaihtoa, määrätään toimilupamaksu yritysten yhteisen toimilupamaksun perusteena olevan lii-

vaihdon perusteella. Näin menetellään myös niissä tapauksissa, joissa emoyhtiö tai osakkeenomistaja eivät ole suomalaisia. Toimiluvanhaltija on velvollinen maksamaan näin määräytyvän toimilupamaksun kokonaisuudessaan.

Toimilupamaksun maksuvelvollisuus alkaa toimiluvan voimaantulopäivästä ja päättyy viimeiseen voimassaolopäivään.

24 §

Toimilupamaksun perusteena oleva liikevaihto

Toimilupamaksun perusteena olevaan liikevaihtoon luetaan kaikki toimiluvan nojalla tapahtuviin, Suomessa vastaanotettavaksi tarkoitettuihin televisio- ja radiolähetyksiin liittyvät mainos- ja sponsorointitulot sekä muut toimiluvan mukaisesta lähetystoiminnasta kertyvät tulot. Toimilupamaksun perusteena olevalla liikevaihdolla tarkoitetaan 23 §:n 2 momentissa tarkoitettujen yritysten yhteistä edellä tarkoitettua liikevaihtoa vähennettynä vastaavalla yhtiöiden keskinäiselle liikevaihdolla.

Jos mainosajan tai -tilan myyntiä harjoitetaan yhdessä toisen toimilupaa vaativan tai muun liiketoiminnan kanssa, katsotaan toimiluvanvaraisen toiminnan osuudeksi käypien arvojen suhteessa laskettu osa peritystä kokonaiskorvauksesta.

Vastikkeetta tai vallitsevaa hinnoittelua olennaisesti alempaa vastiketta vastaan luovutetun mainosajan- tai tilan arvoksi katsotaan vastaavan mainosajan tai -tilan käyvän hinnan mukainen arvo. Jos mainosaikaa tai -tilaa luovutetaan vastikkeetta yleishyödylliseen tarkoitukseen, Telehallintokeskuksella on oikeus myöntää hakemuksesta vapautus sen arvon lukemisesta toimilupamaksun perusteena olevaan liikevaihtoon. Lupa tulee hakea ennen mainosajan tai -tilan luovuttamista.

25 §

Toimilupamaksun suuruus

Toimilupamaksu on maksettava toimiluvan mukaisen toiminnan 24 §:ssä tarkoitettusta kalenterivuositain määräytyvästä liikevaihdosta 2 ja 3 momentissa olevien asteikkojen

perusteella. Jos toimilupakausi ei ole kalenterivuosi, maksu määräytyy toimintakauden toiminnan 24 §:ssä tarkoitetun liikevaihdon mukaisesti.

Progressiivinen televisiotoiminnan toimilupamaksuasteikko on seuraava:

Liikevaihto	Toimilupamaksu alarajan kohdalla	Toimilupamaksu alarajan yltävästä liikevaihdon osasta %
milj. mk/vuosi	milj. mk/vuosi	
20-50	0,00	15
50-130	4,50	20
130-300	20,50	23
300-800	59,60	25
800-	184,60	27

Progressiivinen radiotoiminnan toimilupamaksuasteikko on seuraava:

Liikevaihto	Toimilupamaksu alarajan kohdalla	Toimilupamaksu alarajan yltävästä liikevaihdon osasta %
milj. mk/vuosi	milj. mk/vuosi	
20-50	0,00	4
50-80	1,20	6
80-	3,00	8

Toimilupamaksu ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin 25 prosenttia maksun perusteena olevasta televisiotoiminnan vuotuisesta liikevaihdosta.

Alin toimilupamaksuna perittävä summa on 50 markkaa.

26 §

Toimilupamaksun maksaminen

Toimilupamaksu maksetaan kuukausittain kalenterikuukautta seuraavan toisen kuukauden 15 päivänä.

Toimilupamaksu tilitetään kuukausittain Telehallintokeskuksen ennalta kullekin toimiluvanhaltijalle määräämään arvioitun koko vuoden keskimääräisen maksuprosentin ja toteutuneen toimilupamaksun perusteena olevan liikevaihdon perusteella. Arvioitu vuotuinen keskimääräinen maksuprosentti tulee määrätä mahdollisimman tarkoin toimiluvanhaltijalle 25 §:n säännösten mukaista toimilupamaksua vastaavaksi.

Mainosajan myynnistä ja muusta luovutuksesta saadut tuotot kohdistetaan niille kuukausille, joihin mainos esitetään.

27 §

Toimilupamaksun tarkistaminen kesken kalenterivuoden

Edellä 26 §:n 2 ja 3 momentin mukaisesti maksettavaksi arvioitua maksuprosenttia voidaan Telehallintokeskuksen päätöksellä tarkistaa kunkin vuosineljänneksen päätyttyä, jos siihen mennessä toteutuneen maksuprusteena olevan liikevaihdon ja muiden käytettävissä olevien tietojen perusteella voidaan pitää ilmeisenä, että arvioitu vuotuinen maksuprosentti poikkeaa lopullisesta vuotuisesta keskimääräisestä maksuprosentista. Tarkistaminen voidaan tehdä joko toimiluvanhaltijan tai Telehallintokeskuksen aloitteesta.

28 §

Toimilupamaksun tarkistaminen kalenterivuoden päätyttyä

Toimilupamaksun vuotuinen kokonaismäärä tarkistetaan toteutuneen toimilupamaksun perusteena olevan liikevaihdon perusteella kutakin kalenterivuotta seuraavan maaliskuun loppuun mennessä. Tällöin toimiluvanhaltijan tulee tilittää tilittämätön määrä tai Telehallintokeskuksen tulee palauttaa liikaa tilitetty määrä.

Toimilupamaksun tarkistamista varten toimiluvanhaltijan on annettava vuosittain maaliskuun 15 päivään mennessä kirjanpitoon perustuvat ja toimiluvanhaltijan tilintarkastajana toimivan hyväksytyn tilintarkastajan tarkastamat tiedot toimiluvan perusteena olevan liikevaihdon kertymisestä kuukausittain.

29 §

Toimilupamaksun kiertäminen

Jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen muoto, joka ei vastaa asian luonnetta tai tarkoitusta, on toimilupamaksu määrättävä siten kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa.

Jos mainosajan tai -tilan myyntihinta tai vastike on määrätty siten, että se ei vastaa sitä, mitä riippumattomien osapuolten välillä olisi sovittu, määrätään maksu pitäen perusteena silti, mitä riippumattomien osapuolten kesken olisi sovittu.

Jos edellä sanottuihin järjestelyihin on ryhtynyt yksinomaan tai pääasiallisesti toimilu-

pamaksun välttämiseksi, voidaan toimilupamaksua korottaa, kuitenkin enintään kaksinkertaiseksi.

30 §

Viivästyskorko

Jos maksu viivästyy tai jos maksun perusteena oleva liikevaihto on kohdistettu ajallisesti väärin, viivästyneelle määrälle peritään korkolain (633/1982) mukainen viivästyskorko.

Vuotuisen maksun tarkistamisen yhteydessä perittävälle tai palautettavalle määrälle ei peritä eikä makseta korkoa.

31 §

Valtuutussäännös

Ministeriöllä on oikeus antaa tarkempia säännöksiä ja Telehallintokeskuksella tarkempia määräyksiä toimilupamaksun tilittämistä ja maksun perusteena olevaan laskutukseen liittyvien tietojen antamista ja maksujen suorittamisen valvontaa koskevista seikoista.

Valvontaviranomainen antaa maksuvelvoitteen pyynnöstä enakkopäätöksen toimilupamaksun perusteeseen ja suorittamiseen liittyvistä seikoista. Enakkopäätöksestä ei saa valittaa.

32 §

Tiedonsaantioikeus ja salassapitovelvollisuus

Ministeriöllä ja Telehallintokeskuksella on oikeus saada televisio- ja radiotoiminnan harjoittajilta sekä muilta 23 §:n 2 momentissa tarkoitetuilta yhteisöiltä tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamista varten tarpeellisia, myös tavanomaisesti salassapidetäviä toiminnan harjoittajia ja niiden toimintaa koskevia tietoja. Viranomaisilla on myös oikeus tarkastaa edellä mainittujen yritysten ja yhteisöjen kirjanpitoa siltä osin kuin on tarpeen toimilupamaksun määrittämiseksi ja asiaan vaikuttavien seikkojen selvittämiseksi.

Viranomainen ei saa sivulliselle ilmaista sellaista tämän lain nojalla tietoonsa saamaa seikkaa, jota on pidettävä yrityssalaisuutena.

6 luku

Pakkokeinot, seuraamukset, muutoksenhaku

33 §

Uhkasakko

Jos 23 §:ssä tarkoitettu toimiluvanhaltija rikkoo tätä lakia, ministeriö tai Telehallintokeskus voivat velvoittaa hänet korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä.

Ministeriö tai Telehallintokeskus voivat asettaa 1 momentissa tarkoitetun päätöksensä tehosteeksi toimiluvanhaltijalle uhkasakon siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

34 §

Toimiluvan peruuttaminen

Jollei 23 §:ssä tarkoitettu toimiluvanhaltija noudata tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, valtioneuvosto voi, milloin luvanhaltija ei kehotuksesta huolimatta kohtuullisessa määräajassa oikaise menettelyään, peruuttaa toimiluvan osaksi tai kokonaan.

Valtio ei ole velvollinen suorittamaan korvausta toimiluvan peruuttamisen johdosta.

35 §

Tarkastusmaksu

Siltä, joka käyttää televisiota tekemättä 9 §:ssä säädettyä ilmoitusta, peritään 500 markan suuruinen tarkastusmaksu.

Tarkastusmaksun määrää maksettavaksi Telehallintokeskus. Maksu voidaan jättää määräämättä, jos television käyttöä on ajallisesti pidettävä vähäisenä taikka tarkastusmaksun määräämistä on muuten pidettävä kohtuuttomana.

36 §

Muutoksenhaku

Muutoksen hakemisesta tässä laissa tarkoitettuun päätökseen säädetään hallintolainkäyttölaissa (586/1996). Toimilupamaksu on suoritettava eräpäivänä muutoksenhausta huolimatta.

Telehallintokeskuksen takautuvaa tele-

visiomaksuvelvollisuutta koskevaan päätökseen on kuitenkin ensin vaadittava oikaisua Telehallintokeskukselta 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Muutoksen hakemisesta oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen on voimassa, mitä 1 momentissa säädetään.

7 luku

Erinäiset säännökset

37 §

Virka-apu

Ministeriöllä ja Telehallintokeskuksella on oikeus saada virka-apua poliisilta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten toimeenpanemiseksi.

38 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

39 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

40 §

Siirtymäsäännös

Sen, jolla tämän lain voimaantullessa on voimassa oleva televisiolupa, katsotaan tehneen 9 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen. Telehallintokeskuksella on oikeus määrätä, milloin televisiomaksun ensimmäinen laskutuskausi kunkin ennen tämän lain voimaantuloa myönnetyn televisioluvan osalta alkaa. Jos televisio- tai radiotoiminnan harjoitta-

miseen vapaasti etenevien radioaaltojen välityksellä voimassa olevassa toimiluvassa on edellytetty maksettavaksi julkisen palvelun maksu tai toimilupaehdot muutoin ovat ristiriidassa tämän lain kanssa, noudatetaan toi-

milupahtojen sijasta tämän lain säännöksiä. Myös siinä tapauksessa, että voimassa olevassa toimiluvassa ei ole maksuun velvoittavaa ehtoa, noudatetaan tämän lain säännöksiä.

3.

Laki

Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Yleisradio Oy:stä 22 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1380/1993) 5 §:n 4 momentti ja 4 luku sekä
muutetaan 1 §, 6 §:n 1 momentin 2, 3 ja 8 kohta sekä 12 § seuraavasti:

1 §

Yhtiön asema

Yleisradio Oy on 7 §:n mukaista julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittava liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva osakeyhtiö. Yhtiö voi harjoittaa myös muuta toimintaa yhtiöjärjestyksensä tai sille myönnetyn toimiluvan mukaisesti

Yhtiön oikeudesta harjoittaa yleisradiolähetystoimintaa säädetään erikseen. Toiminnan harjoittamisessa tarvittaviin teknisiin radiolaitteisiin sovelletaan, mitä radiolaissa (517/1988) ja telemarkkinalaissa (396/1997) säädetään.

Yhtiöön sovelletaan osakeyhtiölain (734/1978) säännöksiä tässä laissa säädetyin poikkeuksin.

6 §

Hallintoneuvoston tehtävät

Hallintoneuvoston tehtävänä on:

2) valita yhtiön hallitus siten, että se edustaa molempia kieliryhmiä ja riittävää asiantuntemusta tämän lain 7 §:n mukaisten julkisen palvelun tehtävien hoitamisessa;

3) päättää asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista taikka yhtiön organisaation olennaista muuttamista;

8) valvoa yhtiön hallintoa ja antaa varsinaiselle yhtiökokoukselle lausuntonsa tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta;

12 §

Mainonnan kielto

Yhtiö ei saa lähettää ohjelmistojensa yhteydessä televisio- eikä radiomainontaa. Valtioneuvostolla on kuitenkin oikeus erityisesti syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtainen oikeus tällaisen mainonnan lähettämiseen.

Yhtiö ei saa tuottaa sponsoroitua ohjelmaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta _____.

Toimenpiteisiin tämän lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.

4.

Laki**telehallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan telehallinnosta 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetun lain (518/1988) 1 §, 2 §:n 1 momentin 1 kohta ja 3 §, sellaisena kuin ne ovat laissa 397/1997, seuraavasti:

1 §

Tele- ja radiotoiminnan teknistä valvontaa ja tarkastuksia, postitoiminnan sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontaa samoin kuin niihin liittyvää lupa- ja maksuhallintoa ja muita viestinnän hallintotehtäviä varten on asianomaisen ministeriön hallinnonalalla toimiva Telehallintokeskus.

2 §

1) huolehtia telemarkkinalain (396/1997), postitoimintalain (907/1993), televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain (/), valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (/) sekä niiden nojalla annettujen säännösten, määräysten ja lupaehtojen noudattamisen valvonnasta;

3 §

Asianomainen ministeriö voi yksittäistapauksissa pidättää ratkaistavakseen asian, jonka ratkaiseminen on telemarkkinalaissa, televisio- ja radiotoimintalaissa, valtion televisio- ja radiorahastosta annetussa laissa tai radiolaissa annettu Telehallintokeskukselle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta .

Toimenpiteisiin tämän lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.

5.

Laki**tekijänoikeuslain 25 i §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 25 i §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 446/1995, seuraavasti:

25 i §

Teleyritys, joka omistaa tai hallitsee pääasiassa televisio- ja radio-ohjelmistojen jakeluun tarkoitettua televerkkoa, saa lähettää edelleen johtoja pitkin yleisön vastaanotettavaksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 42 §:ssä (/) tarkoitettuun televisio- tai

radiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta .

Helsingissä 17 päivänä huhtikuuta 1998

Tasavallan Presidentti**MARTTI AHTISAARI**Liikenneministeri *Matti Aura*

Laki

Yleisradio Oy:stä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Yleisradio Oy:stä 22 päivänä joulukuuta 1993 annetun lain (1380/1993) 5 §:n 4 momentti ja 4 luku sekä
muutetaan 1 §, 6 §:n 1 momentin 2, 3 ja 8 kohta sekä 12 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Yhtiön asema

Yhtiön asema

Yleisradio Oy on 7 §:n mukaista julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittava liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva osakeyhtiö. Yhtiö voi harjoittaa myös muuta toimintaa yhtiöjärjestyksensä mukaisesti.

Yleisradio Oy on 7 §:n mukaista julkisen palvelun yleisradiotoimintaa harjoittava liikenneministeriön hallinnonalalla toimiva osakeyhtiö. Yhtiö voi harjoittaa myös muuta toimintaa yhtiöjärjestyksensä *tai sille myönnetyn toimiluvan* mukaisesti.

Yhtiö saa harjoittaa yleisradiolähetystoimintaa ilman radiolaitteista annetussa laissa (8/27) tarkoitettua toimilupaa niillä kanavilla ja taajuuksilla, jotka sille asianomaisessa järjestyksessä on myönnetty tai myönnetään. Toiminnan harjoittamisessa tarvittaviin teknisiin laitteisiin sovelletaan, mitä radiolaissa (517/88) ja teletoimintalaissa (183/87) säädetään.

Yhtiön oikeudesta harjoittaa yleisradiolähetystoimintaa säädetään erikseen. Toiminnan harjoittamisessa tarvittaviin teknisiin radiolaitteisiin sovelletaan, mitä radiolaissa (517/1988) ja *telemarkkinalaissa* (396/1997) säädetään.

Yhtiöön sovelletaan osakeyhtiölain (734/78) säännöksiä tässä laissa säädetyn poikkeuksin.

Yhtiöön sovelletaan osakeyhtiölain (734/1978) säännöksiä tässä laissa säädetyn poikkeuksin.

5 §

5 §

Hallintoneuvosto

Hallintoneuvosto

Liikenneministeriön edustajalla on oikeus olla läsnä yhtiön hallintoneuvoston kokouksissa sekä käyttää niissä puhevaltaa. Liikenneministeriön edustajalla ei ole puhevaltaa ohjelmapoliittisissa asioissa.

(4 mom kumotaan)

6 §

6 §

Hallintoneuvoston tehtävät

Hallintoneuvoston tehtävät

Hallintoneuvoston tehtävänä on:

Hallintoneuvoston tehtävänä on:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2) ottaa ja erottaa toimitusjohtajan esityksestä yhtiön hallituksen jäsenet siten, että hallitus on kokoonpanoltaan monipuolinen ja edustaa muun muassa eri yhteiskuntaryhmiä ja molempia kieliryhmiä, sekä vahvistaa hallituksen jäsenten palkka ja muut heidän toimeensa liittyvät ehdot;

3) päättää yhtiön toiminnan laajuudesta, perusorganisaatiosta ja ylimmän johdon työnjaon periaatteista, muiden yhtiöiden osakkeiden ostosta ja myynnistä sekä merkittävimmistä taloudellisista hankkeista;

8) antaa selityksensä tilintarkastajien huomautusten johdosta,

2) valita yhtiön hallitus siten, että se edustaa molempia kieliryhmiä ja riittävää asiantuntemusta tämän lain 7 §:n mukaisten julkisen palvelun tehtävien hoitamisessa;

3) päättää asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista taikka yhtiön organisaation olennaista muuttamista;

8) valvoa yhtiön hallintoa ja antaa varsinaiselle yhtiökokoukselle lausuntonsa tilinpäätöksestä ja tilintarkastuskertomuksesta;

4 luku

(4 luku kumotaan)

Yhtiön rahoitus

9 §

Radorahasto

Julkisen palvelun yleisradiotoiminnan rahoittamista ja yleisradiotoiminnan edistämistä varten on valtion talousarvion ulkopuolinen radiolaitteista annetun lain mukainen valtion radorahasto, jota hoitaa telehallintokeskus.

Radorahaston varoista suoritetaan myös rahastoon kerättävien maksujen perimisestä, tarkastuksista, hallintoneuvoston jäsenten palkoista sekä julkisen palvelun yleisestä kehittämisestä aiheutuvat kustannukset.

Radorahaston hoidossa on soveltuvien osin noudatettava, mitä valtion tilinpidosta ja maksuliikenteestä on säädetty tai määrätty. Valtioneuvosto vahvistaa vuosittain liikenneministeriön esityksestä radorahaston käytösuunnitelman.

10 §

Vastaanottimen käyttömaksut

Yleisradiolähetysten vastaanottamiseen tarkoitettujen radiolaitteiden käyttämisestä kannettavat maksut ja viivästymismaksut kerätään radiolaitteista annetun lain mukaisesti valtion radorahastoon.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

Muut tulot

Valtioneuvosto voi päättää myös muiden yleisradiotoimintaan liittyvien tulojen keräämisestä radiorahastoon.

12 §

Mainonnan kielto

Yhtiö ei saa lähettää hallitsemillaan radio- ja televisiokanavilla liike- tai muuta siihen verrattavaa mainontaa. Valtioneuvostolla on kuitenkin oikeus erityisestä syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtainen oikeus tällaisen mainonnan lähettämiseen.

12 §

Mainonnan kielto

Yhtiö ei saa lähettää *ohjelmistojensa yhteydessä televisio- eikä radiomainontaa*. Valtioneuvostolla on kuitenkin oikeus erityisestä syystä myöntää yhtiölle ohjelmakohtainen oikeus tällaisen mainonnan lähettämiseen.

Yhtiö ei saa tuottaa sponsoroitua ohjelmaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Toimenpiteisiin tämän lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.

Laki

telehallinnosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan telehallinnosta 10 päivänä kesäkuuta 1988 annetun lain (518/1988) 1 §, 2 §:n
 1 momentin 1 kohta ja 3 §, sellaisena kuin ne ovat laissa 397/1997, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Tele- ja radiotoiminnan teknistä valvontaa ja tarkastuksia sekä postitoiminnan valvontaa samoin kuin niihin liittyvää lupahallintoa ja muita tele-, radio- ja postitoiminnan hallinto-
 tehtäviä varten on asianomaisen ministeriön hallinnonalalla toimiva Telehallintokeskus.

2 §

Telehallintokeskuksen tehtävänä on:

1) huolehtia telemarkkinalain (396/1997), postitoimintalain (907/1993), radiolaitteista annetun lain (8/27), radiolain (517/88) ja kaapelilähetysoinnasta annetun lain (307/87) sekä niiden nojalla annettujen säännösten, määräysten ja lupaehtojen noudattamisen valvonnasta;

2) huolehtia tele- ja radiolaitteiden teknisestä tarkastustoiminnasta ja niiden käytön valvonnasta; sekä

3) hoitaa muut tehtävät, jotka sille muiden säännösten tai asianomaisen ministeriön määräysten mukaan kuuluvat.

3 §

Asianomainen ministeriö voi yksittäistapauksissa pidättää ratkaistavakseen asian, jonka ratkaiseminen on telemarkkinalaissa, radiolaitteista annetussa laissa ja radiolaissa annettu Telehallintokeskukselle.

Ehdotus

1 §

Tele- ja radiotoiminnan teknistä valvontaa ja tarkastuksia, postitoiminnan *sekä televisio- ja radiotoiminnan* valvontaa samoin kuin niihin liittyvää lupa- ja maksuhallintoa ja muita *viestinnän* hallintotehtäviä varten on asianomaisen ministeriön hallinnonalalla toimiva Telehallintokeskus.

2 §

Telehallintokeskuksen tehtävänä on:

1) huolehtia telemarkkinalain (396/1997), postitoimintalain (907/1993), *televisio- ja radiotoiminnasta* annetun lain (/), *valtion televisio- ja radorahastosta* annetun lain (/) sekä niiden nojalla annettujen säännösten, määräysten ja lupaehtojen noudattamisen valvonnasta;

3 §

Asianomainen ministeriö voi yksittäistapauksissa pidättää ratkaistavakseen asian, jonka ratkaiseminen on telemarkkinalaissa, *televisio- ja radiotoiminnasta* annetussa laissa, *valtion televisio- ja radorahastosta* annetussa laissa tai radiolaissa annettu Telehallintokeskukselle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta .

Toimenpiteisiin tämän lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.

Laki

tekijänoikeuslain 25 i §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annettu tekijänoikeuslain (404/1961) 25 i §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 446/1995, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 i §

Kaapelilähetystoiminnan harjoittaja ja muu radio- tai televisiolähetyksen edelleen lähettäjä saa lähettää edelleen johtoja pitkin yleisön vastaanotettavaksi kaapelilähetystoiminnasta annetun lain 16 §:ssä (1213/92) tarkoitettuun radio- tai televisiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

25 i §

Teleyritys, joka omistaa tai hallitsee pääasiassa televisio- ja radio-ohjelmistojen jakeluun tarkoitettua televerkkoa, saa lähettää edelleen johtoja pitkin yleisön vastaanotettavaksi televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 42 §:ssä (/) tarkoitettuun televisio- tai radiolähetykseen sisältyvän teoksen samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa lähetystä muuttamatta.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta .*

Toimenpiteisiin tämän lain täytäntöönpanemiseksi voidaan ryhtyä ennen sen voimaantuloa.